ΕΤΟΣ Α'. ΚΥΡΙΑΚΗ, 29 Μαρτίου 1892. ΑΡΙΘ. 23.

ΝΕΟΛΟΓΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ.

Τιμᾶται γρ. ἀργ. 2. Τιμᾶται γρ. ἀργ. 2.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 29 Μαρτίου 1892.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.—**Ἰμπραχὶμ-Μπὲν-Μεχδῆ ὁ διάδημος Ἄραψ ἀοιδὸς** (κατὰ τὸν Σ. Μπλοντέλ).—**Ἡρόδοτος ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας.**—**Ποικίλα.**—**Ἡ Μαδαγασκάρη τῆς σήμερον.**—**Τὸ ἀκρωτήριον Μαρτέν.**—(Μυρτίλου) **Διότι ἦτο πτωχὸς** (Διήγημα πρωτότυπον).—**Ἡ Δευτέρα Μήτηρ** (διήγημα).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Καὶ κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην τὰ σπουδαιότερα τῶν ζητημάτων ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν εἶναι τὰ στρατιωτικά, ἅπερ ὄντως προσλαμβάνουσι μείζονα βαθμηδὸν σοβαρότητα συνεπείᾳ τῆς κρατυνομένης μερίμνης τῶν ἰθυνόντων τὰ τῶν διαφόρων ἐν τῇ Δύσει κρατῶν ὑπὲρ τῆς συμπληρώσεως πάσης ἐν τῷ στρατῷ ἐλλείψεως καὶ ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς ἁπασῶν τῶν ὑπὸ τῆς νεωτέρας στρατιωτικῆς τέχνης ὑπαγορευομένων μεταρρυθμίσεων εἰς τὸ ὑφιστάμενον στρατιωτικὸν σύστημα. Ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς κοινοβουλίοις, ἅπερ ἤδη σχολὴν ἄγουσιν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα, λεπτομερῶς τὸ ζήτημα τοῦ στρατοῦ ἀνεκινήθη καὶ ἐν ἐκείνῳ μὲν ἐπεψηφίσθη ἡ αἰτουμένη πίστωσις πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν στρατιωτικῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἐν τούτῳ δὲ κατεπολεμήθη πᾶσα οἰκονομία ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ τε ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν καὶ τοῦ τῶν ναυτικῶν διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι, τοιούτων θεσπιζομένων οἰκονομιῶν, μεγάλως κλονεῖται τὸ τῆς ἀμύνης τοῦ κράτους οἰκοδόμημα καὶ διασαλεύονται τὰ θεμέλια, ἐφ' ὧν ἑδράζεται ἡ κατὰ πάσης ξενικῆς ἐπιδρομῆς ἀσφάλεια. Ἐν Γερμανίᾳ, π. χ., οἱ ἀνώτεροι στρατιωτικοὶ κύκλοι, ἀφορμὴν λαβόντες ἐκ τῶν ἐν Ρωσίᾳ διεξαγομένων ἐνεργειῶν πρὸς προέκτασιν τῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μεθόρια σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ πολλαπλασιασμὸν τῶν στρατιωτικῶν σιδηροδρόμων, τῶν μεγάλως συμβαλλόντων εἰς τὴν ταχεῖαν συγκέντρωσιν ἐπαρκοῦς στρατοῦ εἰς τὸ ἀπειλούμενον σημεῖον, ἀπὸ μηνῶν ἤδη διετύπωσαν τὸ σχέδιον τῆς ἀπομιμήσεως τῶν ἐν Ρωσίᾳ γινομένων καὶ ὡς ἀνάγκην ἐπείγουσαν ἀνεκήρυξαν ἔνθεν μὲν τὴν προκήρυξιν τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου ἔν τε Ἀλσατίᾳ καὶ Λοθαρηγγίᾳ, ἔνθεν δὲ τὴν συμπλήρωσιν πάσης ἐλλείψεως ἐν τοῖς σιδηροδρόμοις τῆς ἀνατολικῆς Πρωσίας, ἥτις, ἐγγύτερον τῇ Ρωσίᾳ εὑρισκομένη, ἐν ἀμεσωτέρῳ διατελεῖ κινδύνῳ εἰσβολῆς τοῦ κατὰ χιλιάδας ἐν τοῖς μεθορίοις παρατεταγμένου ρωσικοῦ, καὶ μάλιστα κοζακικοῦ, ἱππικοῦ. Ἐν Ἰταλίᾳ ὁ μαρκήσιος Ρουδίνης καὶ ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸς κ. Πέλλουξ, προφασιζόμενοι τὴν τοῦ κράτους ἄμυναν, ἀρνοῦνται νὰ συναινέσωσιν εἰς τὰς αἰτουμένας οἰκονομίας καὶ τῇ ὑποστηρίξει τῆς πλειονοψηφίας λαμβάνουσι τὴν ἄδειαν τοῦ δαπανῆσαι σημαντικὸν ποσὸν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ καὶ ὑπὲρ στρατιωτικῶν τινων σιδηροδρόμων, καίτοι πολλῷ λυσιτελέστερον ἤθελον ἐργασθῆ, ἐὰν ἀντὶ τῶν στρατιωτικῶν μέτρων ἐμερίμνων ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων οἰκονομικῶν τοῦ βασιλείου καὶ ἱκανοποίουν τὰς εὐχὰς τοῦ λαοῦ, διακαῶς ποθοῦντος τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν κατατρυχουσῶν αὐτὸν πολεμικῶν δαπανῶν, καίπερ τῆς Ἰταλίας οὐδένα ἐχούσης πολέμιον καὶ ἑπομένως ἀπηλλαγμένης οὔσης παντὸς κινδύνου ἐξωτερικῆς ἐπιδρομῆς.

Τῶν μεγάλων δυνάμεων ἥκιστα ὅμως ὑπολείπονται καὶ τὰ μικρότερα τῆς Εὐρώπης κράτη, ὡς τεκμηριοῦται ἔκ τε τῶν ἐν Βελγίῳ διεξαγομένων συσκέψεων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τοῦ Μεύσιος ὀχυρωμάτων, ἐκ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ, ὅπου τὸ ζήτημα τοῦ ἁγίου Γοθάρδου προσλαμβάνει βαθμηδὸν μείζονα σοβαρότητα συνεπείᾳ τῆς ἀπειλουμένης δυσαρεσκείας τῶν ἐν Ρώμῃ ἐπὶ τῇ ὡς βεβαίᾳ θεωρουμένῃ διακοπῇ τῶν ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων, καὶ ἐν Σερβίᾳ, ὅπου ἔκτατοι ζητοῦνται πιστώσεις πρὸς ἀγορὰν γαλλικῶν τηλεβόλων τοῦ συστήματος Βάνζ, ἅπερ κρίνονται ὡς τὰ τελειότερα καὶ μᾶλλον ἀντέχοντα κατὰ τὰ γενόμενα ἤδη πειράματα διαφόρων τηλεβόλων, γαλλικῶν, ἀγγλικῶν, ἀμερικανικῶν. Ὅτι δὲ τὸ στρατιωτικὸν ζήτημα προσλαμβάνει βαθμηδὸν μείζονα σοβαρότητα, τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς διεξαγομένης ἀπανταχοῦ κατασκοπείας πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν ἐπικαιροτέρων σημείων ἐν τοῖς μεθορίοις καὶ ἐξακρίβωσιν τῶν κυριωτέρων σχεδίων τοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος. Ἐν Γερμανίᾳ ἰδίᾳ ἡ στρατιωτικὴ κατασκοπεία προσλαμβάνει μείζονα ὑπόστασιν καὶ ὀστᾶ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν τελευταίων πληροφοριῶν τῶν βιεννεαίων καὶ πεσταίων ὀργάνων, ἅπερ, ἀρνούμενα τέως τὸ πρᾶγμα, ἀνομολογοῦσι νῦν ὅτι ἐν Πρωσίᾳ πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν δι' ἀεροστάτων, δυναμένων ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου λεπτὰ νὰ ἵστανται ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ, κατοπτεύουσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὰ κατὰ μῆκος τῶν πρωσικῶν μεθορίων ὀχυρωματικὰ ἔργα καὶ ἀνιχνεύουσιν ὁποῖα τὰ ἐπικαιρότερα

σημεῖα τῶν μερῶν, ὅπου στρατωνίζονται οἱ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γοῦρκον Κοζάκοι καὶ τὸ λαμπρότατον κατηρτισμένον πεζικόν. Τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης σπουδαίας τῇ ἀληθείᾳ κατασκοπείας ἀνομολογοῦσαι καὶ ἔνιαι τῶν ρωσικῶν ἐφημερίδων, συμβουλεύουσαι δὲ καὶ ταῖς στρατιωτικαῖς ρωσικαῖς ἀρχαῖς νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῶν τοιούτων ἀεροστάτων καὶ νὰ καταπολεμῶσιν οὕτω τὴν κατασκοπείαν, ἐπισύρουσι τὸ σκῶμα τῶν ὀργάνων τῆς συμμάχου τῇ Γερμανίᾳ αὐτοκρατορίας, λεγόντων μετὰ πολλῆς τῆς εἰρωνίας ὅτι προηγουμένως δέον νὰ ἐξευρεθῇ τὸ ὅπλον, δι' οὗ δυνατὸν ἔσται νὰ κατατρυπῶνται τὰ ἀερόστατα, καὶ εἶτα νὰ γείνῃ χρῆσις αὐτοῦ.

Εὐνόητον ὅτι πρὸ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν τῶν στρατιωτικῶν ἐν Εὐρώπῃ κύκλων μεγάλως δυσανασχαιτεῖ ἡ κοινὴ γνώμη, ἥτις, βλέπουσα τὰς ἀενάως διεξαγομένας πολεμικὰς προπαρασκευάς, φοβεῖται μὴ διατελῇ ἐπὶ θύραις ὁ πόλεμος καὶ μὴ τὴν ἐπικρατοῦσαν νῦν ἡσυχίαν διαδεχθῇ ἡ ἐθνοκτόνος πάλη, ἡ ἀπειλοῦσα τοσούτῳ σοβαρωτέρας διαστάσεις. ὅσῳ στενότεραι ἀποβαίνουσιν αἱ ὑπάρχουσαι συμμαχίαι καὶ προσπάθειαι καταβάλλονται ὅπως πλειότεροι ἀποβῶσιν οἱ παράγοντες αὐτῶν. Εὐτυχῶς τοὺς φόβους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δημοσίου περὶ ἐπικειμένης ῥήξεως ἀρκούντως νὰ καταστείλῃ δύναται ἡ παρατηρουμένη μετατροπὴ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ φρονήματος πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ ἡ μετριοπάθεια τῆς περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης γλώσσης τῶν κυριωτέρων ὀργάνων τοῦ γερμανικοῦ τύπου, ὅστις, σφοδρότατα τέως ἐναντίον τῆς γείτονος ἀντεπεξερχόμενος, ἤδη πειρᾶται νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν κατεύνασιν τοῦ ἀμοιβαίου μίσους καὶ νὰ προλειάνῃ τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ἀνασύνδεσιν τῶν φιλικῶν δεσμῶν τῶν ἄλλοτε εὐμενέστατα διακειμένων δυνάμεων. Ἡ τελευταία ἐν Πετρουπόλει παρουσία τοῦ κόμητος Σουβάλωφ, ὅστις, στοιχῶν τῇ ἀρχαίᾳ πολιτικῇ τοῦ πρίγκηπος Γορτσακώφ, τοῦ ἀείποτε συνηγορήσαντος ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς πολιτικῆς καὶ μόλις μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπιρροῆς τῆς Πρωσίας συνελθόντος καὶ ἀποφασίσαντος νὰ μετριάσῃ τὴν πρὸς τὴν γείτονα δύναμιν φιλίαν, φαίνεται συμπαθὴς τῇ Γερμανίᾳ καὶ διὰ κοινῆς μετὰ τοῦ κ. Γίερς συνενοήσεως ἐπιδρᾷ λίαν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ κυριάρχου κρατούντων ἀντιγερμανικῶν φρονημάτων, οὐ μικρὰν παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ὑποθέσεως ὅτι ὁ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τοῦ τσάρου οὐ μόνον ἠγωνίσθη νὰ διευκολύνῃ τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς πρὸς τὴν Α. Μ. ἐπισκέψεως τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, ἀλλὰ καὶ οὐδενὸς σχεδὸν ἐφείσθη μέσου ὅπως ἄρῃ ἐν μέρει τὰ προκαλέσαντα τὴν ὑφισταμένην δυσαρέσκειαν τῶν ἀνακτοβουλίων Βερολίνου καὶ Πετρουπόλεως. Καὶ ἀληθῶς ἐὰν μὴ ἡ ἐν τῇ ρωσικῇ πρωτευούσῃ παρουσία τοῦ κόμητος μετεῖχε σπουδαιότητός τινος καὶ πολιτικῆς σημασίας, οὔτε οἱ ἐν Βιέννῃ καὶ Πέστῃ ἤθελον κατεξαναστῆ κατὰ τῶν διαδοθέντων περὶ ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ τοῦ κόμητος καὶ περὶ ἐπικειμένης πραγματώσεως τοῦ περὶ συνεντεύξεως τῶν αὐτοκρατόρων Ἀλεξάνδρου καὶ Γουλιέλμου σχεδίων, οὔτε οἱ ἄγαν ἐν Γερμανίᾳ σωβινισταί, οἱ ἐξημμένοι δηλονότι τῆς Ρωσίας πολέμιοι, ἤθελον κατεξαναστῆ κατὰ τῶν θρυληθέντων καὶ διαταθῇ ὅτι πάντα τὰ θρυλήματα ἀπορρέουσιν ἐκ λόγων χρηματιστικῶν, τὰ μέγιστα συμφερόντων εἰς τοὺς ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις κερδοσκόπους. Ἡ μῆνις τούτων κατεδείχθη ἰδίᾳ ἐπὶ τῷ θρυλήματι ὅτι ὁ κόμης Σουβάλωφ, εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν Βερολίνῳ ἐπανακάμψας, εὗρεν ἐν τῇ πρεσβείᾳ πολυσήμαντον δῶρον, τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, ἀποσταλεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἀγώνων τοῦ κόμητος καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Γερμανίας εὐμενῶν ἅμα καὶ φιλικῶν δηλώσεων τοῦ πρεσβευτοῦ, διαβεβαιώσαντος ἐν τῷ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου μεγάλου συμβουλίου στρατιωτικῶν τε ἅμα καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν ὅτι ἡ Γερμανία οὐδένα κατὰ τῆς Ρωσίας προτίθεται πολεμικὸν σκοπόν, οὐδὲ δυσμενῶς πρὸς τὴν γείτονα αὐτῆς ἔχει. Ὑπὸ τὴν δριμεῖαν γλῶσσαν τῶν εἰρημένων ὀργάνων ὑποκρύπτεται ἡ ὑπόνοια μὴ χαλαρωθῇ ἡ ὑφισταμένη νῦν ἐχθροπάθεια καὶ ἐκλίπῃ οὕτως ἡ κατάλληλος ἀφορμὴ ὅπως ἡ Γερμανία, ἐπὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς βασιζομένη, ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ρωσίας καί, νικήσασα αὐτήν, ταπεινώσῃ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας· ἀλλ' ἡ ὑπόνοια αὕτη ἐνισχύει τὰς ἐλπίδας τῶν φίλων τῆς εἰρήνης καὶ ἀρκούντως καθησυχάζει αὐτούς, βλέποντας μετὰ τοσούτου πατάγου διεξαγόμενον τὸ ἔργον τῶν στρατιωτικῶν προπαρασκευῶν καὶ ἀκούοντας μετὰ τοσούτου στόμφου διασαλπιζομένας τὰς ἐν τοῖς διαφόροις κράτεσι μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ στρατῷ.

Ἡ δ' ἐν Γερμανίᾳ ὑπουργικὴ κρίσις, καίπερ ἐξομαλισθεῖσα κατὰ τὸν γνωστὸν ἤδη τρόπον, οὐχ ἧττον ἐπισπᾶται ἀρκούντως ἔτι τὴν προσοχὴν τῶν τε ἐν Βερολίνῳ καὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἀνωτέρων κύκλων συνεπείᾳ τοῦ ὅτι διὰ τοῦ δημιουργηθέντος παραδείγματος ἐλύθησαν τὰ δεσμὰ τῆς ἐπικρατούσης τέως ἐν Γερμανίᾳ γραφειοκρατίας καὶ τὰ κυβερνητικὰ σχέδια δὲν φέρουσι πλέον τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ὃν προηγουμένως εἶχον. Πρὸ τῆς ἀποτυχίας τοῦ περὶ σχολῶν νομοσχεδίου πάντα τὰ ἐκ τῶν γραφείων τῆς κυβερνήσεως ἐξερχόμενα σχέδια περιεβάλλοντο νόμου κῦρος ἄνευ σχεδὸν ἀντιρρήσεως καὶ ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφασις ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῆς ψήφου τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἥτις ὑφίστατο ἁπλῶς ὡς ἔμβλημα τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ ὡς μέσον φημώσεως τῶν ὁμοσπόνδων κρατῶν, οὐδέποτε δυναμένων νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων, ἅτε φερουσῶν τὸ κῦρος τῶν ἐν τῇ Λευκῇ αἰθούσῃ παρακαθημένων ἀντιπροσώπων αὐτῶν· ἀλλ' ἤδη τὰ πράγματα μετέβαλον τοσοῦτο τὴν ἑαυτῶν ὄψιν, ὥστε ἡ κυβέρνησις ἠναγκασμένη διατελεῖ ἔνθεν μὲν νὰ συντάσσῃ τὰ νομοσχέδια αὐτῆς ἀναλόγως τοῦ πνεύματος τῆς κοινῆς γνώμης, ἔνθεν δὲ νὰ φαίνηται πιστοτέρα τοῦ συντάγματος θεματοφύλαξ, ὃν τρόπον ἀνεκήρυξεν ὁ νῦν αὐτοκράτωρ, ὅτε τὰς ἡνίας τοῦ κράτους ἀνελάμβανε μετὰ τὰς ἀλγεινὰς συνεπείας τοῦ ἐν Σὰν Ρέμῳ δράματος. Αὐτοὶ οἱ ἐν Γερμανίᾳ κυβερνητικοὶ κύκλοι φαίνονται νῦν λίαν σκεπτικοὶ καὶ διανοοῦνται ὁποῖα τὰ ληπτέα μέτρα πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τῆς εἰς ἣν περιῆλθε θέσεως καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς προτέρας δυνάμεως καὶ ἰσχύος, δι' ἧς ἐπετεύχθη ἡ ἐπιψήφισις σπουδαιοτάτων νομοσχεδίων παρὰ τὴν πανταχόθεν ἐκραγεῖσαν σφοδρὰν διαμαρτυρίαν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβουλίῳ ἐκδηλωθεῖσαν μῆνιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἐὰν μὴ τοσοῦτος ἐπεκράτει φόβος, οὔτε τὸ ζήτημα τοῦ ὁρισμοῦ καταλλήλου μισθοῦ διὰ τὸν πρόεδρον τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς Πρωσίας μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῆς θέσεως ταύτης ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρχιγραμματέως ἤθελεν ἀναβληθῇ μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, καὶ αἱ ἐφημερίδες ἤθελον φανῇ μᾶλλον θαρραλέαι ἐν τῇ ἐπικρίσει τοῦ γεγονότος τούτου. Τὰ κυβερνητικὰ κόμματα, τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν συναισθανόμενα, πειρῶνται νὰ προσελκύσωνται τὰ σπουδαιότερα τῶν μελῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλ' ἀμφίβολος φαίνεται ἡ τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπιτυχία, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι τολμηρὸν τὸ διαταθῇ-

ναι ὅτι ἡ κυβέρνησις, τὴν ἀδυναμίαν ταύτην καθορῶσα, εὔλογον θέλει κρίνει τὴν διάλυσιν τῆς πρωσικῆς βουλῆς καὶ τὴν ἔλευσιν νέας ἀντιπροσωπείας τοῦ πρωσικοῦ βασιλείου, εὐμενέστερον διακειμένης πρὸς τὰ κυβερνητικὰ σχέδια.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων ἐν τοῖς κυριωτέροις κράτεσι τῆς Εὐρώπης ἡ Γαλλία τὸ σπουδαιότερον διαδραματίζει πρόσωπον οὐ μόνον ἕνεκα τῶν ἐνεργειῶν τῶν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως πολεμίων, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῶν ἐν Δαχομαίῃ ἐπισυμβαινόντων καὶ προκαλεσάντων τὴν ἀνακίνησιν τοῦ ζητήματος τῆς ὅλης ἀποικιακῆς πολιτικῆς. Καὶ ἀληθῶς ἀπὸ τῆς περιστολῆς τῶν κατορθωμάτων τῆς Κοινότητος ἡ Γαλλία οὐδέποτε σχεδὸν τοιαύτην παρουσίασεν ὄψιν, οὐδὲ συνεταράχθη ὑπὸ γεγονότων, ὁμοίων μὲν πρὸς τὰ ἐν Σαὶν-Ζερμαὶν καὶ Κλισὺ διαδραματισθέντα, προκαλούντων δὲ λυπηρὰς τῇ Γαλλίᾳ κρίσεις τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πολεμίων αὐτῆς, οἵτινες μεγάλην αἰσθάνονται χαρὰν ἐπὶ τῇ ἀναξέσει τῶν ἐσωτερικῶν πληγῶν, τῶν ἀνησυχησασῶν τὴν δημοκρατουμένην νῦν χώραν κατὰ τὰς παραμονὰς ἢ τὴν ἐπιοῦσαν μεγάλων καὶ σοβαρῶν γεγονότων. Ὅτε πρὸ μηνὸς καὶ ἐπέκεινα διεδραματίζοντο τὰ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας γεγονότα, ἅπερ προήρχοντο μὲν ἐν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ὑπεμίμνησκον τὰ κατὰ μάρτιον τοῦ 1848 ἐπελθόντα ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως, οἱ ἐν Παρισίοις εὐθετον εὗρον ὅπως ἀπολογηθῶσιν ἐπὶ ταῖς ἐκτοξευθείσαις ἐναντίον αὐτῶν συκοφαντίαις καὶ ἀναιρέσωσι τὰς ὑπὸ τῶν βερολινείων ὀργάνων κατηγορίας ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ὧν πρωταίτιος ὑπῆρξαν ὁ στρατηγὸς Βουλανζὲ καὶ οἱ θερμοὶ αὐτοῦ ὀπαδοί. Ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου ὠχυρώθησαν πρὸ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι πλὴν ἀταξιῶν τινων οὐδὲν τὸ σπουδαῖον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων διεδραματίσθη, οὐδ' ἐπῆλθεν ἡ διαρπαγὴ τῶν ἀρτοπωλείων καὶ λοιπῶν καταστημάτων· ἀτυχῶς τὰ τελευταῖα ἐν Σαὶν Ζερμαὶν καὶ Κλισὺ γεγονότα πολλῷ σοβαρώτερον φέρουσι χαρακτῆρα καὶ παρέχουσιν εὐρεῖαν βάσιν εἰς τοὺς ἐν Βερολίνῳ δημοσιογράφους ὅπως ἐπαναλάβωσι τὰ τετριμμένα ἐπιχειρήματα περὶ ἐλλείψεως πάσης σχεδὸν ἀσφαλείας τῶν ἐν Γαλλίᾳ ξένων, περὶ ἀδυναμίας τῆς κυβερνήσεως ἐν τῷ καταστεῖλαι τὰς ἐνεργείας τῶν διὰ καταχθονίων μηχανῶν δρώντων καὶ ἐν τῷ πατάξαι τὸ κακὸν ἐν τῇ ῥίζῃ αὐτοῦ. Καὶ ναὶ μὲν ἡ εἰς τὸν ποινικὸν κώδικα προσθήκη τοῦ τὴν θανατικὴν ἐπιβάλλοντος ποινὴν ἄρθρου δύναται νὰ περιστείλῃ ἐν μέρει τὸ κακὸν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀλλ' ἐὰν βαθύτερον τὰ πράγματα ἐξετασθῶσι, τὸ ληφθὲν μέτρον κρίνεται οὐχὶ τοσοῦτο τελεσφόρον μετὰ τὰ τοσαῦτα παραδείγματα, καθ' ἃ ἡ αὐστηρὰ πολλάκις νομοθεσία καὶ οἱ δρακόντειοι νόμοι ἀντίθετον τοῦ προσδοκωμένου φέρουσιν ἀποτέλεσμα. Ὡς δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει πολλὴν τὴν σπουδαιότητα ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν ἔποψιν, οὕτω σπουδαῖον καὶ σοβαρὸν εἶναι τὸ ἀποικιακὸν ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν συνεπείᾳ τῆς ἐκτραχυνομένης ἐν Δαχομαίῃ, ἐν Τογκίνῳ, ἐν Μαδαγασκάρῃ καταστάσεως, τῆς περιαγούσης εἰς δυσχερῆ θέσιν τόν τε πρωθυπουργόν, τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τὸν ὑφυπουργὸν τῶν ἀποικιῶν· πολλαὶ τῶν ἐν Δαχομαίῃ γαλλικῶν ἀποικιῶν ἀπειλοῦνται δι' ἐπιδρομῆς χιλιάδων ἰθαγενῶν καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν κτήσεων τούτων μερίμνῃ ἡ κυβέρνησις τῆς Δημοκρατίας διέταξε τὴν ἀποστολὴν στρατοῦ ἐκ Σενεγάλης καὶ τὸν εἰς Πόρτο-Νέβο κατάπλουν δύο καταδρομικῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν Μαδαγασκάρῃ καὶ Τογκίνῳ τὰ πράγματα δὲν ἔχουσι καλλίτερον καὶ διὰ τοῦτο ἡ κυβέρνησις καλὸν ἔκρινε νὰ εἰσηγηθῇ τὸ σχέδιον ἀποικιακοῦ στρατοῦ, ἐντολὴν ἔχοντος νὰ ὑπερασπίζωνται τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἠπείροις κτήσεων τῆς Γαλλίας. Ἀμφότερα τὰ ζητήματα συνδυαζόμενα παρέχουσιν οὐχὶ εὐάρεστον εἰκόνα τῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καταστάσεως καὶ ὑπεμφαίνουσιν ὅτι πολλοὶ πολλαχόθεν προβάλλονται κίνδυνοι τῷ νέῳ ὑπουργείῳ Λουμβέ.

Ἐν Ρωσίᾳ ἡ κυριωτέρα μέριμνα στρέφεται περὶ τὴν ἐπούλωσιν τῶν ἐκ τῆς σιτοδίας ἐπιγενομένων πληγῶν καὶ περὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐν τοῖς δυτικοῖς μεθορίοις ἀμυντικοῦ συστήματος. Ταὐτοχρόνως οὐ μικρὰ ἀπονέμεται προσοχὴ εἰς τὴν ἐπικειμένην ἀνὰ τὴν Πολωνίαν περιοδείαν τοῦ τσάρου καὶ εἰς τὴν μετάβασιν τῆς Α. Μ. εἰς Κοπεγχάγην ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετηρίδι τῶν γάμων τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ. Ἰδίᾳ τὸ δεύτερον κρίνεται σπουδαιότερον, ἅτα παρέχον πιθανότητας εἰς πραγμάτωσιν τοῦ σχεδίου συνεντεύξεως τσάρου καὶ Γουλιέλμου, ἅμα ἐκείνου διερχομένου τὰς χώρας τούτου κατὰ τὴν εἰς τὴν δανικὴν πρωτεύουσαν μετάβασιν.

Οἱ ἐν Ἰταλίᾳ εὕρονται πρὸ τοῦ διλήμματος τῆς οἰκονομικῆς ἅμα καὶ ἀποικιακῆς πολιτικῆς. Ἰδίᾳ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα φαίνεται σοβαρώτερον καὶ μάτην ὡς ἀρμόδιος ὑπουργὸς ἐπειράθη ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ ἐν τῇ γερουσίᾳ νὰ ἐξάρῃ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ μαρκησίου Ρουδίνη καὶ νὰ παραστήσῃ ὅτι ἐν ταῖς εἰσπράξεσι τοῦ παρελθόντος μαρτίου σημαντικὴ ὑπάρχει αὔξησις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τοῦ ἀντιστοίχου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους. Οἱ καλῶς τὰ πράγματα ἐξετάζοντες Ἰταλοὶ γινώσκουσιν ὅτι ἡ αὔξησις ἦτο προσωρινὴ καὶ προέκυψεν ἐκ τοῦ φόβου τῶν παραγωγέων τῆς Χερσονήσου μὴ ὁλοσχερῶς διακοπῶσιν αἱ μετὰ τῆς Ἑλβετίας ἐμπορικαὶ σχέσεις καὶ πάθῃ οὕτω τὸ ἐμπόριον αὐτῶν ὅ,τι ἔπαθεν ἐν τῇ διακοπῇ τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐμπορικῶν σχέσεων.

Ἐκ τῶν τοῦ Αἵμου κρατῶν ἡ μὲν Σερβία διῆλθεν ἡσύχως τὴν ὑπουργικὴν κρίσιν, ἥτις ἀπέληξεν εἰς τὸν ἀνασχηματισμὸν τοῦ ὑπουργείου ὑπὸ τὸν αὐτὸν πρόεδρον, τὸν κ. Πάσιτς, ἡ δ' Ἑλλὰς ἔχει τὸ πρόγραμμα τοῦ νέου ὑπουργείου ἐπὶ ταῖς ἐπικειμέναις γενικαῖς ἐκλογαῖς. Τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου, εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας ἀφορῶν, ἀποπνέει πολλὴν τὴν φιλοπατρίαν καὶ συνᾴδει πληρέστατα πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὰ φρονήματα τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ὅστις, ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν καλέσας ἀνεξάρτητον πολιτικόν, ἀπεσκόπει εἰς τὸ πατάξαι τὸν κομματισμόν, τὸν ὄντως ὀλέθρια παρασχόντα ἀποτελέσματα καὶ μεταβαλόντα τὴν κυβερνητικὴν ἕδραν εἰς γραφεῖον διορισμοῦ τῶν διαφόρων συγγενῶν καὶ φίλων τοῦ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κυβερνητικοῦ κόμματος. Ἡ ἐνεστῶσα ὥρα εἶναι κρίσιμος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ δικαίως ἐπιβάλλεται τοῖς καλουμένοις νὰ ἐνασκήσωσι τὸ ἐκλογικὸν αὐτῶν δικαίωμα ἡ εἰς τὰς κάλπας προσέγγισις μετὰ τοῦ φιλοπάτριδος συναισθήματος ὅτι πρὸ τῶν ἀρχῶν δέον νὰ σιγῶσι τὰ κομματικὰ πάθη καὶ ἡ περιφιλαυτία καὶ ὅτι πρὸ τοῦ μεγάλου καὶ γενικοῦ τῆς Ἑλλάδος συμφέροντος ἐν δευτέρᾳ ὅλως δέον νὰ τεθῇ μοίρᾳ τὸ ἀτομικὸν καὶ τὸ ἴδιον ὅλως συμφέρον.

ΙΜΠΡΑΧΗΜ-ΜΠΕΝ-ΜΕΧΔΗ

Ο ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΑΡΑΨ ΑΟΙΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ Σ. ΜΠΛΟΝΤΕΛ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Εὐνόητον κατὰ πόσον ἡ ἀντιζηλία τῶν σπουδαιοτέρων συγχρόνων ἀοιδῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Ἰσχάκ, ἠρέθιζε τὸν εὐόργητον χαρακτῆρα τοῦ Ἰμπραχήμ. «Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰσχὰκ κυρίως ὁ πόλεμος ἦν ἄσπονδος· ἂν ὁ Ἰμπραχὴμ ὑπερεῖχε κατὰ τὴν καταγωγήν, ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐξεδικεῖτο διὰ τῆς ἐν τῇ τέχνῃ ὑπεροχῆς αὐτοῦ· ὁ Ἰσχὰκ οὐδεμίαν παρέλειπεν εὐκαιρίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ σφαλμάτων καὶ πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐν τῷ κλασικῷ ᾄσματι ἀγνοίας αὐτοῦ. Ἄλλως τε, ἀνάγκη νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ὁ Ἰμπραχὴμ ἦν ὁ πρῶτος ἀοιδὸς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐρασιτεχνῶν καὶ τερπνὸς μελοποιός, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ οὕτω καλῶς συγκεκροτημένου τεχνοδιδασκάλου, οὕτω πεπαιδευμένου θεωρητικοῦ, οἷος ἦν ὁ Ἰσχάκ, ὁ ἀγὼν ἀπέβαινεν ἄνισος». Περὶ τούτων ἐκτενεῖς πληροφορίας παρέχει χωρίον τῶν **Ἀγανῆ** (V, 32), ἐν ᾧ ὁ Ἰσφαχανῆς πραγματεύεται περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μοσούλη, ἐξαίρων τὰς ὑπὸ τοῦ Ἰσχὰκ ἀποδοθείσας τῇ τέχνῃ μεγάλας ὑπηρεσίας.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, οἱ δύο ἀντίζηλοι δὲν συνενοοῦντο σχεδόν, οἱ δὲ ἄλλοι μουσικοί, ἀδαεῖς μάρτυρες τῶν ἀτελευτήτων συζητήσεων αὐτῶν, ἠγνόουν πότερον νὰ δικαιώσωσι. «Καλλιτέχνης τις, δεξιότητά τινα κεκτημένος, ὁ Ἄμρ, υἱὸς τοῦ Μπανάχ, παριστάμενός ποτε ἐν ζωηροτάτῃ τινὶ ἀντιλογίᾳ αὐτῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ εἴπῃ πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστάς: «Ἂν αἱ φωνητικαὶ συνθέσεις ὑμῶν ἦσαν πρὸς ἡμᾶς ὅ τι οἱ ὑμέτεροι ὁρισμοί, θ' ἀπέβαινον ἡμῖν νεκρὸν γράμμα[1]». Ἄλλως ὁ Ἰμπραχὴμ δὲν ἠπατᾶτο περὶ τῆς ἐν τοῖς λαρυγγισμοῖς ἀνικανότητος τῶν συναδέλφων αὐτοῦ. Ἐν τινι ἐπιστολῇ, ἣν πρὸς τὸν Ἰσχὰκ ἔγραφε περὶ τῆς αἰωνίας ταύτης ἔριδος αὐτῶν, ἔλεγεν ἄνευ προσφυγῆς εἰς εὐφημισμούς: «Τέλος πάντων τίνας θὰ προσλάβωμεν κριτάς; οἱ ἀκούοντες ἡμῶν εἶνε ὄνοι[2]».

Ἡ Βίβλος τῶν ᾀσμάτων πληροῦται ἀνεκδότων σχετικῶν πρὸς τὰς ἔριδας τοῦ Ἰμπραχὴμ καὶ τοῦ Ἰσχάκ. Παρὰ τῷ τελευταίῳ τούτῳ, λέγει, ὁ κ. Μπαρμπιὲ Μεϋνάρ, ἡ τέχνη καὶ ἡ τοῦ καλοῦ αἴσθησις, βοηθούμεναι ὑπὸ λεπτότητος ἀκοῆς ἥκιστα κοινῆς, παρεῖχον εἰς τὰς τεχνοκρισίας ταύτας χαρακτῆρα ἀκριβείας, ὃς ἀπέφαινεν αὐτὰς ἀπροσμάχους. «Ἐν τινι παρὰ τῷ Μαμοὺν μουσικῇ συμφωνίᾳ εἴκοσιν ἀοιδοί, εἰς δύο στίχους τεταγμέναι, δέκα πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ δέκα πρὸς τὰ δεξιά, ᾖδον ἐν συμφωνίᾳ συνοδευόμεναι ὑπὸ τοῦ μανδολίνου· αἴφνης ὁ Ἰσχὰκ διακόπτει αὐτὰς κράζων: «Ὑπάρχει ἐνταῦθα σφάλμα· μία ἐξ ὑμῶν ἠπατήθη ἐν »τῷ ἀριστερῷ στίχῳ». Ἐν τούτοις οὐδεὶς εἶχε παρατηρήσει τὸ πρᾶγμα· ἐπιβάλλεται σιγὴ εἰς τὸν δεξιὸν στίχον, ᾄδει δὲ μόνος ὁ ἀριστερὸς καὶ τὸ αὐτὸ σφάλμα προκύπτει αὖθις, χωρὶς οὐδὲ νῦν νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἰμπραχήμ. Τότε ὁ Ἰσχάκ, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ὀγδόην ἀοιδόν, παρακαλεῖ αὐτὴν ν' ᾄσῃ μόνη· ᾄδει καὶ τὸ σφάλμα ἀποβαίνει πᾶσι πρόδηλον. Τότε ὁ Μαμοὺν δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ εἴπῃ τῷ Ἰμπραχήμ: «Θεῖέ μου, ἄπεχε τοῦ »λοιποῦ τῶν κατὰ τοῦ Ἰσχὰκ σκωμμάτων σου, διότι ἀνήρ, δυνάμενος νὰ διΐδῃ οὕτως ἐλαφρὸν σφάλμα ἐν μέσῳ εἴκοσι λαρύγγων »ᾀδόντων καὶ ὀγδοήκοντα χορδῶν ἠχουσῶν[3], εἶναι βεβαίως ἄξιος »εὐλαβεστέρας πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς[4]».

Ὁ Ἰσφαχανῆς, κάτοχος συλλογῆς πολυτίμων αὐτογράφων ἐπιστολῶν, ὀφειλομένων τῷ καλάμῳ τῶν δύο ἀντιζήλων, συμπληροῖ τὰ περὶ τούτων ἔγγραφα καὶ περατοῖ ᾧδε τὸ περὶ τοῦ Ἰμπραχὴμ ἄρθρον αὐτοῦ: «Ἠρύσθην, λέγει, τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα ἐκ τῆς ὀγκώδους ἀλληλογραφίας αὐτῶν, διότι αὕτη παρέχει ἰδέαν τῆς ἐπιτηδειότητος, ἣν ἀνέπτυσσον ἐν τῇ ἔριδι αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης προκύπτει ὡσαύτως ὅτι ὁ Ἰσχὰκ ἤθελε νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Ἰμπραχὴμ νὰ κύψῃ πρὸ τῆς ὑπεροχῆς αὐτοῦ καὶ ὅτι πολλάκις ἀδίκως προσηνέχθη πρὸς αὐτόν, ὅτι δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἐνεφορεῖτο ὁ ἡγεμονίδης καὶ ὅτι τέλος, χωριζόμενοι ὑπὸ μακρᾶς ἀντιζηλίας, ἀπέβησαν ἄδικοι καὶ κακοθελεῖς πρὸς ἀλλήλους[1].

Ὅπως πότ' ἂν ᾖ, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν εἰς ἔπαινον αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἰμπραχὴμ ἐπεδείκνυτο πολλάκις γενναῖος, τεκμήριον δὲ ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀοιδὸν Χακὲμ-Ἐλ-Βαδῆ, ἀναφερομένη ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰσφαχανῆ τῷ καλλιτέχνῃ τούτῳ ἀφιερωμένῳ ἄρθρῳ: «Ὁ Ἀρὼν-ἐλ-Ρεσήτ, ὅπως ἀμείψῃ τὸν καλλιτέχνην τοῦτον, ὃν ἐπὶ μακρὸν ἐκράτησεν ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ ἐπιταγὴν τριακοσίων χιλιάδων δραχμῶν (210,000 φρ.) ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Δαμασκοῦ. Ὁ Ἰμπραχήμ, ἐκπροσωπῶν τότε τὸν χαλίφην, οὐ μόνον ἐτίμησε τὸ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ ὑπογεγραμμένον χρηματικὸν ἔνταλμα, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν προσέθετο ποσὸν 299,000 δραχμῶν (209,300 φρ.), ὡς ἐπιτήδιος αὐλικὸς κρατήσας τὰ χίλια δραχμῶν, ἵνα τὸ δῶρον αὐτοῦ ὑπολειφθῇ τοῦ τοῦ Ρεσήτ. Ὁ ἀοιδὸς εὐγνωμονῶν ἀντεδωρήσατο αὐτῷ συλλογὴν τριακοσίων ἀνεκδότων ᾀσμάτων, ἣν ὁ ἡγεμονίδης ἐξετίμα ὑπὲρ τὸ ἴδιον δῶρον[2]. Ἐν γένει πρὸ οὐδεμιᾶς θυσίας ὑπεχώρει, προκειμένης τῆς φιλτάτης αὐτῷ τέχνης. Ὁ Γιαχγιᾶ Μεκκῆ, ὁ διαπρεπέστατος μουσικὸς τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων Ἀββασιδῶν, ὑπεχρέωνεν αὐτὸν ν' ἀνοίξῃ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ πρὶν ἢ ἀνακοινώσηται αὐτῷ τὸ ἐλάχιστον ἰδίας μελοποιήσεως ᾆσμα, αὐτὸς δὲ ὁ Χαλίφης Ἐμὶν ὥρισεν εἰς δεκακισχίλια δραχμὴν τὴν τιμὴν ἑνὸς μόνου μαθήματος, δοθέντος ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου τούτου τῷ θείῳ αὐτοῦ Ἰμπραχήμ. Ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ γηραιοῦ μουσικοῦ, ἀρνουμένου νὰ διδάξῃ αὐτὸν μέλος τι, ὅπερ εἶχε καταθέλξει αὐτόν. Ἐν τῇ Βίβλῳ τῶν ᾀσμάτων ἐκτίθενται μετ' ἀτελευτήτων λεπτομερειῶν οἱ δόλοι, δι' ὧν ἐπετεύχθη ἡ διασκέδασις τῆς δυσπιστίας τοῦ μελοποιοῦ, δυνάμει δὲ ἐπιμόνων ἱκεσιῶν καὶ δώρων ὁ Μαρίκης, ἕτερος μουσικός, ἀφωσιωμένος τῷ ἡγεμονίδῃ, κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ τὴν ποθητὴν ἀνακοίνωσιν· ἀπομνημονεύσας δὲ αὐτό, μετέδωκε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, ὃς οὐ μόνον χορηγεῖ αὐτῷ εἰς πάσας τὰς δαπάνας, ἀλλὰ καὶ παρέχει αὐτῷ ποσὸν πεντακισχιλίων δραχμῶν (3,500 φρ.) καὶ ἵππον βαρύτιμον μετὰ λαμπρᾶς ἱπποσκευῆς».

Σχετικῶς πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ἐν λόγῳ μουσικοῦ ἐν τῇ Βίβλῳ τῶν ᾀσμάτων[3] ἀπαντᾷ τὸ ἑπόμενον ἐπεισόδιον, τιμῶν τοσοῦτον τὸν χαρακτῆρα ὅσον καὶ τὴν ἑτοιμότητα τοῦ πνεύματος τοῦ Ἰμπραχήμ: «Εἶχον ᾄσει ἀρτίως, διηγεῖται αὐτὸς οὗτος πρὸ τοῦ Ἐμὶν μέλος τι, συντεθειμένον ὑπὸ τοῦ Ἴμπν Ἀιχὰχ ἐπὶ τῶν ἐπῶν τούτων:

« Ἡ κάμηλος, ἡ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τὸν χαλινὸν αὐτῆς κινοῦ- » σα, ἐνῷ αἱ ἄλλαι καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ κόπου. . . . . »

» Ἀφῆκα αὐτὸν ὑπὸ τὸ θέλγητρον τοῦ μέλους, ὅπερ εἶχεν ἀκούσει. Τῇ ἐπαύριον, λίαν πρωΐ, μετέβαινον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πρώτης προσευχῆς μου, ὅτε ἀξιωματικὸς προσελθὼν μὲ καλεῖ ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὰ ἀνάκτορα. Περετώσας τὴν προσευχήν μου, προσεγευμάτισα ταχύστα καὶ κατὰ σπουδὴν ἐνδυθείς, ἔδραμον παρὰ τῷ ἡγεμόνι. Ἅμα ἰδών με οὗτος, κράζει μακρόθεν: » Θεῖέ μου, σὲ ἱκετεύω· ἐπανάλαβέ μοι τὸ ᾆσμα: Ἡ κάμηλος κτλ. Προθύμως ὑπήκουσα· τότε καλεῖ μίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὐνοουμένων ἀοιδῶν του. Ἡ νεᾶνις αὕτη, ὡραία ὡς σπάνιος μαργαρίτης, εἰσῆλθεν, ἀνὰ χεῖρας φέρουσα μανδολῖνον. Ὁ χαλίφης λέγει μοι νὰ διδάξω αὐτὴν τὸ μέλος τοῦτο, μεταξὺ αὐτοῦ κενοῦντος ποτήρια τινά. Μετὰ πολλὰς ἐπαναλήψεις, νομίζων αὐτὴν ἐπαρκῶς ἠσκημένην, προσεκάλεσα νὰ ᾄσῃ πρὸ τοῦ κυρίου αὐτῆς. Τὸ ᾆσμα ἐχώρει καλῶς μέχρι χωρίου τινὸς ἄκρως δυσχεροῦς, ὅπερ προσεπάθησα νὰ διορθώσω· ἀλλ' αὕτη ἔστη ἀποτόμως. Ὁ Ἐμίν, ἐξημμένος ὑπὸ τῶν ἀτιμῶν τοῦ ποτοῦ, ἔκραξε λυσσωδῶς: « Ὄ- » μνυμι τὸν Θεὸν ν' ἀρνηθῶ τὸν πατέρα μου καὶ ν' ἀποπέμψω » τὰς γυναῖκάς μου, ἂν μὴ ἐκπληρώσω τὸν ὅρκον τόν δε· ἢ θὰ

1) Agani, τ. IX, σ. 62.
2) Agani, τ. V, σ. 100.
3) Ἡ συνήθης κιθάρα εἶχε τέσσαρας χορδάς.
4) Agani, τ. V, σ. 60.

1) Agani, τ. IX, σ. 73.
2) Agani, τ. VI, σ. 66.
3) Agani, τ. IV, σ. 65.

» ἐκτελέσῃς τὸ χωρίον τοῦτο μετὰ τρεῖς ἐπαναλείψεις ἢ θά σε » ρίψω εἰς τὸν Τίγρητα! » Καὶ ἐδείκνυε διὰ τοῦ δακτύλου τὸν ποταμόν, ὅς, ὠγκωμένος ὑπὸ τῶν χειμερινῶν ὑετῶν, ἐκυμάτιζεν ὀλίγα βήματα κάτωθεν ἡμῶν. Τὸ πρᾶγμα ἀπέβαινε σοβαρόν. Εἶχον διΐδει ὅτι ἡ τάλαινα ἀοιδὸς οὐδέποτε θὰ ἐξετέλει ἀκριβῶς τὸ δυσχερὲς ἐκεῖνο χωρίον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου μετὰ ῥρίκης ἀνελογιζόμην ὅτι ἠδυνάμην ν' ἀποβῶ συνένοχος φόνου, ὅς θὰ περιέβαλλε δι' ἀπαισίας ἀναμνήσεως τὰς συναναστροφὰς ἡμῶν. Δὲν ὤφειλον νὰ διστάσω πλέον· ἀντὶ τοῦ ἤχου, ὃν δὲν εἶχε δυνηθῆ νὰ ᾄσῃ, ἀπεδέχθην τὸν τρόπον τῆς ἑρμηνείας αὐτῆς. Μετὰ τρεῖς δοκιμάς, καθ' ἃς προσεποιήθην ὅτι ἔπασχον, ἵνα ἀποδεκτὴ γένηται τῷ παρατηροῦντι ἡγεμόνι ἡ μεταβολή, ἐξετέλεσε πρὸ αὐτοῦ τὸ φοβερὸν μέλος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς εἰσηγμένων ἠδυφωνιῶν. «Εὖγε, » ἀνακράζω· ἀδύνατος ἀποβαίνει τελειοτέρα ἐκτέλεσις. » Ὁ Ἐμὶν ἠπατήθη διὰ τοῦ στρατηγήματός μου, κατηυνάσθη καὶ τὸν ζῆλόν μου ἤμειψε διὰ δώρου τριακοντακισχιλίων διρχέμ (21,000 φρ.»).

Γ'.

Περαίνοντες εἴπωμέν τινα περὶ τοῦ μουσικοῦ συστήματος τοῦ Ἰμπραχὶμ καὶ τοῦ ἀντιζήλου αὐτοῦ Ἰσχάκ. Ὁ Ἰσφαχανῆ, καίπερ ὀπαδὸς τῆς κλασικῆς σχολῆς τοῦ Μοσούλη, πατρὸς τοῦ Ἰσχάκ, ἀποδίδει οὐχ' ἧττον τὸ δίκαιον ταῖς ποικίλαις ἀρεταῖς καὶ τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Ἰμπραχίμ, οὗ τὰ τρωτὰ σημειοῦται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς Βίβλου τῶν ᾀσμάτων, τῷ ἐπιγραφομένῳ: **"Εργα τῶν μουσικῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν χαλιφῶν**[1]. «Ὁ Ἰμπραχὶμ παρὰ τὰ φυσικὰ αὐτοῦ χαρίσματα καὶ τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἀξίαν, λέγει ὁ Μπαρμπιὲ Μεϋνάρ, δὲν ἠδυνήθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ ἀρχαίου ᾄσματος, οὔτε ν' ἀκολουθήσῃ αὐτοῖς ἐν ταῖς συνθέσεσιν αὐτοῦ. Συνέπτυσεν ἢ ἁπλοποίει κατὰ τὰς περιστάσεις τὰ δύσκολα χωρία τῶν ἀρχαίων μελῶν, ὅτε δὲ ἐγίνετο αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ παρατήρησις, ἀπεκρίνετο: «Εἶμαι βασιλεὺς καὶ υἱὸς βα- » σιλέων· ᾄδω κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς φαντασίας μου ὅ τι ἀρέ- » σκει μοι νὰ ᾄδω[2]». Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε τοὺς ἀκρωτηριασμοὺς τούτους καὶ ἐχάραξε τὴν πρὸς τὰς καταχρήσεις ταύτας ὁδόν. Ἐντεῦθεν προέκυψαν δύο σχολαί, ἡ τοῦ Ἰσχάκ, υἱοῦ τοῦ Ἰμπραχὶμ Μοσούλη[3], θεωροῦσα ὡς ἔγκλημα πᾶσαν τοῦ ἀρχαίου ᾄσματος ἀλλοίωσιν καὶ ἀποδίδουσα αὐτὸ κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ καθαρότητα ἢ τοὐλάχιστον τοσοῦτον πιστῶς, ὅσον ἦτο δυνατὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα ταῖς ἀρχαῖς τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεχδῆ καὶ τῶν μιμητῶν αὐτοῦ, οἷοι ἦσαν ὁ Μουχαρίκ, ἡ Σαρυάχ, ἡ Ραΐκ κλπ., ὑποτάσσουσα εἰς τὰς ἰδιοτροπίας αὐτῆς τοὺς κανόνας τοῦ ἀρχαίου ᾄσματος. Οὗτοι ἐνεθαρρύνθησαν ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὑπὸ τῶν ἐρασιτεχνῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐφοβοῦντο τὴν ἐργασίαν καὶ ἀπέρριπτον τὰ αὐστηρὰ μέλη καὶ τὰς μεγαλοπρεπεῖς περιόδους, διότι δὲν ἠδύναντο ν' ἀναπαραγάγωσιν αὐτά, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν, οἵτινες δὲν ἐννοοῦσι νὰ διαθέσωσιν ὑπὲρ τῆς μελέτης τοῦ ᾄσματος ἅπαντα τὸν εἰς τοῦτο ἀπαιτούμενον χρόνον καὶ ν' ἀσχοληθῶσιν εἰς αὐτὸ μετὰ τῆς ἀναγκαίας ἐπιμελείας. Τοιαύτη ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τῆς συγχρόνου τέχνης ἐπελθούσης ἐπαναστάσεως καὶ τῆς λήθης, εἰς ἣν ἐρρίφθησαν οἱ ἀρχαῖοι τεχνοδιδάσκαλοι. Αἱ νέαι τοῦ διδασκάλου ἐπεξεργασίαι, ἐπιτρέπουσαι τὰς τοῦ μαθητοῦ (εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε ἀριθμοῦνται ἐννέα τάξεις καινοτόμων), κατέστησαν ἀδύνατον σήμερον τὴν ἐκτέλεσιν μέλους τινὸς ἀρχαίου τοιαύτην, ὥστε ν' ἀποδίδῃ ἀκριβῶς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σύνθεσιν. Ἐν τοῖς ἀλλοιώσασι τὴν παράδοσιν κατελεκτέον τὴν οἰκογένειαν Χαμδούνδ, τὸν Ἰσμαήλ, ὃς ἔσχε διδάσκαλον τὸν Μουχαρίκ, οὗ ἡ διδασκαλία ἀπέβαινεν οὕτως ὀλεθρία τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῇ, τὸν ὅμιλον τῶν ἀοιδῶν, τῶν ἀποτελούμενον ἐκ τῆς Σαρυὰχ καὶ τῆς Ραΐκ (μαθητριῶν τοῦ Ἰμπραχὶμ) καὶ τέλος τὴν Ζερυάτ, τὴν εὐνοουμένην τοῦ Βατὶκ-Μπιλλὰχ ἀοιδόν. Ἐν τῷ ἀντιπάλῳ στρατοπέδῳ, ἤτοι τῷ σεβασθέντι τὴν παράδοσιν ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ ἐφαρμογῇ τῆς τέχνης, τάσσονται ὁ Ὀρεὶμπ καὶ ὁ ὅμιλος τῶν τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ μορφωθεισῶν ἀοιδῶν, ὁ Ἰμπν Ζορζούρ, ὁ Μπὲδλ καὶ αἱ μαθήτριαι αὐτοῦ καὶ ἐν γένει αἱ μουσικαί, αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Βαρμεσιδῶν κλπ. Δυστυχῶς κλασικούς τε καὶ νεωτεριστὰς παρέσυρε πάντας ὁ χρόνος, μόλις δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ὑπολείπονται μαθηταί τινες τῶν δύο τούτων μεγάλων σχολῶν, ὧν ἡ ἀντιζηλία ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιοτάτων φάσεων τῆς τέχνης».

Ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ ἐκ τῶν κρίσεων τοῦ Ἰσφαχανῆ ἐξαγόμενον συμπέρασμα, ἐπάγεται ὁ κ. Μπλοντέλ, ἀναγκάζεταί τις νὰ συνομολογήσῃ αὐτῷ ὅτι ἡ ᾠδικὴ οὐδεμίαν ἐποιήσατο πρόοδον ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μου'τασέμ. Τῷ ἔτει 255 ἀπὸ ἐγίρας ὁ χαλίφης Ἓλ-Μωχταδῆ, βαρέως αἰσθανόμενος τὴν παρακμὴν καὶ ἐξασθένησιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἐξέδωκε νόμους πολυτελεῖς πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους, ἐκλιπόντος μετὰ τῆς ἀγνότητος τῶν ἠθῶν (869—70 μ. Χ.). Ἀπηγόρευσε τὸ χαρτοπαίγνιον, τὸν οἶνον, τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀπήλασε τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ τοὺς ὀρχηστάς, τοὺς γελωτοποιοὺς καὶ τοὺς μουσικούς, τοὺς κατακλύζοντας τὴν αὐλὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ. Ἡ προγραφὴ αὕτη, εἶναι ἀληθές, παρέμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ Μωταμὲτ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἔσπευσε ν' ἀνακαλέσῃ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ ἐξορισθέντας καλλιτέχνας, ἀλλ' ἡ τέχνη, ἐξασθενήσασα ἔκτοτε, ἔμελλε τάχιστα νὰ καταπέσῃ, ἵνα μηδέποτε πλέον ἀνορθωθῇ, τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐκεῖνος, ὃς ἐφαίνετο προστατεύων αὐτήν, εἰργάζετο ἐν ἀγνοίᾳ πρὸς ἀπώλειαν αὐτῆς, ἧς τὴν πτῶσιν οὕτω παρεσκεύαζε. Πράγματι ἡ τοῦ Μωταμὲτ βασιλεία ἦν βασιλεία παρακμῆς, καθ' ἣν ἡ ἀραβικὴ μουσικὴ διαφθαρεῖσα ἀπέβη προσποιητὴ καὶ κακόζηλος καὶ ἐξεθηλύνθη. «Ἠγάπα τὴν κοινωνίαν, τοὺς στίχους καὶ τὰ μικρὰ συμπόσια», λέγει ὁ ἱστορικὸς Μοσούλης, λαλῶν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἡγεμόνος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξεδόθη πλῆθος ἔργων, πραγματευομένων τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ βίου, ἅτινα δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἦσαν πραγματεῖαι περὶ τῶν ἰδιοτήτων, τῶν ἀναγκαίων τοῖς ἀνθρώποις τοῦ κόσμου, τοῖς ὑπηρέταις, τοῖς εὐνοουμένοις, ἢ βραχεῖαι σκέψεις περὶ ᾄσματος, χοροῦ, ἀγώνων, ἐδεσμάτων, οἴνων κτλ.[1]. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ πανωλέτωρ χρόνος ὑπώρυξε κατὰ μικρὸν τὸ ἔργον τοῦ Ἰμπραχίμ, μὴ σεβασθεὶς πλειότερον τὸ στερεώτερον μνημεῖον τοῦ σοφοῦ θεωρητικοῦ Ἰσχάκ, τὸ μουσικὸν δὲ σύστημα τῶν Ἀράβων ἐξέλιπεν, ὡς καὶ τὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐξ οὗ εἶχε προκύψει.

Οὕτως ἔχουσι περίπου τὰ κατὰ τοὺς διασημοτέρους Ἄραβας ἀοιδοὺς καὶ τὴν ἀραβικὴν μουσικὴν ἐπὶ τῆς ἀκμῆς αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ τὰ κατὰ τὸν διασημότατον ἀοιδὸν Ἰμπραχὶμ-μπὲν-Μεχδῆ, οἷα ἀναγράφει αὐτὰ διὰ μακροτέρων ἐν τῇ **Βρετανικῇ Ἐπιθεωρήσει** ὁ κ. Σ. Μπλοντέλ.

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΠΥΛΟΣ.

---

1) Agani, τ. IX, σ. 48 κ. ἑ.

2) Ἐν τούτοις πολλάκις, μεταξὺ δὲ τῶν οἰκείων καὶ ὁσάκις διετέλει εὔθυμος, ἀνεγνώριζεν ἀπροκαλύπτως τὸ εὔλογον τῶν ἐπικρίσεων τούτων. Ἄδων ἡμέραν τινὰ πρὸ ἐγγόνου τοῦ Ἓλ-Χαδῆ μέλος ἀποδιδόμενον τῷ Μα'μπέδ, καὶ ἐρωτήσας εἶτα ἂν ἐγίνωσκε τὸν μελοποιήσαντα τὸ ἔργον, ἔσχε τὴν ἑπομένην ἀπάντησιν: «Λέγουσιν ὅτι εἶναι τοῦ Μα'μπέδ, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ δὲν θὰ ἦτο τοιαύτη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου μουσικοῦ. Οὐδεὶς ἐτόλμησέ ποτε νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτὸ τοιουτρόπως. Ὄχι, μυριάκις ὄχι, δὲν εἶναι τοῦτο πλέον ἔργου τοῦ Μα'μπέ». Ὁ Ἰμπραχὶμ τὸν εἰλικρινῆ τοῦτον ἔλεγχον ἤκουσε μειδιῶν, εἶτα δὲ προσέθετο σοβαρῶς: «Εἶναι ἀληθές, φίλτατε· ἐν τῇ μουσικῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι δυσχέρειαι, ἃς παρακάμπτω· ὁ γηραιὸς Μα'μπὲδ ἦν πολὺ ἡμῶν ἱκανώτερος, οὐδὲ τὸ ἥμισυ δὲ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἔχω». (Agani, τ. IX, σ. 52).

3) Τοῦ Delsarte τούτου τῆς Ἀραβίας, σημειοῦται ὁ κ. Μπλοντέλ·

1) Χρυσοῖ λειμῶνες.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ
Ο ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Ὁρμηθεὶς ἐκ Βυζαντίου, ἐπεσκέφθη πρῶτον πάσας τὰς πόλεις, τὰς κειμένας ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἑλλησπόντου[1], τῆς Προποντίδος[2] καὶ καὶ τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου[3]. Εἶτα ἐκπλεύσας τὸ στόμιον τοῦ Θρᾳκικοῦ τούτου Βοσπόρου, ἐτράπη πρὸς τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου καὶ ἀφίκετο πρῶτον εἰς Ἀπολλωνίαν[4], τὴν μεσημβρινωτάτην ἀποικίαν τῶν Μιλησίων κατὰ τὰ παράλια ταῦτα. Ἐντεῦθεν πλεύσας βορειότερον ἐπεσκέφθη τὴν Μεσημβρίαν[5] οὖσαν ὡσαύτως ἀποικίαν τῶν Μιλησίων, καὶ τὴν Ἰστρίαν[6] κειμένην παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Παραγενόμενος δὲ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὃν ὀνομάζει μέγιστον ἐξ ὅλων, οὗς γινώσκει, καὶ πολυϋδρότατον, ἀνέπλευσεν αὐτὸν πρὸς τὰς πηγὰς κατὰ τὸ ἥμισυ λαβὼν ἅμα κατὰ τὸν ἀνάπλουν τοῦτον ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ πέντε παραποτάμων, ἐμβαλλόντων εἰς τὸν Ἴστρον, οὗς καὶ προσδιορίζει κατ' ὄνομά τε καὶ διεύθυνσιν ροῦ[7]. Ἀπὸ τοῦ Ἴστρου τραπεὶς πρὸς τὰ βόρειά τε καὶ ἀνατολικά, εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν τῶν Σκυθῶν[8], ἔνθα ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τῆς χώρας ταύτης, τοὺς μύθους, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ πολυπληθοῦς τούτου καὶ παραδόξου λαοῦ, ὃν οἱ Ἕλληνες μᾶλλον κατ' ὄνομα ἢ ἐκ πείρας μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐγίνωσκον. Αὐτὸς δὲ ἦτο ὁ κυριώτερος λόγος, δι' ὃν ὁ ἱστορικὸς εἶχεν ἀποδημήσει εἰς Πόντον. Δυστυχῶς ὅμως καὶ ἐνταῦθα δὲν εἶναι δυνατὸν ἀκριβῶς νὰ ὁρισθῇ ὁπόσα ἐκ τῶν περὶ Σκυθίας ἀφηγουμένων αὐτὸς ἐπεσκέφθη καὶ εἶδε καὶ ὁπόσα πάλιν ἐκ πληροφοριῶν μόνον ἔμαθε περὶ τοῦ λαοῦ τούτου. Οἱ κατὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου καὶ δὴ οἱ περὶ τὰς ἐκβολὰς τῶν εἰς τὸν Πόντον τοῦτον ἐνδιδόντων ποταμῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἤδη ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες ἔμποροι, οἵτινες, ἕνεκα τῆς ἐμπορικῆς ἐπιμιξίας μετὰ τῶν ἀνὰ τὰς στέππας ἐξιππλωμένων ἐκείνων λαῶν, πολλάκις ἠδυνήθησαν νὰ διεισδύσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ταύτης, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ εἰς τὰς παραλίους πόλεις διαρκῶς παραμένοντες ἰθαγενεῖς Σκύθαι, ὧν ἐξαίρει ὁ Ἡρόδοτος τὴν προθυμίαν εἰς τὸ διδόναι τοῖς βουλομένοις πᾶσαν περὶ τῆς χώρας αὐτῶν πληροφορίαν[9], φαίνεται ὅτι οὐχὶ μικρὸν διευκόλυναν τὸν ἱστορικὸν εἰς περισυλλογὴν πάσης εἰδήσεως, ἀναγομένης εἰς ἀπώτατα τῆς χώρας αὐτῶν σημεῖα, ἅτινα δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐπισκεφθῇ οὗτος. Καὶ ὅμως δὲν περιωρίσθη ὁ Ἡρόδοτος εἰς μόνας ἀποκλειστικῶς τὰς ἐμμέσους ταύτας πληροφορίας, ἀλλ' ἐπεσκέφθη ὁ ἴδιος τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τύρα[1] καὶ Βορυσθένους κειμένην χώραν, ἀναπλεύσας καὶ τοὺς ποταμοὺς τούτους εἰς ἀπόστασιν ἡμερῶν τινων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν των[2]. Φαίνεται δὲ ἐπὶ πολὺ ἐνδιατρίψας καὶ ἐν τῇ ἀκμαιοτάτῃ ἀποικίᾳ τῶν Μιλησίων, τῇ Ὀλβίᾳ, κειμένῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ὑπάνιος ποταμοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ εἰς τὸν Βορυσθένην[3]. Ἐντεῦθεν ἐξηκολούθησε πορευόμενος πρὸς ἀνατολὰς κατὰ μῆκος τῶν παραλίων τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου μέχρι τοῦ Κιμερίου Βοσπόρου, ἴσως δὲ καὶ μέχρι τῆς Μαιώτιδος λίμνης, τῆς νῦν Ἀζοφικῆς θαλάσσης καὶ μητρὸς τοῦ Πόντου, καθ' Ἡρόδοτον[4], καλουμένης. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου διέτριψεν ὁ Ἡρόδοτος περὶ τὸν Φᾶσιν ποταμὸν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κόλχων, οὓς ὑπολαμβάνει ὄντας ἀπογόνους τῶν Αἰγυπτίων[5]. Εἰς δὲ τὰ μεσημβρινὰ παράλια παρέμεινε παρὰ τοῖς Μάκρωσιν[6], εἶτα ἐν Θεμισκύρᾳ, πόλει παρὰ τὸν Θερμώδοντα ποταμόν[7], παρὰ τοῖς Συρίοις τοῖς οἰκοῦσι μεταξὺ Θερμώδοντος καὶ Παρθενίου[8] ποταμοῦ, καὶ τέλος παρὰ τοῖς Βιθυνοῖς.

Ἐκτὸς δὲ τῶν μέχρι τοῦδε ἐξαριθμηθεισῶν χωρῶν, ἃς ἐπεσκέφθη, γινώσκει ὡσαύτως ὁ Ἡρόδοτος καὶ πάσας τὰς ἑλλην. νήσους, ἀπὸ τῆς Κύπρου μέχρι Ζακύνθου, καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἰδίως ἑλλην. χερσονήσου οὐδεμία ὑπάρχει χώρα, οὐδεμία ἐπίσημος ὁπωσδήποτε πόλις, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἐπεσκέφθη κατὰ τὰς ὁδοιπορίας αὐτοῦ καὶ τοὺς πλοῦς. Ἐναργῆ ὁμοίως γνῶσιν ἔχει καὶ περὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου καὶ τῶν οἰκούντων αὐτὴν βαρβάρων, ἀπὸ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου μέχρι τῆς ἑστίας τῶν Μακεδόνων, τῶν οἰκήσεων τῶν Παιόνων καὶ τῆς χώρας τῶν Θρᾳκῶν. Ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς Ἰταλίαν διαμονήν του, μετὰ τὴν εἰς Θουρίους ἐγκατάστασιν, ἐπιμελῶς ὠφελήθη ὁ ἱστορικός, ὅπως περιέλθῃ μὲν τὰ μεσημβρινὰ τῆς χερσονήσου ἐκείνης, ὡς καὶ τὴν νῆσον Σικελίαν, εὐρύνῃ[9] δ' ἀφ' ἑτέρου διὰ προφορικῆς ἐρεύνης τὰς γνώσεις αὐτοῦ περὶ τῆς χώρας καὶ τῶν οἰκούντων αὐτὴν λαῶν μέχρι τῶν Ἄλπεων πρὸς βορρᾶν. Ἐκ πάντων δὲ τούτων ἐξάγεται ὅτι δικαίως πάνυ ἠδύνατό τις νὰ παρῳδήσῃ ἐνταῦθα ὅ.τι Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς[10] ἀναφέρει, ὅτι ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ ὁ πολλὰ περιιγηθεὶς φιλόσοφος Δημόκριτος, μικρὸν τοῦ Ἡροδότου νεώτερος[11], ὅτι δηλαδὴ ἐξ ὅλων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ αὐτὸς

1) Ι, 57. «καὶ τῶν Πλακίην καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ». Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Ἑλλήσποντος περιλαμβάνει πολλάκις καὶ τὴν Προποντίδα. Ἔκειντο δέ, κατὰ Πομπώνιον Μέλ. Ι, 19 ἡ Πλακία καὶ ἡ Σκυλάκη ἐκεῖθεν τῆς Κυζίκου πρὸς ἀνατολάς.

2) IV. 14. 85. 95. V. 122. καὶ ἀλλαχοῦ.

3) Πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου.

4) Ἥτις προσδιορίζεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (IV, 90) «ἡ ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ», διότι πολλαὶ ὁμώνυμοι πόλεις ὑπῆρχον πολλαχοῦ τὸ πάλαι. Νῦν καλεῖται Σωζόπολις. Ηὐξήθη δὲ καὶ εὐδοκίμησεν ἀπὸ τοῦ 600 π. Χ. καὶ ἐφεξῆς. Ἴδ. E. Curtius: Griech. Geschichte: I, σ. 408. «An der Haimoskûste suchten sich die Milesier. . . eine vorlie- » gende Felsinsel aus und grundeten daselbst einen Apollontem- » pel, um welchen seit 600 v. Chr. die Stadt Apollonia er- » wuchs».

5) Μεσαμβρίη παρ' Ἡροδ. IV, 93. VI, 33. Πρβλ. Grote: Gesch. Griechenlands II. σ. 335, ἔνθα ἀποδέχεται τὴν πόλιν ταύτην οὖσαν ἀποικίαν τῶν Μεγαρέων ἢ τῶν Βυζαντίνων. «Das megarische oder byzantinische Kolonie Mesambria»

6) Καὶ ἡ Ἱστρία αὕτη ἦτο καθ' Ἡρόδοτον II, 33 ἀποικία τῶν Μιλησίων. Ἱδρύθη δὲ περὶ τὸ 650 π. Χ. πρβλ. E. Curtius: Griech. Gesch. I, σ. 408, ὅστις ὀνομάζει αὐτὴν Ἴστρον.

7) IV, 48.

8) Ὁ μέγιστος τῶν περὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον οἰκούντων λαῶν ἦσαν οἱ Σκύθαι, ὡς ἀπεκάλουν αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες, ἢ κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν Skoloten ἢ Saken Περσιστί, πρβλ. E. Curtius: Gr. Geschichte: I, σ. 406. Τὰ περὶ Σκυθῶν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἀκριβῶς ἐρευνᾷ ὁ ἱστορικὸς ἐν τῷ Δ' βιβλίῳ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ 142 κεφαλαίου.

9) IV, 24. πρβλ. 76.

1) Νῦν Δνειστέρου.

2) IV. 11. 51. 53. 71. 81 ἐφεξῆς.

3) Περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως Ὀλβίας πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τοῦ Εὐξείνου. ἐκεῖ ὅπου ῥέουσιν πλησίον ἀλλήλων οἱ ποταμοὶ Ὕπανις (νῦν Bug) καὶ Βορυσθένης (νῦν Δνεῖπερ) ὡς καὶ περὶ τῆς ἐξαιρέτου καταστάσεως τῆς πόλεως ταύτης. ἴδ. E. Curt. Gr. Geschichte: I. σ. 409.

4) IV, 86: «ἡ Μαιῆτίς τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου». Τὴν παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος «Μαιώτιδος» ἐκ τοῦ «μαῖα» πρὸς δήλωσιν, ὅτ ἡ λίμνη αὕτη ἦτο μήτηρ τοῦ Πόντου ἴδ. Εὐσταθ. εἰς Διονύσ. Περιηγ. 163 πρβλ καὶ τὰς ἐκδόσεις Abicht καὶ Stein εἰς IV. 86. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ οἱ ἐγχώριοι ἀπεκάλουν τὴν Μαιώτιδα «Temerunda», ὅπερ κατὰ Πλίνιον Hist. Nat. VI, 20 σημαίνει «μητέρα θαλάσσης». «Maeotim Temerundam vocant, quo significant matrem maris». Οὕτω καὶ ἐν κεφ. 52 καὶ ἡ λίμνη, ἐξ ἧς πηγάζει ὁ ποταμὸς Ὕπανις ἀναλόγως καλεῖται «μήτηρ Ὑπάνιος» ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. – πρβλ. E. Curtius: Gr. Geschichte: I. σ. 409, ὅστις ἀποδέχεται μὲν τὴν λίμνην ταύτην ὡς μητέρα τρόπον τινὰ ὅλων τῶν πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένων ὑγρῶν ἐκτάσεων, ἀλλὰ παράγει τὸ ὄνομα Μαιῶτις ἐκ τοῦ ὀνόματος Σκυθικῆς τινὸς φυλῆς «Maïten» καλουμένης.

5) II, 104 «φαίνονται. . . ἐόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι». ἴδ. III,97.

6) II, 104. III, 94 VII, 78.

7) IV, 86. «Ἐς δὲ Θερμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ».

8) II, 194. «Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμόν».

9) E. Curtius: Griechische Geschichte: κτλ. II, σ. 274—275. «Nachdem er (Herod.) in ganz Hellas und namentlich auch in Sparta die Denkmäler durchforscht . . ., bot ihm die Gründung von Thurioi zur Erweiterung seiner Weltkunde eine Gelegenheit, welcher er nicht widerstehen konnte».

10) Στρωματεῖς σ. 357.

11) Ὁ Δημόκριτος ἐγεννήθη κατά τινας μὲν τῷ 460 κατ' ἄλλους δὲ τῷ 470 π. Χ. πρβλ. Ueberwegs: Grundriss der Geschichte der Philosophie: Bearbeitet von M. Heinze, I, 1886. σ. 87.

περιηγήθη ὅτι πλεῖστον τοῦ κόσμου μέρος, ἐξηρεύνησεν ἀπωτάτας εἰδήσεις, ἐπεσκέφθη πλείστους τόπους καὶ τέλος ἔλαβε πεῖραν καὶ ἤκουσε πλείστους εἰδήμονας πολλῶν ἄνδρας. Τὸ τοιοῦτο κατὰ μείζονα λόγον περὶ Ἡροδότου ρητέον.

Η'.

Ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τῆς Ἡροδοτείου ἱστορίας[1].

Τὸν καρπὸν τῶν μακρῶν τούτων περιηγήσεων καὶ ἐρευνῶν προυτίθετο ὁ Ἡρόδοτος ἵνα μεταδώσῃ τοῖς Ἕλλησι, καταθέτων τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱστορικῷ αὐτοῦ ἔργῳ, οὗ τὸ κύριον θέμα, περὶ ὃ διέταξε καὶ ἐξύφανεν ὡς περὶ στήμονά τινα διάφορα ἐπεισόδια, αὐτὸς οὗτος ὁ ἱστορικὸς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου του ἐξαγγέλλει. Σκοπὸς δηλονότι αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξέτασις καὶ ἀφήγησις τῶν πρώτων αἰτίων καὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἀγῶνος, οὗτινος κρισιμωτάτη πρᾶξις εἶναι οἱ λεγόμενοι Μηδικοὶ πόλεμοι καὶ τοῦ ὁποίου ὁ βαθύτερος λόγος ὑπάρχει τεθεμελιωμένος ἐπὶ τῆς ἰδέας, ὅτι ἐκ παλαιοτάτων χρόνων ὑφίστατο διαφορὰ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ἤτοι μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Ἡ τοιαύτη τοῦ ἀντικειμένου ἀντίληψις δὲν ἦτο μὲν κατ' ἀκριβέστατον λόγον ἀληθής, οὐχ' ἧττον ὅμως ἐπιστεύετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ πολλῶν καὶ μάλιστα ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συγκρουσθέντων κόσμων[2]. Αὕτη δ' ἐπίσης ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ἐν τῷ Αἰσχυλείῳ δράματι τοῖς «Πέρσαις» καὶ αὕτη πληρέστατα ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἰδέας τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς ἐν τῇ ἀνελίξει τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων δεσπόζει εἱμαρμένη τιμωρὸς καὶ δικαία. Οἱ δὲ Περσικοὶ πόλεμοι ἐθεωροῦντο ὡς τὸ ἔσχατον πέρας διαπάλης μακρᾶς, ἥτις ἀνάγει τὴν ἀρχήν της εἰς τοὺς μυθικοὺς χρόνους καὶ ἐκ μικρῶν κατὰ πρῶτον ἐξεπήγασεν ἐχθρικῶν πράξεων, οἷαι ἡ ἁρπαγὴ τῆς Ἰοῦς, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλένης. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀνελάμβανεν ἡ ἔχθρα αὕτη σπουδαιότερον χαρακτῆρα καὶ ἐπὶ τέλους ἐξερράγη ὁ μέγας ἀγὼν Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Τοιαύτη εἶναι ἡ περὶ τοῦ Μηδικοῦ δράματος γνώμη τοῦ ἱστορικοῦ, ἥτις, ἐξαιρουμένου τοῦ κρατοῦντος παρ' αὐτῷ δόγματος, ὅτι ἐπὶ πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἐπενεργεῖ τὸ θεῖον, τοσούτῳ μᾶλλον ἤρεσκεν αὐτῷ, ὅσῳ παρεῖχεν εὐρὺ ἐργασίας στάδιον, καθ' ὃ ἠδύνατο νὰ συναρμολογήσῃ εἰς ἓν ὅλον τὰ διάφορα ἐκεῖνα πολλάκις ἀνομοιοειδέστατα τῆς περισυλλεγείσης ὕλης του μέρη, εἰς τὴν παράστασιν τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἔσχεν ἐπιρροὴν ἡ τοιαύτη περὶ τοῦ ἀγῶνος ἐκτίμησις οὔτε ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀληθείας, οὔτε πρὸς εὔκολον τῶν πραγμάτων κατανόησιν. Τὰς ἀνωτέρω ὅμως εἰρημένας μερικὰς πράξεις τοῦ μεγάλου μεταξὺ ἑλληνισμοῦ καὶ βαρβαρισμοῦ ἀγῶνος, τὰς ἀναγομένας εἰς τοὺς μυθικοὺς χρόνους, δὲν ἐξετάζει ὁ ἱστορικὸς κατὰ βάθος, ἀλλ' ἀκροθιγῶς μόνον μνημονεύσας αὐτάς[3]. Παρέρχεται τὰ παλαιότατα ἐκεῖνα περὶ αὐτῶν μυθεύματα καὶ δὲν ἐπιμένει νὰ μάθῃ ἂν ὑπάρχῃ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁπόση ὑπάρχει ἀλήθεια, ἀλλὰ νὰ μεταδώσῃ ἄλλοις πᾶν ὅ,τι αὐτὸς ὡς ἀληθὲς ἐξηκρίβωσε[4]. Τὸ πρῶτον λοιπὸν ἀδίκημα τὸ δυνάμενον νὰ ἔχῃ πως ἱστορικὴν ὑπόστασιν καὶ ὑπὸ τῶν Ἀσιατῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων διαπραχθὲν ἦν ἡ ὑποταγὴ τῶν κατὰ τὰ μικρασιατικὰ παράλια ἑλληνίδων πόλεων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν Κροίσου· ἐντεῦθεν δὲ λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ ἱστορικὸς ἵνα διὰ μακρῶν ἀφηγηθῇ τήν τε ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῶν Λυδῶν βασιλέων ἀπὸ τοῦ Γύγου καὶ ἐφεξῆς μέχρι τοῦ τελευταίου Κροίσου, καὶ τοὺς πολέμους αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἀφηγούμενος δὲ τὰ κατορθώματα τοῦ Κροίσου, τὸν μετὰ τοῦ Ἀθηναίου Σόλωνος διάλογον καὶ τὴν τύχην αὐτοῦ, ἐνυφαίνει ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου τὰ περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Λυδοῦ τούτου μονάρχου μετὰ τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ διὰ παρεμπλοκῆς ἐπεισοδίων ἐξιστορεῖ τινα τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἀρχαιοτέρας ἱστορίας τῶν πρωτευουσῶν ἐν Ἑλλάδι πόλεων, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἐπισυνάπτει, κατὰ τὴν παρ' ἀρχαιοτέροις λογογράφοις κρατοῦσαν ἤδη συνήθειαν, περιγραφὴν τῆς Λυδικῆς χώρας, τῶν ἐν αὐτῇ ἀξιαφηγήτων καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν κατοίκων αὐτῆς[1]. Διότι, καθ' ἃ αὐτὸς ὁ ἱστορικὸς ἀναφέρει[2], σκοπὸς τῆς ἱστορίας αὐτοῦ εἶναι ἵνα «μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξιτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισιν ἀποδεχθέντα, ἀκλεέα γένηται». Κῦρος ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς καταλύει τὴν ἰσχὺν τοῦ Κροίσου, τιμωρηθέντος οὕτως οὐ μόνον διὰ τὸ εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διαπραχθὲν ἀδίκημα, οὐ μόνον διότι ὤφειλε νὰ ταπεινωθῇ καὶ πέσῃ ἡ ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ του ἐκδηλωθεῖσα ὑπερηφανία αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὸς ὁ Κροῖσος πρῶτος ἐξήμαρτεν εἰς τὸν Κῦρον. Τίς δ' ὁ Κῦρος οὗτος καὶ τίνες οἱ Πέρσαι καὶ πῶς οὗτοι κατώρθωσαν νὰ ἐξαπλώσωσιν ἐφ' ἁπάσης τῆς Ἀσίας τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν; Τὰ ζητήματα ταῦτα προτίθεται νὰ λύσῃ ὁ ἱστορικός[3], ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων τοῦ Μηδικοῦ βασιλείου· ἀφηγούμενος δὲ κατέρχεται μέχρις Ἀστυάγους καὶ περιγράφει τὰ κατὰ τὴν νεότητα τοῦ Κύρου, τὰ περὶ τῆς ἀνόδου αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ ἤθη τῶν Περσῶν. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν κατακτήσεων τοῦ Κύρου, δι' ὧν ὁ μονάρχης οὗτος κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν, περιγράφονται ἐν ἐκτάσει καὶ ἐξαίρονται ἰδίᾳ αἱ ἑξῆς τρεῖς:

α') Ἡ κατάκτησις τῶν ἀνὰ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἰωνικῶν καὶ λοιπῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν, ἃς καθυπέταξε διὰ τοῦ Ἁρπάγου[4] ἐν δὲ τῇ ἐξιστορήσει τῆς τύχης τῶν πολιτειῶν τούτων ἱκανὰ ἐνυφαίνει καὶ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων τούτων καὶ τῶν παροικούντων ἐν Λυκίᾳ καὶ Καρίᾳ φύλων.

β') Ἡ κατάκτησις Βαβυλῶνος, ἣν ἀφηγούμενος, περιγράφει ἅμα τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων τῆς θαυμασιωτάτης ταύτης πόλεως.

γ') Ἡ κατὰ τῶν Μασσαγετῶν ἐκστρατεία, ἔνθα ὁ Κῦρος τραγικῶς τελευτᾷ (Α'. § 95—214).

Ἀπὸ τοῦ σημείου δὲ τούτου καὶ ἑξῆς ἡ ἱστορία τοῦ Περσικοῦ κράτους ἀποτελεῖ τὸ κύριον τῆς ἀφηγήσεως θέμα. «Ἐν δὲ τῷ μακρῷ τούτῳ λόγῳ προνοεῖ ὁ Ἡρόδοτος, πανταχοῦ ἔνθα πρῶτον οἱ Πέρσαι ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν πρὸς ἄλλο ἔθνος, νὰ περιγράψῃ ἕκαστον ἔθνος καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, ποῦ μὲν διεξοδικῶς, ποῦ δὲ συντόμως, διότι ἐν γνώσει καὶ κατὰ πρόνοιαν σπουδάζει ὁ συγγραφεὺς διὰ τῶν ἐπισοδίων τούτων νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο κατὰ τὴν συγγραφήν. Ἔθηκε δὲ σκοπὸν οὐ μόνον νὰ ἱστορήσῃ τὸν πόλεμον τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ νὰ περιγράψῃ σαφῶς τἀντιστρατευόμενα ἑκατέρωθεν ἔθνη[5]», χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παραλείπῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον ἀναγομένην ὑπόμνησιν[6]. Οὕτω δὲ κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν τοῦ Καμβύσου λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ παρεισαγάγῃ μακρὸν καὶ ὁλόκληρον τὸ δεύτερον βιβλίον πληροῦν ἐπεισόδιον περὶ Αἰγύπτου, τῆς θαυμασιωτάτης ταύτης πάσης ἄλλης χώρας, ἥτις ἐξήσκησεν ἰσχυρὰν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἱστορικοῦ ἐπιρροὴν[7] καὶ ἧς περιγράφει τὴν φύσιν, τοὺς κατοίκους, τὰ ἔθιμα, τὰ τῆς θρησκείας, τὰ μνημεῖα καὶ τἀρχαιότερα καὶ νεώτερα πολιτικὰ γεγονότα. Μετὰ τὸ πέρας τῆς διεξοδικωτάτης ταύτης περὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν πραγμάτων περιγραφῆς ἐπανέρχεται αὖθις ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τρίτου βιβλίου εἰς τὸ σημεῖον, ὁπόθεν παρεξέβη, ἤτοι εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Καμβύσου καὶ ἀφηγεῖται τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ βασιλέως τούτου καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ, τὴν ἱστορίαν τοῦ Ψευδοσμέρδιος καὶ τοῦ Δαρείου καὶ διὰ μακρῶν ἐνδιατρίβει περὶ Σάμου καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πολιτείας ταύτης ὑπὸ τὸν τύραννον αὐτῆς Πολυκράτην, οὗ περιγράφει τὸν τραγικὸν θάνατον[8].

Ἡ ὑπὸ τοῦ Δαρείου γενομένη διαίρεσις τοῦ βασιλείου εἰς εἴ-

1) H. Stein: Herodotos: Einl σ. 30 ἐφεξῆς.
2) Müller: Ἱστορ. ἑλ. φιλολογ. I, σ. 403.
3) Müller Ἱστορ. Ἑλλ. Φιλολογ. I. σελ. 404.
4) I. 5. «Ταῦτα μὲν νῦν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων, ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο, τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι εἰς τὸ πρόσω τὸν λόγον.

1) I, 6—94.
2) I, 1 πρβλ § 5.
3) I, 95 καὶ ἑφεξῆς.
4) I. 169—71.
5) Müller: Ἱστορ. Ἑλλην. Φιλολ. I, σ. 404.
6) I, 92. II, 1. 182. πρβλ. VI, 19. V, 36.
7) Grote: Geschichte Griechenlands: κτλ. I, σ. 273. «Was Herodot in Aegypten sah und hörte, hatte einen gewaltigen Eindrück auf ihn gemacht».
8) III, 1—125.

κοσι σατραπείας καὶ ἡ ἀναγραφὴ τῶν εἰς ἑκάστην σατραπείαν ἐπιβληθέντων φόρων, ὧν ἐπίτηδες ἐξαίρει καὶ πάντων προτάσσει τοὺς ὑπὸ τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων τελουμένους, παρέχει τῷ ἱστορικῷ εὔλογον ἀφορμὴν νὰ περιγράψῃ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀχανοῦς κράτους, ὅπερ ἤδη πλησιαίτατα κεῖται πρὸς τὸν ἑλλην. ἰδίως κόσμον[1]. Ὁσόσον ἀπειλητικὸς ἀνέθρωσκε τότε ὁ ἐξ Ἀσίας κίνδυνος ἀποδεικνύει ἡ περιπετειώδης ἱστορία τοῦ Δημοκήδους, διαβοήτου ἐκ Κρότωνος ἰατροῦ[2], καὶ ἡ τῆς Σάμου κατάκτησις[3], μεθ' ἣν ἤρξατο ἡ Περσικὴ κυριαρχία ἐξαπλουμένη καὶ δεσπόζουσα ἐπὶ τῶν Ἑλλην. νήσων. Ὅπως δ' ὁ Καμβύσης ἐπεξέτεινε τὰ τοῦ κράτους ὅρια πρὸς μεσημβρίαν, οὕτως ὁ Δαρεῖος ἐπεχείρησε νὰ διευρύνῃ αὐτὰ πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμάς. Εἶχόν ποτε οἱ Σκύθαι ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς κυριαρχίας τῶν Μήδων εἰσβάλει καὶ ἐρημώσει ἅπασαν τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ πολυαρίθμου αὐτῶν ἱππικοῦ ὁ δὲ Δαρεῖος ἤδη ἀναλαμβάνει νὰ τιμωρήσῃ τὴν προσβολὴν ταύτην εἰσβάλλων καὶ αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐκείνων[4]. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀφηγηθῇ ὁ ἱστορικὸς τὴν ἐπὶ Σκύθας ταύτην ἐκστρατείαν τοῦ Πέρσου μονάρχου, ἀναλαμβάνει νὰ πληροφορήσῃ ἐν ἐκτάσει τὸν ἀναγνώστην καὶ παρεισαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὰς μεμακρυσμένας ἐκείνας καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Πόντου ἐκτεινομένας χώρας, περιγράφων τὰ ἐν αὐταῖς οἰκοῦντα ἔθνη, καὶ δὴ τὸ μεσημβρινώτατον τούτων, τοὺς Σκύθας, ὧν ἐξετάζει τὴν καταγωγήν, τὴν διαίρεσιν, τὰς ἑστίας καὶ τὰ ἰδιάζοντα παρ' αὐτοῖς ἤθη καὶ ἔθιμα[5]. Μετὰ ταῦτα ἕπεται ἡ τοῦ Δαρείου ἐκστρατεία, ἥτις ἀποτυγχάνει μὲν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ἀνοίγει ὅμως τὴν εἰς Εὐρώπην ἄγουσαν εἰς τοὺς Πέρσας, ἐγκαταστάντας ἤδη εἰς Θράκην[6]. Ἐνῷ δὲ ἡ Περσικὴ δύναμις ἐκτείνει τὸν ἕνα βραχίονα καὶ περιβάλει τὰ πρὸς ἄρκτον[7], διευθύνει τὸν ἕτερον πρὸς τὴν Κυρηναϊκήν, ἔνθα περὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπίσης χρόνους ἐκλήθη Περσικὸς στρατός, ἐξ Αἰγύπτου ἴσως στρατολογηθείς, ὡς ὁ Ἡροδότος λέγει[8], πρὸς βοήθειαν τῆς βασιλίσσης Φερετίμης κατὰ τῶν Βαρκαίων. Ἐντεῦθεν λαβὼν ἀφορμὴν ὁ ἱστορικὸς ὑπερπηδᾷ ἀποτόμως ἀπὸ τῶν βορειοτάτων ἐκείνων μερῶν πρὸς τὰς ἀκμαζούσας ἑλλην. ἀποικίας ἐν τῇ λιβυκῇ παραλίᾳ[9] καὶ ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὰς ἀποικίας ταύτας ἀπὸ μυθικῶν χρόνων μέχρις Ἀρκεσιλάου, τοῦ ϛ'. βασιλέως Κυρήνης ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Βαττιαδῶν, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν δεσπόζουσαν ἐνταῦθα ἑλληνικὴν δύναμιν[10], παρενείρων πάσας τὰς περὶ τῶν λιβυκῶν λαῶν περισυλλεγείσας εἰδήσεις[11]. Καθ' οὓς ὅμως χρόνους ὁ στρατηγὸς Μεγάβαζος, ὃν ὁ Δαρεῖος κατὰ τὴν ἐκ Σκυθίας ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἶχε καταλίπει εἰς Θράκην μετὰ στρατιωτικῶν δυνάμεων, καθυπέτασσε τοὺς κατὰ τὰ Θρακικὰ παράλια οἰκοῦντας λαοὺς καὶ τὰς αὐτόθι ἑλλην. ἀποικίας — καθ' ἣν εὐκαιρίαν περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος ἐν συντόμῳ τοὺς Θρᾷκας — καὶ ἐξηνάγκαζε τὸν βασιλέα Μακεδονίας Ἀμύνταν Α' εἰς ὑποταγήν[12], ἐκρήγνυται ἐν Ἰωνίᾳ ὀλεθριωτάτη διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ οἷον ἐπιτάχυνασα τὴν σύγκρουσιν αὐτῶν μετὰ τῶν βαρβάρων ἐπανάστασις, ἥτις ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς καὶ τὰς ρίζας ἐν τῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείᾳ τοῦ Δαρείου. Ὁ τῆς Μιλήτου τύραννος Ἱστιαῖος, ἀποβλέπων πρὸς τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, διετήρησε τὴν ἐπὶ τοῦ Ἴστρου γέφυραν καὶ ἔσωσε τὸν Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιάν του μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην ἐκστρατείαν. Εὐγνωμονῶν ὅθεν ἐπὶ τούτῳ ὁ Πέρσης μονάρχης καὶ μεταπεμψάμενος τὸν σωτῆρα τοῦτον εἰς Σάρδεις, ἐδωρήσατο αὐτῷ τὴν περὶ τὸν Στρυμόνα ποταμόν, βορειότερον τῆς μετὰ ταῦτα (437) ἱδρυθείσης Ἀμφιπόλεως κειμένην χώραν Μύρκινον[1]. Ὁ στρατηγὸς ὅμως Μεγάβαζος, θεωρῶν ἀσύμφορον τὴν εἰς χεῖρας ἀνδρὸς ἱκανοῦ, οἷος ὁ Ἱστιαῖος, δοθεῖσαν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς εἰρημένης χώρας, πείθει κατὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ἐπιστροφήν του τὸν βασιλέα, ἵν' ἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν τὸν Ἱστιαῖον, προσκαλῶν αὐτὸν δῆθεν ὡς σύμβουλον ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ.[2] Ἐνῷ δὲ οὗτος διέτριβεν ἐν Σούσοις παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ γαμβρὸς καὶ ἀνεψιὸς[3] αὐτοῦ Ἀρισταγόρας, ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἐπιτροπικῶς ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῆς Μιλήτου, ἐξ ἀνοήτου, φιλοδοξίας κινούμενος καὶ τοῦ Ἱστιαίου ἐποτρύνοντος, ἐξωθεῖ τὰς Ἰωνικὰς πολιτείας εἰς ἀποστασίαν κατὰ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας[4]. Ὅπως δ' ἄλλοτε ὁ Κροῖσος[5], οὕτω καὶ ὁ Ἀρισταγόρας νῦν ζητεῖ βοήθειαν παρὰ τῆς Σπάρτης[6] καὶ τῶν Ἀθηνῶν[7]. Ἐντεῦθεν δὲ λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ ἱστορικὸς νὰ ἐξακολουθήσῃ περαιτέρω[8] τὴν ἱστορίαν τῶν δύο τούτων πόλεων, ἣν διέκοψεν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ. Καὶ ἡ μὲν Σπάρτη ἀρνεῖται νὰ χορηγήσῃ τὴν ζητηθεῖσαν βοήθειαν, ἡ τῶν Ἀθηνῶν ὅμως πόλις, μόλις πρὸ μικροῦ ἀπαλλαγεῖσα ἀπὸ τῶν τυράννων καὶ μνήμων τῆς Ἰωνικῆς καταγωγῆς της, χορηγεῖ πρὸς τοὺς Μιλησίους εἴκοσι πλοῖα, εἰς ἃ καὶ οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Ἐρετριεῖς προσέθηκαν ἕτερα πέντε, καὶ τὰς δυνάμεις ταύτας ἔπεμψεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας, ὁπόθεν οἱ ἐπίκουροι οὗτοι ἑνωθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, εἰσβάλλουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Περσικοῦ κράτους καὶ κυριεύουσι τὴν πόλιν Σάρδεις, ἣν πυροπολοῦσιν. Ἐν τούτοις ἡ ἄνευ ὡρίμου σκέψεως ἀρξαμένη καὶ χλιαρῶς διεξαχθεῖσα αὕτη Ἰωνικὴ ἐπανάστασις ἀπέτυχε τέλεον, μὴ δυνηθέντων τῶν ἐπαναστατῶν νὰνθέξωσιν εἰς τὰς ὑπερόχους τοῦ Περσικοῦ κράτους δυνάμεις[9]. Ἡ δὲ ἀποτυχία αὕτη ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εὐρυτέραν ἐπικράτησιν τῶν Περσικῶν ὅπλων πρὸς δυσμάς[10]. Ὁ Δαρεῖος, πνέων κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἐρετριέων σφοδρὰν ἐκδίκησιν, πέμπει μὲν ὑπὸ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μαρδόνιον πολεμικὰς δυνάμεις κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' αὗται ἀφ' ἑνὸς μὲν θάπτονται ὑπὸ τὰ ἄγρια καὶ πλατέα κύματα τῆς παρὰ τὸν Ἄθωνα θαλάσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ καταστρέφονται ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τῶν ἐπιπεσόντων νυκτὸς Βρύγων καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἀποτυγχάνει. Ἡ δ' ἀτυχὴς αὕτη ἔκβασις τοῦ ἐγχειρήματος, ἀντὶ νὰ πελπίσῃ, ἔτι μᾶλλον διεθέρμανε καὶ ἠρέθισε τὸν Πέρσην μονάρχην, ὅστις, ἐνῷ ἠσχολεῖτο πρὸς νέας πολεμικὰς παρασκευάς, πέμπει εἰς τὴν Ἑλλάδα κήρυκας, ἵνα ζητήσωσι τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς· καὶ οἱ μὲν νησιῶται πάντες σχεδὸν χορηγοῦσι τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ τὴν αἰτηθεῖσαν ὑποταγῆς ἔνδειξιν, γῆν καὶ ὕδωρ, πολλαὶ δὲ πόλεις ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι κλονοῦνται καὶ ἀμφιρρέπουσιν ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτῶν καὶ μόνη ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι καρτεροῦσιν[11].

(Ἀκολουθεῖ).

1) III, 89—96.
2) III, 129—138.
3) III, 138—149.
4) IV, 1.
5) IV, 2—82.
6) IV, 83—144.
7) Müller: Ἱστορ. Ἑλλην. Φιλολ. I, σ. 405.
8) IV. 167 ἐπὶ Βάττου τοῦ Β' πρὸ τοῦ 570 π. Χ. ἴδ. E. Curt. Gr. Geschichte: I. σ. 447.
9) Ἡ Κυρήνη, ὡς καὶ ἡ Μασσαλία, ἀπέβη ἡ μητρόπολις τρόπον τινά, τῶν πέριξ ἑλλην. ἀποικιῶν, ὁ πυρὴν μικρᾶς τινος Ἑλλάδος ἴδ. E. Curt. Gr. Gesch. I, σ. 447.
10) Πρβλ. E. Curt. Gr. Gesch. I. σ. 447. — Ἡ Κυρήνη κατ' Εὐσέβιον τὸν χρονογράφον ἱδρύθη τῷ 631 π. Χ. ὑπὸ Βάττου τοῦ Α'. Ἦρξαν δὲν ἐν αὐτῇ οἱ ἑξῆς βασιλεῖς:

1ος Βάττος	Α'.	631 — 591.	π. Χ.
2ος Ἀρκεσίλαος	Α'.	591 — 575.	» »
3ος Βάττος	Β'.	575 — 570.	» »
4ος Ἀρκεσίλαος	Β'.	570 — 550.	» »
5ος Βάττος	Γ'.	550 — 530.	» »
6ος Ἀρκεσίλαος	Γ'.	530 — 513.	» »

11) IV, 145 — 205.
12) V, 1 — 22. — Περὶ Ἀμύντου ἴδ. Abel: Makedonien vor König Philipp: Leipzig 1847. σ. 147 — 148. 251.

1) V, 11, 23. Περὶ τῆς χώρας Μυρκίνου ἴδ. E. Curt. Gr. Gesch. I, σ. 610. Περὶ δὲ τῆς πόλεως Μυρκίνου ἴδ. τὸν αὐτὸν ἐν II τόμ. σ. 508. «Myrkinos, die Hauptstadt der Edoner, am Pangaion».
2) V, 23 — 25.
3) V, 30.
4) V, 26 — 38. Περὶ τῆς ἀποτροπῆς ἀπὸ τῆς ἀποστασίας ταύτης ὑπὸ τοῦ ἱστοριογρ. Ἑκαταίου γενομένης ἴδ. Gurt. Gr. Gesch. I, σ. 618.
5) I, 56 ἑξῆς.
6) V, 38 — 52. πρβλ. Gurt. I, σ. 620.
7) V, 55 ἑξῆς.
8) V, 39 — 48 καὶ 55 — 96.
9) V, 97 — VI, 20. πρβλ. E. Gurt. Gr. Gesch. I, σ. 622 ἑξῆς.
10) VI, 22 — 42.
11) VI, 43 — 49.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Μηχανὴ ἱπταμένη. — Ὁ κ. Χίραμ Μάξιμ, ὁ γνωστὸς ἀμερικανὸς ἐφευρέτης, ἐνασχολεῖται εἰσέτι ἐν Καϊφόρδῃ (Κέντ) ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς ἱπταμένης μηχανῆς αὐτοῦ ἢ μᾶλλον τοῦ μηχανήματος «δι' οὗ θὰ προσδιορίσῃ ὁπόση δύναμις ἀπαιτεῖται πραγματι πρὸς ἐπιτυχίαν πτήσεως δι' ἀεροπόρου σκάφους κινουμένου ὑπὸ ἕλικος». Ἐκτίθησι δ' ὅτι τὸ πολυπλοκώτερον μέρος εἶναι τὸ μηχάνημα δι' οὗ θὰ συγκρατῆται ἡ ὅλη ἀεροπόρος μηχανὴ ἐν εὐθυγραμμίᾳ διαρκούσης τῆς πτήσεως. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἰδέα εἶναι νὰ ἐπιτευχθῇ ὥστε τὸ μηχάνημα ν' ἐκτελῇ ὅτι καὶ ὁ ἐγκέφαλος τοῦ πτηνοῦ! Ἡ ὅλη μηχανὴ παρίσταται ὡς ἀποτελουμένη ἐξ ὑπερμεγέθους ἐπιπέδου μετὰ μικροτέρων προσηρμοσμένων αὐτῷ. Ὁ κ. Μάξιμ κυρύσσει ὅτι ἡ μόνη ἀνησυχία αὐτοῦ περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἐρωτήσει: Θὰ ἔχωσιν αἱ μηχαναί μου τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν; Διότι ἡ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευαζομένη ἱπταμένη μηχανὴ εἶναι πολλῷ μείζων πάσης ἄλλης προγενέστερον ὑφ' οἱουδήτινος ἄλλου κατασκευασθείσης.

Πῶς συμπεριεφέροντο αἱ Κινέζαι ἐν τῇ ἀρχαιότητι.— Ἀρχαῖον συνικὸν σύγραμμα ἐκ 313 κεφαλαίων ἀποτελούμενον, περιλαμβάνει τὰ κατὰ τὴν συμπεριφορὰν τῶν γυναικῶν τὴν Σινικῆς πρὸ δισχιλίων ἐτῶν· ἀποσπάσματα τούτου, μεταφρασθέντα εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Α. Κ. Σάφφορδ, περιλαμβάνουσιν ἐν ἄλλοις καὶ τὰ ἑπόμενα:

Τὸ πρῶτον καθῆκον Κινέζας συζύγου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο νὰ «προσαγορεύῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς ὡς οὐρανόν». Ἂν ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐκινδύνευε δὲν ὤφειλε νὰ διστάσῃ ἵν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Παράδειγμα δ' ἔστω τὸ ἑξῆς: Χωρικὸς συνελήφθη κατά τινα φοβερὸν λιμὸν ὑπό τινων στρατιωτῶν, οἵτινες προὐτίθεντο νὰ καταβροχθίσωσιν αὐτόν. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ καθικέτευε τοὺς στρατιώτας ὑπὲρ λυτρώσεως αὐτοῦ, λέγουσα ἐν ἄλλοις: «Ὁ σύζυγός μου ἦναι κάτισχνος, μόλις θ' ἀποτελέσῃ ὅλωμὸν δι' ὑμᾶς. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι εὐσάρκος καὶ ὑπομέλαινα τὸ χρῶμα, καθὰ δὲ λέγεται ἡ σὰρξ τοιούτων προσώπων εἶναι λαμπρὸν ἔδεσμα». Οἱ πειναλέοι στρατιῶται, καταπεισθέντες ὑπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῆς, πάραυτα κατέφαγον αὐτήν. Ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν «ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν γονέων ἡ συγγενῶν αὐτῆς, ἡ Κινέζα δὲν ἠδύνατο νὰ πτερνισθῇ, ἢ νὰ βήξῃ, οὔτε νὰ τανυσθῇ, ἢ ἐξαπλωθῇ ὅταν διετέλει ἐν καμάτῳ, οὔτε νὰ ἀξιώσῃ νὰ προσβλέψῃ εἰς αὐτούς. Ὤφειλε νὰ ἔχῃ φαιδρὸν πρόσωπον καὶ νὰ ἦναι πραεῖα καὶ εὐπροσήγορος ἐν τῇ ἐξυπηρετήσει αὐτῶν, ἵνα καταπραΰνῃ τούτους». Ἡ σύζυγος κινέζου τινὸς Λιοῦ Κιοὺγκ-Τσὲ ἐξυμνεῖται μεγάλως. ἁπλῶς ἕνεκα τοῦ ὅτι «ἐπὶ τριετίαν ὅλην μετὰ τοὺς γάμους αὐτῆς, οὐδεὶς εἶδεν αὐτὴν μειδιῶσαν».

Μεταδοτικότης τῶν νοσημάτων τῶν ζώων. — Μεγάλως συζητεῖται ἐν ταῖς ἰατρικαῖς ἀκαδημίαις καὶ ἑταιρίαις τὸ ζήτημα τῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους μεταδοτικότητος τῶν νοσημάτων τῶν ζώων. Διά τινα μὲν νοσήματα οὐδεμία ὑπάρχει περὶ τούτου ἀμφιβολία, ὡς ἡ τῶν βοῶν φυματίωσις, ἥτις μεταδίδεται διὰ μέσου τοῦ γάλακτος. Φαίνεται ὅτι νοσήματά τινα τῶν ψιττακῶν δύνανται νὰ μεταδοθῶσιν εἴτε εἰς τοὺς ἄνδρας εἴτε εἰς τὰς γυναῖκας, μολονότι αὗται διαμαρτύρονται συχνάκις ὁσάκις κατηγοροῦνται ὅτι φλυαροῦσιν ὡς ψιττάκαι. Πολλαὶ ἐφημερίδες παρατιθέασι τὰ ἑξῆς γεγονότα, ἅτινα παράδοξα κατὰ τὸ φαινόμενον δέοντα ἐξακριβώσεως. Συνέβησαν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Παρισίων Roquette· δύο ἄτομα ἀπέθανον καὶ ἓξ ἄλλα ἠσθένησαν βαρέως.

Ἐσχάτως ἀφίκετο εἰς Παρισίους ἐξ Ἀμερικῆς προερχόμενος κύριός τις Δουμπουὰ τοὔνομα, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ διακοσίας ψιττάκας. Ἀγνοῶν ποῦ νὰ μεταβῇ ἐζήτησεν ἄσυλον παρά τινι τῶν φίλων αὐτοῦ, τῷ κ. Λιενάρ, ὅστις ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ θάλαμον, ὅπου ἐγκατεστάθη ὁ Δουμπουὰ μετὰ τῶν πτηνῶν αὐτοῦ. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἦσαν προσβεβλημένα ὑπὸ κολλητικοῦ νοσήματος. Τὰ πλεῖστα ἀπέθανον.

Ἄγνωστον ἂν μὴ ἐλήφθη φροντὶς περὶ ἐνταφιασμοῦ αὐτῶν βαθέως ἐντὸς τοῦ χώματος ἢ ἂν εἶχον μεταδώσει εἰς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ τὸν ἰὸν τοῦ νοσήματος αὐτῶν. Ὁπωσδήποτε ὁ κ. Λιενάρ, ἡ σύζυγος καὶ αἱ δύο αὐτοῦ θυγατέρες ἠσθένησαν· καὶ ἡ μὲν σύζυγος καὶ ἡ πρεσβυτέρα τῶν θυγατέρων ἀπέθανον· ἡ νεωτέρα ἠσθένει εἰσέτι ὡς καὶ ὁ πατήρ, περιθαλπόμενοι ἀμφότεροι ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑποδηλοῖ ὅτι τὸ νόσημα μετέδωκαν αἱ ψιττάκαι εἶναι τὸ ἑξῆς ὅτι ἐν οἰκήματι ὅπου ὁ Δουμπουὰ μετέβη ἵνα ἐγκατασταθῇ μετὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς οἰκογενείας Λιενάρ, ἠσθένησαν πάραυτα τέσσαρα ἄλλα πρόσωπα.

Ὡς ἦτον ἑπόμενον αἱ ἀπαιτούμεναι ἐξετάσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων.

Ὁ γαλλικὸς στρατός. — Κατὰ τὸ Στρατιωτικὸν ἡμερολόγιον τοῦ 1891 τὸ γαλλικὸν σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν περιλαμβάνει:

2 στρατάρχας τῆς Γαλλίας,
6 στρατηγούς, διατηρουμένους ἐν ἐνεργείᾳ ἄνευ ὁρίου ἡλικίας,
95 ἀντιστρατήγους ἐν ἐνεργείᾳ,
196 ὑποστρατήγους ἐν ἐνεργείᾳ,
30 ἀντιστρατήγους τῆς ἐφεδρείας,
31 ὑποστρατήγους τῆς ἐφεδρείας,
104 ἀντιστρατήγους ἐν διαθεσιμότητι,
217 ὑποστρατήγους ἐν διαθεσιμότητι,

Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν διαφόρων ὅπλων διανέμονται ὧδε:

Πεζικόν: 192 συνταγματάρχαι, 199 ἀντισυνταγματάρχαι, 1052 ταγματάρχαι, 4135 λοχαγοί, 3646 ὑπολοχαγοὶ καὶ 2776 ἀνθυπολοχαγοί.

Ἱππικόν: 85 συνταγματάρχαι, 87 ἀντισυνταγματάρχαι, 292 ἀρχηγοὶ μεραρχίας, 1043 λοχαγοὶ ὧν 4 ἰθαγενεῖς, 1039 ὑπολογαχοὶ ὧν 17 ἰθαγενεῖς, καὶ 997 ἀνθυπολογαχοί, ὧν οἱ 26 ἰθαγενεῖς.

Πυροβολικόν: 77 συνταγματάρχαι, 96 ἀντισυνταγματάρχαι, 337 ἀρχηγοὶ πυροβολαρχίας, 1468 λοχαγοί, 1094 ὑπολοχαγοὶ καὶ 397 ἀνθυπολοχαγοί.

Τοῦ μηχανικοῦ: 37 συνταγματάρχαι, 37 ἀντισυνταγματάρχαι, 147 ταγματάρχαι, 481 λοχαγοί, 180 ὑπολοχαγοὶ καὶ 76 ἀνθυπολοχαγοί.

Ὑπηρεσία τῶν ἀποικιῶν: 4 ἀντισυνταγματάρχαι, 20 ταγματάρχαι, 163 λοχαγοί, 110 ὑπολοχαγοὶ καὶ 69 ἀνθυπολοχαγοί.

Χωροφυλακή: 16 συνταγματάρχαι, 15 ἀντισυνταγματάρχαι, 100 ταγματάρχαι, 283 λοχαγοί, 284 ὑπολοχαγοὶ καὶ 48 ἀνθυπολυγαχοί.

Ἐξ ὧν προκύπτει ὁ ὁλικὸς ἀριθμός:

299 στρατηγῶν
2813 ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν
18289 κατωτέρων ἀξιωματικῶν

Ὁ ἐνεργὸς στρατὸς περιλαμβάνει λοιπὸν 21401 ἀξιωματικοὺς τοῦ μαχίμου στρατοῦ, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ὑγειονομικοῦ σώματος, τῆς ἐπιμελητείας, τῆς διοικήσεως κλπ.

Ἐκδρομὴ εἰς τὰ Ἱμαλάϊα. — Ὁ διδάκτωρ Δίηνερ, ἰδιαίτερος καθηγητὴς τοῦ βιεννάιου πανεπιστημίου ἀπέρχεται εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ἵνα κατ' ἐντολὴν τῆς βιεννάιας αὐτοκρ. Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Ἰνδικῆς κυβερνήσεως ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν ἐπιστημονικῆς ἐκδρομῆς εἰς τὰ κεντρικὰ Ἱμαλάϊα. Σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς ταύτης εἶναι ἡ γεωλογικὴ διερεύνησις τῆς μεγάλης τιτανώδους ζώνης τῶν κεντρικῶν Ἱμαλαΰων ἐν τοῖς μεθορίοις τοῦ Κουμαόν, Νεπὰλ καὶ Θιβετίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προηγουμένως ὑπὸ δύο αὐστριακῶν πάλιν σοφῶν τοῦ Στολίτζκα (ἀποθ. 1874) καὶ τοῦ Γκριηζμπὰχ ληφθέντων αὐτόθι σχεδίων. Αἱ δυσχέρεια τῆς ἐπιχειρήσεως διτταί εἰσι, διότι τὰ μέλη τῆς ἐκδρομῆς ἔνθεν μὲν ἀναγκασθήσονται ἐπὶ μακρὸν νὰ διαμείνωσιν ἐν ὀρεινοῖς μέρεσιν, ὅλως ἀκατοικήτοις, ὕψους δὲ ἐπέκεινα τῶν 16,000 ποδῶν, ἔνθεν δὲ εὑρεθήσονται ἀπέναντι δυσχερειῶν πολιτικοῦ χαρακτῆρος, διότι ἔνια τῶν γεωλογικῶς ἐνδιαφερόντων σημείων εὑρίσκονται ἐν τῷ τῆς Θιβετίας ἐδάφει, ὅπου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος τῶν ξένων εἰ μὴ κατ' ἐξαίρεσιν. Ὁ διδάκτωρ Δίηνερ, ὅστις περιηγήθη ἤδη τὸν Λίβανον, τὴν ἀραβικὴν ἔρημον καὶ τὰ βραχώδη ὄρη τῆς

Β. Ἀμερικῆς χάριν γεωλογικῶν μελετῶν, παρῃτήθη, ὡς ἐκ τῆς νέας αὐτοῦ ἐντολῆς, τὴν θέσιν προέδρου τοῦ αὐστριακοῦ συλλόγου τῶν Ἄλπεων, ἣν κατεῖχε κατὰ τὴν τελευταίαν τετραετίαν.

Διερεύνησις τοῦ ἀνταρκτικοῦ. — Χωρὶς ποσῶς νὰ πτοηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀτυχημάτων τοσούτων προσώπων, πειραθέντων τὴν ἀνακάλυψιν θαυμασίων ἐν τῷ νοτίῳ πόλῳ, ἄγγλοι ναυτικοὶ ἀνέλαβον τὴν διεξαγωγὴν ἐξερευνήσεως τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Ὁ πλοίαρχος Γκρήϊ, ἔμπειρος φαλαινοθήρας τοῦ Πήταρχαιδ, ἐπιθυμεῖ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ὑπὸ τοῦ σὶρ Ἰακώβου Ρὸς δημοσιευθεισῶν ἐκθέσεων περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐκτεταμένων μερῶν ἁλιείας τῆς φαλαίνης ἐν ταῖς νοτίαις θαλάσσαις. Πολλῶν δὲ τῶν φίλων αὐτοῦ προμηθευσάντων αὐτῷ τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τοιαύτην ἐξερεύνησιν χρηματικὰ ποσὰ ὁ ἀνωτέρω πλοίαρχος θὰ ἐφοπλίσῃ σκάφος ἐκ τῶν εἰς θήραν τῆς φαλαίνης χρησιμοποιουμένων καὶ θὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ μέρη τῶν διαρκῶν πάγων ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους. Πιστεύεται ὅτι θὰ καταρτισθῇ ἁρμοδία διὰ τὸν πλοίαρχον Γκρίη συνοδία καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ βαρώνου Νορδενσκιόλδ, τοῦ ἐξόχου νορβηγοῦ ἐξερευνητοῦ, διδάκτωρ Νορδενσκιόλδ, θὰ συνοδεύσῃ τοὺς ἀνωτέρω ὡς ἰατρός, οὕτως ὥστε θὰ ἔχῃ ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ταύτης πλήρη εὐκαιρίαν πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας ἐν χώρᾳ καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἀδιερευνήτῳ.

Η ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ περιγράφει τὴν σημερινὴν Μαδαγασκάρην, ἀμερικανός τις, ὁ ἐν Ταματάβῃ πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, κ. Τζὼν Λ. Γουῶλλαρ.

Ἡ Μαδαγασκάρη εἶναι μία τῶν ὡραιοτάτων χωρῶν ἐξ ὅσων εἶδον. Ἡ ὄψις αὐτῆς συμπίπτει πρὸς τὴν ὄψιν εὐρέος κήπου πλήρους ἀνθέων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Ὁπουδήποτε κἂν στραφῇ ὁ ὀφθαλμός, τὸ ὄμμα τέρπεται ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς θαμβωτικῆς καλλονῆς. Ὑπάρχουσιν ἐκτεταμένα δάση αὐτόθι κατὰ γράμμα κατάκλυστα ὑπὸ ἐρυθρῶν, ροδοχρόων καὶ ἀλουργῶν ἀνθέων, πολλάκις δὲ δύναταί τις ἐπὶ ἓν ὅλον μίλιον νὰ ὁδεύῃ καὶ νὰ εὑρίσκηται πρὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου θεάματος ἐν ἑκάστῳ αὐτοῦ βήματι, ἐνῷ δὲ περιπατεῖτε ἐν τῇ Ἐδὲμ ταύτῃ καταθέλγεσθε ὑπὸ τοῦ κελαδήματος τῶν πτηνῶν, τῆς πτήσεως τῶν ὡραιοτάτων χρυσαλλίδων καὶ τοῦ ὑποκώφου βόμβου τῶν μελιττοφόρων καὶ λοιπῶν μελισσῶν. Ἐπὶ μίλια ὅλα πρὸς τούτοις δύνασθε ν' ἀκούητε τὸν ἦχον τῶν μεγάλων τῆς θαλάσσης κυμάτων, κατακυλιομένων ἐναντίον τῆς ἀκτῆς ἐν ἀκαρεῖ σχεδὸν καὶ μετ' ἴσης ταχύτητος ἀποχωρούντων, ἵνα ἐκ νέου ὁρμητικὰ ὑποστρέψωσι, πλήσσοντα τὴν ἀκτὴν μετὰ τοσαύτης δυνάμεως καὶ κρότου, ὥστε οἱ μὴ ἐν τούτῳ εἰθισμένοι νὰ ὑποθέτωσιν ὅτι χιλιὰς τηλεβόλων ἐνήργει κατὰ τῆς Μαδαγασκάρης. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Ἴσως ὅταν «οἱ ἑωθινοὶ ἀστέρες ἀπὸ κοινοῦ ἔψαλλον» ἐν τῇ ἀρχαιότητι αὐτὰ ταῦτα τὰ κύματα ἀφίουν τοὺς βροντώδεις αὐτῶν ἤχους, ἀναμφιβόλως δὲ ὁ αὐτὸς καταστρεπτικὸς καρχαρίας ἐσύχναζεν ἐν ταῖς ἀκταῖς μήπως παρασχεθῇ αὐτῷ εὐκαιρία νὰ συμποσιάσῃ, καταβροχθίζων ἄνθρωπόν τινα ἢ βοῦν, ἀκριβῶς ὃν τρόπον καὶ σήμερον ἐνίοτε τοῦτο συμβαίνει, ὅταν πολλοὶ ἀπροσέκτως εἰσέρχωνται εἰς τὰ ἀβαθῆ τοῦ κόλπου ὕδατα χάριν λουτροῦ.

Κατὰ τὰς λαμπρὰς ἑσπέρας, καθ' ἃς ἡ σελήνη παρίσταται ὡς παμμεγέθης σφαῖρα καθαροῦ ἀργύρου καὶ τοσοῦτον γαιανιόδωρος τυγχάνει ἐν τῇ διαχύσει τῶν ἀκτίνων αὐτῆς ὥστε πολλοὶ κάθηνται πολλάκις κάτωθεν τῶν μεγάλων μάγκων ἢ πορτοκαλλεῶν καὶ ἀναγινώσκουσιν ἐκλεκτὰ τεμάχια τοῦ Σαιξπήρου, Βύρωνος καὶ Μπέρνς, οὐδεμία πράγματι ἄλλη παραπλησία θέσις ἠδύνατο νὰ ἐκλεγῇ διὰ τοιοῦτον σκοπόν, καὶ οὐδεμία ἄλλη θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ τινὶ τὸν πόθον τοῦ περιγράψαι τὴν φυσικὴν λαμπρότητα τῶν αὐτόθι τοπίων καὶ τῶν γραφικῶν ἐν γένει μερῶν, ὑφ' ὧν περιβάλλεται. Ἀλλ' ὅμως θνητὸς ἀδυνατεῖ νὰ περιγράψῃ τί ἡ φύσις ἐκεῖ ἐδημιούργησεν, ἀποπειρώμενος δὲ τοῦτο ἐλέγχεται ὑπὸ τῶν ἐν τάχει ἐπὶ τῆς ἐκ τῆς ἀκτῆς ριπτομένων καὶ ἀποστρεφομένων εἶτα ἐκεῖθεν κυμάτων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ καταγελᾶται ὑπὸ τῆς ὡραίας ὀροσειρᾶς, τῆς πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μαδαγασκάρης ἐκτεινομένης. Ὁ νοῦς ἄρχεται διεγείρων διάφορα ζητήματα ἐν σχέσει πρὸς τὴν εὑρεῖαν ταύτην χώραν, τὰς πολλαπλᾶς αὐτῆς πηγὰς καὶ τὸν λαὸν αὐτῆς, τὸν ἤδη ἀπὸ καταστάσεως βαρβαρότητος ἀνερχόμενον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, οὐδὲ δύναται νὰ μὴ ἀναμνησθῇ τῆς πρὸ αἰώνων ὅλων διασαλπισθείσης βιβλικῆς προφητείας: «Καὶ ἡ Αἰθιοπία θὰ τείνῃ τὰς χεῖρας αὐτῆς εἰς τὸν Θεόν»· πράγματι πράττει ἤδη τοῦτο· καθ' ἡμέραν δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ σημεῖα τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἀνωτέρω προφητείας ἐν τῇ ὡραίᾳ ταύτῃ νήσῳ καὶ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς. Πολλῷ ὅμως μᾶλλον ὁρατὸν καθίσταται τοῦτο ἐνταῦθα, ἐν τῇ Μαδαγασκάρῃ, ἢ ἐν παντὶ ἄλλῳ μέρει, ὅπερ ἐπεσκεψάμην, ἀφ' ὅτου κατέλιπον τὴν πατρίδα μου πέραν τῶν δυτικῶν θαλασσῶν.

Παράδοξον ὅτι τόσον ὀλίγιστα γινώσκονται περὶ τῆς ὡραίας ταύτης χώρας. Τὰς μὲν πρωΐας ὁ διαυγὴς κυανοῦς οὐρανὸς καὶ ὁ λαμπρὸς ἥλιος, διαχέοντα τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἐπὶ τῆς Μαδαγασκάρης, καθιστῶσι πράγματι αὐτὴν θέαμα ἀληθῶς μεγαλοπρεπές, ἕκαστον κινούμενον ὃν φαίνεται ἀναρρωννύμενον καὶ νέα ζωὴ πανταχοῦ καταφαίνεται. Ὅτε δὲ περιπατοῦμεν ἐν τῷ κήπῳ καὶ συλλέγομεν ἔνθεν κακεῖθεν ἔνια ἐκ τῶν ποικίλων ἀνθέων, πῶς ἐπιθυμοῦμεν καὶ οἱ φίλοι ἡμῶν νὰ εὑρίσκοντο μεθ' ἡμῶν καὶ νὰ μετεῖχον καὶ αὐτοὶ μέρους τοῦ μεγαλείου, ὅπερ ἐφελκύει τὴν προσοχὴν πάντων τῶν ἐραστῶν καὶ θαυμαστῶν τῆς φυσικῆς καλλονῆς! Ὑπάρχει κεντρικὸν παρθεναγωγεῖον πρὸς τριτοβάθμιον παίδευσιν· ἡ σχολὴ αὕτη εὕρηται ἐν Ἀνταναναρίβῃ, τῇ πρωτευούσῃ τῆς Μαδαγασκάρης. Ἐντὸς δεκαετίας αἱ σχολαὶ ηὐξήθησαν ἀπὸ 369 εἰς 862, ἐνῷ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἐφοίτησαν εἰς αὐτὰς 113,904 παῖδες ἐξ ὧν 26,000 ἔμαθον τὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκκλησιῶν ηὔξησεν ἀπὸ 800—1900 ἐντὸς δωδεκαετίας· οἱ εἰς τὰς ἐκκλησίας ταύτας ἀνήκοντες ἀνέρχονται εἰς 300,000 λαοῦ.

ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΝ ΜΑΡΤΕΝ.

Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, τὸ Cap Martin παρὰ τοῖς Γάλλοις, παρίσταται ὡς φοῖνιξ, ἀνερχόμενος ἐκ τῆς τέφρας τῆς Μαντῶνος. Τὸ ἀκρωτήριον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἴχνος τῶν θαλασσίων Ἄλπεων, προεκτεινόμενον ἐπὶ ἓν ὅλον μίλιον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔστι δὲ μέγας ὑπὸ πιτύων κεκαλυμμένος βράχος, μὴ ἔχων ὕψος ἀνώτερον τῶν διακοσίων ποδῶν μέχρι τῆς κορυφῆς, στενή, ὑπὸ τῆς θαλάσσης διερρηγμένη, ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου πεπληγμένη λωρὶς τιτανολίθου! Ὁ ἀὴρ εἶναι ρητινώδης ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν πιτύων διαχυνομένης ὀσμῆς, πολλάκις δὲ ἁλμυρὸς ὡς ἐκ τοῦ ἐκτινασσομένου ἀφροῦ τῆς θαλάσσης.

Ἡ τραχεῖα θαλασσία πνοὴ συνέστρεψε τὰς πίτυας, εἰς πᾶν σχῆμα, ὅπερ δύναταί τις νὰ φαντασθῇ. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι πραγματικῶς γραφικαὶ καὶ φαίνονται ὡς κεκυρτωμένοι νάνοι, καθ' ὁμίλους ἀπὸ τῶν βράχων κατερχόμενοι· πολλαχοῦ οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι τοσοῦτον ἀπεγύμνωσαν τὰ δάση ἐπὶ τῆς τοῦ ὄρους πλευρᾶς, ὥστε ἔδωκαν αὐτοῖς μορφὴν τεχνητῶν λοχμῶν κήπου, διεσκευασμένων διὰ τῆς κηπουρικῆς ψαλλίδος, πρὸς τέρψιν τῶν ὀμμάτων.

Μολονότι ὅμως οἱ τραχεῖς ἄνεμοι πλήττουσι τὸ ἀκρωτήριον δὲν δύνανται πολλάκις πανταχόθεν πάντες ἀπὸ κοινοῦ νὰ πνεύσωσιν. Ὑπάρχουσι συγκεκαλυμμέναι, οὕτως εἰπεῖν, γωνίαι ἐν τῇ μιᾷ τῶν πλευρῶν, ὁσάκις ὁ ἄνεμος πνέῃ ἐκ τῆς ἑτέρας καὶ ὑπάρχουσι κοιλώματα ἐν τοῖς δάσεσιν, ἅτινα προφυλάσσονται πάντοτε ἀπὸ πάντων τῶν ἀνέμων ἐξαιρέσει τῶν σφοδροτάτων. Τὸ ἀκρωτήριον κοσμεῖται ὑπὸ τῶν δένδρων αὐτοῦ δίκην κροσσῶν μέχρις αὐτῆς τῆς θαλάσσης, διὰ μέσου δὲ τοῦ φαιοπρασίνου αὐτῶν φυλλώματος ἡ θάλασσα φαίνεται ὑπὸ θελκτικὸν χρῶμα κυανοῦ τοῦ ταώ. Ὅταν ὁλόκληρος ὁ κόσμος εὕρηται βεβυθισμένος εἰς κίτρινον ἡλιακὸν φῶς, ἔστιν ἄρα τερπνότερον θέαμα τοῦ καθορᾶν τὰ ζωηρὰ ὕδατα διὰ μέσου τῶν κλάδων;

Τὸ ἀκρωτήριον εἶναι ὡς αὐτὴ αὕτη ἡ φύσις ἐδημιούργησεν αὐτό. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀγοράσασα αὐτὸ ἑταιρία ἤγειρεν ὑπερμέγεθες ξενοδοχεῖον ἐν τῇ πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκρᾳ αὐτοῦ ὡς καὶ ζεῦγος τερπνῶν ἐπαύλεων· πρὸς τούτοις ἄλλα τινὰ κτίρια ἵδρυνται ἐν διαφόροις μέρεσι μεταξὺ τῶν πευκῶν. Ἀλλ' ἡ τοποθεσία εἶναι ἧττον βεβλαμμένη πάσης ἄλλης ἴσης φυσικῆς καλλονῆς. Πρὸς Δ. ἐν μέσῳ τῶν στιλπνῶν ὑδάτων μικροῦ κόλπου κεῖνται τὸ Μόνακον καὶ τὸ κεχρυσωμένον Μόντε Κάρλο· ὄπισθεν αὐτῶν ἡ ἐντετμημένη ἀκτὴ χωρεῖ πρὸς τὰ μακρὰν κείμενα ὄρη Ἑστερέλ. Ὅλος ὁ βόρειος ὁρίζων τέμνεται ὑπὸ τῶν ποικίλων κορυφῶν τῶν Ἄλπεων. Αἱ ὀροσειραὶ εἶναι ὀδοντωταὶ ὡς ὁ πρίων, ἀλλὰ μεθ' ὁπόσης μαγευτικῆς ἐνταῦθα ἀνωμαλίας!

Πρὸς Α. τὸ ἀκρωτήριον δεσπόζει τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκτάσεως κόλπου, ἐν τῷ βαθυτάτῳ καμπυλώματι τοῦ ὁποίου ὑψοῦται ἡ Μαντών. Πῶς παρίσταται ἡ ἀνατολικὴ Μαντὼν ἐν πλησιφαεῖ χειμερινῇ ἡμέρᾳ, ἐξηπλωμένη ἐν τῇ ἀκτῇ, γαλακτόεσσα καὶ ροδόχρους, χθαμαλὰς ἔχουσα τὰς στέγας ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατωτέρω πόλιν, ὅλως δὲ μαυριτανικὴ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν λεπτὴν πυραμίδα τῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀρχαίαν πόλιν! Αἱ πρασινοκίτρινοι κέραμοι τῶν στεγῶν παρασκευάζουσι τὸν θεατὴν εἰς τὸ ν' ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τοῦ μουεζίνη, ἢ εἰς τὸ θέαμα καμήλων ἢ ἄλλο τι καθαρῶς ἀνατολικὸν χαρακτηριστικόν. Πράγματι δὲ οἱ Μαῦροι εἶχον μεταβῆ ἐκεῖ πολλὰ καταλιπόντες ἴχνη. Ὁ κ. Ἀδδιγκτων Σύμονδς, γράφων πρὸ εἰκοσαετίας, εἶπεν ὅτι εὑρίσκοντο ἀρχαῖοι Μαντωναῖοι, οἵτινες νέοι ἔτι εἶχον αἰχμαλωτισθῆ ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν· ἀραβικαὶ δὲ λέξεις εἶναι συνήθεις μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ ἐπαρχιακῇ (patois) διαλέκτῳ τῆς χώρας.

Εἰς τοὺς Μαυριτανοὺς πρὸς τούτοις ὀφείλεται τὸ ὅτι τοσαῦται τῶν ὀξειῶν κορυφῶν παρὰ τοῖς ἀγόνοις ὄρεσι (πολλῷ ὑψηλότερον τοῦ ὁρίου, ὅπου καταπαύει ἡ ὕπαρξις δένδρων καὶ πάσης βλαστήσεως) στέφονται ὑπὸ ἠρειπωμένων φρουρίων καὶ ἰσχυρῶς τετιχισμένων κωμοπόλεων. Ταῦτα ἐκτίσθησαν πρὸ αἰώνων ὅλων ὡς καταφύγια τῶν ἐν τοῖς χθαμαλωτέροις τμήμασιν ἀνθρώπων, ὁπόταν θὰ ἐνεφανίζοντο τὰ φοβερὰ τῶν Μαυριτανῶν σκάφη ἐν τῷ ὁρίζοντι αὐτῶν. Τὰ ὀρεινὰ ταῦτα χωρία εἰσὶ στερρῶς βεβασισμένα ἐπὶ τῶν βραχωδῶν αὐτῶν βάσεων, συστρέφονται δὲ καὶ περιβάλλουσι τὸ ὀρεινὸν μέρος, περὶ τὸ ὁποῖον καὶ ἵδρυνται, μετὰ τῆς χάριτος τοῦ ἑλισσουένου κισσοῦ. Ὁ κ. Σύμονδς λέγει περὶ μιᾶς τῶν πόλεων τούτων, τῆς Ροκεμπροῦν τὰ ἑπόμενα: «Ἐν τῷ σκληρῷ ὄγκῳ τοῦ λόφου ἵδρυται ἡ πόλις· οἰκιακοὶ τοῖχοι καὶ κρημνοὶ συνεπαγιώθησαν, ἀλλοιωθέντα μόνον ὑπὸ τῆς τέχνης τῶν παρελθόντων χρόνων, καὶ ἐστερεοποιήθησαν ὑπὸ τῶν αἰώνων. Ἐξ ἀμφοτέρων τὰ αὐτὰ φύονται φυτά, σταθερὰ ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἐγκαταλελειμμένων οἰκημάτων».

Ἀλλ' ἡ Ροκεμπροῦν εὕρηται ἐν κοιλώματι τῆς ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζομένης ὀρεινῆς πλευρᾶς καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι ἧττον γραφικὴ θέσεων, οἷαι ἡ Καστελλὰρ καὶ ἡ Γορβίων, αἵτινες κεῖνται ἐν ἀκανονίστῳ ἑλικοειδεῖ σχήματι πέριξ ὀξείας κορυφῆς ἢ στέφουσι κορυφήν τινα λόφου. Αἱ ἑλικοειδεῖς αὗται ὅμως, κατὰ τὴν τοῦ ἰρλανδοῦ φράσιν, πόλεις εἶναι ἄγαν εὐρεῖαι ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῶν. Ἂν ἡ παλαιὰ πόλις τῆς Μαντῶνος π.χ. ἐπλατύνετο καὶ διερρυθμίζετο κατὰ τὸ σύστημα τῶν πόλεων τοῦ Βορρᾶ ὁποῖον χῶρον θὰ κατελάμβανε! Ὃν τρόπον τανῦν ἵδρυνται τὰ γραφικὰ ταῦτα ἀθροίσματα τοίχων καὶ στεγῶν ἐσχεδιάσθησαν ἵνα ἵστανται ἐπὶ βάσεως, ὁμοιαζούσης τὸ σχῆμα πρὸς κῶνον σακχάρεως! Πάντες ἀποδέχονται ὅτι ἡ Μαντὼν ἀποτελεῖ ἓν τῶν ὡραιοτέρων σημείων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ταύτην τῆς ἀκτῆς καὶ παρέχει μὲν τερπνόν τι διὰ τὸ ὄμμα, οὐχὶ ὅμως καὶ εὐχάριστον διὰ τὴν ὄσφρησιν! Ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς ἀπὸ μακροῦ χρονολογεῖται. Ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν, ἔζησαν, καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ μικροσκοπικῷ τούτῳ σημείῳ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπὶ ἔτη, ἄγνωστον κατὰ πόσον πλείονα τῶν δέκα αἰώνων!

Τὸ ἀκρωτήριον Μαρτὲν ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος καὶ τῆς πριγκηπίσσης τῆς Οὐαλλίας διὰ τὴν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἠπείρῳ διαμονὴν αὐτῶν. Αἱ ΑΑ. ΥΥ ἐνῳκίασαν σειρὰν δωματίων ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαρτὲν καὶ μετέβησαν ἐκεῖ πρό τινων ἑβδομάδων. Τὰ ὑπ' αὐτῶν καταληφθέντα δώματα κεῖνται ἐν τῷ ἰσογείῳ τῆς δυτικῆς πτέρυγος, ἥτις προσηρτήθη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ εἶναι οὕτω πως διερρυθμισμένη ὥστε νὰ χωρίζηται καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ οἰκοδομήματος.

ΜΥΡΤΙΛΟΥ

ΔΙΟΤΙ ΗΤΟ ΠΤΩΧΟΣ

(Διήγημα πρωτότυπον).

Ἐν διώρῳ ἀπὸ τῆς πόλεως Στενημάχου ἀποστάσει ἐπὶ τῆς σκιερᾶς Ροδόπης ἐν μέσῳ θελκτικωτάτης δασώδους κοιλάδος ὑψοῦται ἡ Σταυροπηγιακὴ τοῦ Μπατσκόβου μονή. Δρῦς ὑψηκάρηνοι καὶ λεῦκαι προαιώνιοι διὰ τοῦ ἡδίστου αὐτῶν μινυρισμοῦ καταθέλγουσι τὸν ὁδοιπόρον. Ὁ ὑπὸ τὴν παχεῖαν αὐτῶν σκιὰν βαίνων καὶ τὸ χλοερὸν ἔδαφος πατῶν, ὅπερ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, μόλις διεισδύουσαι διὰ τῶν δασυφύλλων κλάδων, βλέπουσι, καὶ ἀκούων τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον καὶ παυσίλυπον τῶν δένδρων ψίθυρον καταλαμβάνεται ὑπὸ θείου τινὸς αἰσθήματος. Πρὸς στιγμήν, νομίζων ὅτι εὑρίσκεται ἐν Δωδῶνι τινί, αἴρει τὸν νοῦν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ἀναπολῶν τοὺς εὐθαλεῖς ἐκείνους τόπους, τὰ ἄλση τῶν ἀρχαίων, ἐν οἷς ἱερομάντεις καὶ χρησμῳδοὶ τὰ μέλλοντα προέλεγον.

Πανταχοῦ ρύακες κρυπτόμενοι ὑπὸ τὰ χόρτα καὶ πάλιν ἀναφαινόμενοι χαριέστεροι, ἐπαγωγικώτεροι, διαυγέστεροι περιρρέουσι. Πανταχοῦ δένδρα ὑψίκομα καὶ μεγαλοπρεπῆ τανύουσι τοὺς πυκνοὺς αὐτῶν κλάδους, ἐφ' ὧν σμήνη ἡδυλάλων πτηνῶν ἐμφωλεύουσι. Πανταχοῦ πηγαὶ κρυσταλλώδεις καὶ κρῆναι διαυγεῖς κυλίουσι σιγηλῶς τὰ διαυγῆ αὐτῶν ὕματα. Μαρμαίροντες δὲ καταρράκται ἐπὶ τοῦ πλησίον ρέοντος ποταμίσκου βροντωδῶς ἀντηχοῦντες ἀποτελοῦσι πρὸς τὴν κύκλωθεν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην ζωηρὰν ἀντίθεσιν, τὴν τοσοῦτον συχνῶς παρατηρουμένην ἐν τῇ φύσει. Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ λαοῦ καλούμενος, ἅτε διχαζόμενος, τὰ Βυζιὰ τῆς Παναγίας, καταπίπτων ἐξ ὕψους τριάκοντα περίπου ποδῶν, παρέχει, εὐάρεστον θέαμα τοῖς ὄμμασι τοῦ παρατηρητοῦ.

Ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ μαγικῷ καὶ ἱερῷ ἐκείνῳ τόπῳ μεταρσιοῦται πρὸς τὸν Ὕψιστον, ὅστις οὕτως ἐν μεγίστῃ σοφίᾳ καὶ ἁρμονίᾳ τὴν φύσιν ἐξωράϊσε. Μακρὰν ἔτι τῆς Μονῆς ὁ ὁδοιπόρος ἀποκαλύπτεται καὶ κλίνων τὸ γόνυ ὑψοῖ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναφωνῶν τὸ τοῦ προφητάνακτος Δαυὶδ «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας».

Εἰς ἐπίμετρον δέ, τὸ μὲν ὁ θυμήρης ἦχος τῶν κωδωνίσκων τῶν νεμομένων ἐκεῖ που αἰγῶν καὶ τὰ ἡδύτατα τερετίσματα τῶν περιιπταμένων ἀηδόνων καὶ ὑπολαΐδων, τὸ δὲ ὁ ξηρὸς κρότος πελέκεως, καταρρίπτοντος γηραλέαν δρῦν, καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τοῖς ἀμπελῶσι καὶ γαίαις τῆς Μονῆς σεβάσμιοι μοναχοί, γέροντες κύπτοντες ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν ἢ νεανίαι, ὧν τὸ εὔχαρι καὶ φαιδρὸν μέτωπον ἐρρυτίδωσεν ἡ λύπη καὶ ὁ πόνος, ἀπεικονίζουσι πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ παρατηρητοῦ τὴν ἁγνὴν ἡδονὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοὺς κόπους, τὴν ἐν τῇ φύσει εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου δυστυχίαν, τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἐφήμερον τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς ὕπαρξιν.

Ἀλλ' ἡ μονὴ αὕτη τῆς Θεοτόκου πλὴν τῆς ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν αὐτῆς ἔχει καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν. Ἐκτίσθη τῷ 1084 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου τοῦ Α' τοῦ Κομνηνοῦ. Κατὰ τὸ ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένον ἑλληνιστί, ἰβηριστὶ καὶ ἀρμενιστὶ τῆς μονῆς τυπικόν, δύο ἀδελφοὶ Ἴβηρες, Γρηγόριος καὶ Ἀπάσιος, Πακουριάνοι καλούμενοι, ὧν ὁ μὲν ἦτο Σεβαστὸς καὶ μέγας Δομέστικος τῶν σχολείων τοῦ κράτους, ὁ δὲ μέγας Μάγιστρος τῆς Ἀνατολῆς, ἀπολαύοντες μεγίστων τιμῶν καὶ εὐνοίας παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ, κατενίκησαν τοὺς Πατσινάκας, βασιλεῖς τῆς Μολδοβλαχίας, βλάπτοντας τὰ συμφέροντα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους.

Μετὰ τὴν νίκην ἀφέντες τὰ ἐγκόσμια καὶ τὰ ὑπολειπόμενα αὐτοῖς τῆς ζωῆς ἔτη ἀποφασίσαντες πρὸς ἐξάγνισιν τῆς ψυχῆς αὐτῶν νὰ ἀφιερώσωσι τῷ Θεῷ, ἔκτισαν τὴν μονὴν καὶ ἐμόνασαν πρῶτοι αὐτοὶ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἀπομάχων στρατιωτῶν. Ἐπροίκισαν αὐτὴν διὰ πολλῶν

καὶ ποικίλων δωρεῶν καὶ ἀναθημάτων, ὑπαγαγόντες μάλιστα τῇ κυριότητι αὐτῆς διὰ βασιλικῶν χρυσοβούλλων πᾶσαν τὴν μεταξὺ Ξάνθης καὶ Στενημάχου χώραν καὶ ἄλλα τῆς Μακεδονίας τινὰ μέρη.

* * *

Τῷ 1888 διεθέριζεν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ νέος τις στηθικός, οὗτινος ἡ εὐγενὴς καὶ συμπαθὴς μορφὴ ἐκίνει τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν ἑκάστου. Οἱ μοναχοὶ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ μονῇ ἠγάπων αὐτὸν καὶ ἐσέβοντο παρέχοντες αὐτῷ πᾶσαν, ὡς ἠδύναντο, περιποίησιν. Καθ' ἑκάστην βραδεῖ τῷ βήματι σύρων τὸ καταπεπονημένον αὐτοῦ σῶμα ἐπορεύετο φέρων μεθ' ἑαυτοῦ βιβλίον τι εἰς τὸ πλησίον δάσος καὶ ἐκεῖ καθήμενος ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ὑπὸ τὴν παχεῖαν τῶν φύλλων σκιὰν ἀνεγίνωσκε καὶ ἐρρέμβαζε.

Διῃτᾶτο μόνος ἔν τινι κελλίῳ, οὗτινος τὸ παράθυρον ἦτο πρὸς τὸ μέρος τοῦ κήπου τῆς μονῆς, ὅπου κατέφευγεν, ὁσάκις δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δάσος. Ἐκεῖ οἱ κρῖνοι καὶ τὰ ρόδα ἐξέπεμπον αὐτῷ τὰ ἀρώματα αὐτῶν, ἡ πολύλαλος ἀηδὼν ἐκελάδει ἑλκύουσα τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ ἡ ἀκακία ἔρριπτε τὰ ἄνθη αὐτῆς ἐπὶ τῶν βιβλίων καὶ τῶν τετραδίων αὐτοῦ. Ἐνίοτε φίλος τις ἐρχόμενος ἐκ Φιλιππουπόλεως πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ προὐξένει αὐτῷ μεγίστην καὶ ἀνεκλάλητον χαράν.

Τὸν νέον τοῦτον ἐγνώρισα ἐν τῇ πόλει διδάσκοντα ἐπιτυχέστατα μουσικὴν καὶ γαλλικὰ ἐν ταῖς οἰκογενείαις. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω αὐτόν· ὑπῆρξεν ἄριστος φίλος μου. Ἦτο καρδία ἀνεκτίμητος. Ἡ σύνεσις αὐτοῦ καὶ ἡ εὐφράδεια, ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ μάθησις καὶ ἡ εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον ἄκρα δεξιότης αὐτοῦ μὲ κατεκήλουν. Οὐδέποτε προσῆλθεν εἰς διασκέδασιν καὶ οἰκογενειακὰς ἑσπερίδας μεθ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῶν γνωρίμων. Οὐδέποτε ἐφοίτησεν εἰς Δέσχην. Οὐδέποτε ἐγέλα, ἐὰν δὲ τυχαίως μειδίαμά τι ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ, ἦτο μεστὸν πικρίας καὶ ἄλγους.

Οὐδέποτε πρὸς οὐδένα ἐξέφερε παράπονόν τι καὶ ἀναστεναγμὸν καὶ ὅμως ὁ τάλας ἔπασχε σωματικῶς καὶ ψυχικῶς. Τὰ ἴχνη τῆς δυστυχίας ἐφαίνοντο διαγεγραμμένα ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτοῦ καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς ἐδείκνυε τὴν ταύτης ἀπογοήτευσιν αὐτοῦ. Οὐδέποτέ μοι εἶπέ τι περὶ τῆς νεότητος αὐτοῦ, εἰμὴ μόνον ὅτι κατήγετο ἐκ Σμύρνης, ἐμορφώθη ἐν Λυκείῳ τινὶ τῶν Παρισίων καὶ συγγενῆ οὐδένα εἶχεν. Ἀλλ' ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ, ἃς ἐνίοτέ μοι ἀνεγίνωσκε ζητῶν τὴν περὶ τούτων ἀσθενῆ μου γνώμην, ἐνόησα ὅτι ἠγάπα, ὡς ἀγαπῶσιν οἱ ποιηταί, ἀλλά... τὸ ὑποκείμενον τῆς λατρείας αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τοῖς ζῶσι. Δὲν ὑπῆρχε τὸ πρῶτον αὐτῷ μόνον, διότι ἦτο πτωχός· ἐστέναζεν ὅθεν διαρκῶς καὶ ἄνευ ἐλπίδος.

Τὴν ἑσπέραν ὅτε πλέον ἀπηλλάσσετο τῶν καθημερινῶν αὐτοῦ μαθημάτων μετὰ μικρὸν περίπατον, ὃν συνήθως περιεπάτει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν τῆς πόλεως σταθμὸν κεκαλυμμένου ὑπὸ ἰτεῶν ποταμίσκου, ἐπέστρεφεν οἴκαδε. Τότε ἔβλεπον αὐτόν· τότε ἐφαίνετο ὀλίγον τι φαιδρός. Καθήμενος παρὰ τὸ παράθυρόν μοι ἀνεγίνωσκε τοὺς στίχους αὐτοῦ κινοῦντας τὰ μύχια τῆς καρδίας καὶ ἑλκύοντας τὰ δάκρυα. Δὲν ἦσαν πλαστοὶ οὐδὲ τεχνητοί, ἀλλ' ἐξήρχοντο ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας ἐξωτερικεύοντες τὸν ἐσωτερικὸν αὐτοῦ σάλον, τὸν ψυχικὸν πόνον καὶ θλῖψιν αὐτοῦ. Πᾶς στίχος αὐτοῦ ἦτο δάκρυ, πᾶν ποίημα συντριβεῖσα καρδία.

Ἡ ἀνάγνωσις τούτων, ἀναφερομένων εἰς ἀποσβεσθείσας ἐλπίδας, ἀποτυχόντα βαυκαλίσματα, ἐξαφανισθεῖσαν εὐδαιμονίαν, ματαίας ἐξιλαστικὰς παρακλήσεις καὶ εἰς τὴν ἐκ τῆς ζωῆς δυσθυμίαν, ἐξύψου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ παρῆγεν ἐν αὐτῷ τὴν λήθην τῶν δυστυχιῶν καὶ ἀνιῶν αὐτοῦ. Ἀναγινώσκων τὴν δυστυχίαν ἀπομακρύνετο αὐτῆς. Τὸ μέτωπον αὐτοῦ ἐλάμβανε τότε ἀλλοίαν τινὰ ἔκφρασιν· ἐγίνετο εὔχαρις, ἱλαρός, ἀλλὰ πρὸς στιγμήν. Αἴφνης ἀνιστάμενος τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐκάθιζε παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ πλήττων αὐτὸ ἐξέχυνε τοσοῦτον παθητικὰς μελῳδίας, εἴτε αὐτοσχεδίους εἴτε ξένας, ὥστε σὺν τοῖς δακρύοις αὐτοῦ, ἅτινα κρουνηδὸν ἔρρεον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, συνεμίγνυον ἄκων καὶ τὰ ἐμά.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐν χορῷ τινι, δοθέντι ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν Κυριῶν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων παίδων, συνένευσε νὰ παίξῃ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου μέλη τινά. Τὸ πλῆθος ἀθρόον προσέδραμεν· οἱ παῖδες θὰ ἀνεκουφίζοντο. Ὅταν ἐπλησίασε παρὰ τὸ ὄργανον, νεκρικὴ σιγὴ ἐπεκράτησε· πάντες τρέμοντες μόλις συνεκρατοῦντο, ὅπως ἀκούσωσι τὸν συμπαθῆ Γλαῦκον κλειδοκυμβαλίζοντα. Κατ' ἀρχὰς ἔπληττε βραδέως τὸ ὄργανον, ὅπερ ἐξέχυνε θεσπέσιον μελῳδίαν· εἶτα ὅσον προὐχώρει τὸ μέλος, οἱ ρυθμοὶ τοσοῦτον ταχύτεροι ἐγίνοντο καὶ ἡ καρδία πάντων συνεσφίγγετο. Ὅταν δὲ προσήγγισε τὸ τέλος, τὸ ὄργανον ὡμίλει, παρεκάλει, ἐστέναζεν, ἔκλαιε συναρπάζον τοὺς ἀκροατὰς καὶ μεταφέρον αὐτοὺς εἰς κόσμον ἄλλον. Ὅταν ἐστράφη πρὸς τὸ πλῆθος, ἦτο ὠχρὸς καὶ δάκρυα κατέβρεχον τὰς παρειὰς αὐτοῦ. Ἐν μέσῳ ἐξάλλων ἐπευφημιῶν καὶ χειροκροτημάτων ἐστεφανώθη. Ἔκτοτε ἠγάπησαν αὐτὸν πάντες.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω αὐτόν. Βλέπω ἀκόμη τὴν μελαγχολικὴν αὐτοῦ μορφὴν δακρύουσαν κρύφα, τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξέφαινε τὸν σάλον τῆς καρδίας αὐτοῦ, τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ ἀνάστημα καὶ ἀκούω τὴν ἀργυρόηχον καὶ θωπευτικὴν αὐτοῦ φωνήν. Ἡ μέραν τινά μοι ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ θανάτου,

— Καὶ πρὸς τί τοῦτο; ἠρώτησα περιέργως αὐτόν. Ἡμεῖς τώρα πρέπει νὰ σκεπτώμεθα περὶ τῆς ζωῆς. Εἴμεθα νέοι.

— Θ' ἀποθάνω, ἀγαπητέ, κινῶν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μοι εἶπεν. Ἡ ὑγεία μου ἐκλονίσθη· δὲν πιστεύω νὰ ἴδω τὸν ἀκόλουθον μάιον.

Εἶχε δίκαιον ὁ τάλας. Ἦτο παντελῶς καταβεβλημένος· ἡ ἰσχυρὰ βήξ, ἡ κοιλότης τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ μεγίστη ἀδυναμία αὐτοῦ ἐξήλεγχον ὅτι ἐγένετο στηθικός.

* * *

Νομίσαντες ὅτι τὸ μὲν ἡ ἐξοχή, ὁ διαυγὴς ἀὴρ τῆς Ροδόπης καὶ τὸ κρυστάλλινον ὕδωρ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν ὑγείαν αὐτοῦ, τὸ δὲ αἱ ἀπειροπληθεῖς τῆς μονῆς καλλοναὶ νὰ ἀποσοβήσωσι τὴν μελαγχολίαν αὐτοῦ, κατεπείσαμεν αὐτὸν μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονήν. Ἀλλὰ φεῦ! ἡ ἀσθένεια ἦτο ἀνίατος· ἡ παράτασις αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ἔφερεν αὐτῷ ἢ τὴν παράτασιν τῆς δυστυχίας αὐτοῦ· τὸ φθινόπωρον μετὰ τῶν μεμαραμμένων αὐτοῦ φύλλων ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον.

Μικρὸς ξύλινος σταυρὸς ἐν τῷ κήπῳ τῆς μονῆς δεικνύει τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη. Οὐδεὶς πλέον ἐνθυμεῖται αὐτόν. Ἀπέθανε ξένος ἐν ξένῃ. Ἀγαπήσας ἀπέτυχε, διότι δὲν εἶχε χρήματα ν' ἀγοράσῃ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν· ἦτο πτωχός. Ἀποθανὼν ἐλησμονήθη, διότι δὲν ἀφῆκε περιουσίαν εἰς κληρονόμους καὶ ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ὅπως μνημονεύωσιν αὐτοῦ· ἦτο πτωχός.

Ἐὰν ἦτο πλούσιος, θὰ ἔζη εὐδαίμων ἐπὶ ἔτη καὶ μετὰ θάνατον θὰ ἐμνημονεύετο. Ἀλλ' ὁ τάλας ζῶν μὲν κατασυνετρίβη, ἀποθανὼν δὲ παρεδόθη εἰς λήθην. Διατί τοῦτο; διότι ἦτο πτωχός. Καὶ ὅμως ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης δύο μόνον πράγματα ὑπάρχουσιν, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἰσότητα μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν· δύο μόνον, τὰ ἄκρα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὁ ἔρως καὶ ὁ θάνατος.

Μεγάλοι ἢ μικροὶ πρέπει νὰ ὑποστῶσιν ἀπολύτως τὰ δύο ταῦτα. Πᾶς θνητὸς ὀφείλει ν' ἀγαπήσῃ· πᾶς θνητὸς ὀφείλει ν' ἀποθάνῃ. Ὁ ἔρως καὶ ὁ θάνατος ἔχουσι περίεργα τὰ ἐπακόλουθα. Ὁ ἀγαπῶν αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἰσχυρόν, ἀλλ' ἡ ἰσχὺς αὕτη καθιστᾷ αὐτὸν ἀδύνατον. Ὁ ἀποθνήσκων, πλούσιος ἢ πτωχός, εὐειδὴς ἢ δυσειδής, εἶναι μέγας· ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦτο πρέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τοῖς ζῶσιν.

Ὁ ἔρως καθιστᾷ πάντα χαρίεντα, θυμηδῆ· εἶναι εὐτυχία καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπάρχῃ δυστυχία. Ὁ ἀμοιβαῖος ἔρως ἐξαλείφει τὸ πᾶν· κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐρωτικῆς διαχύσεως δύο λατρευομένων πλασμάτων τὸ πᾶν ἀποβέννυται, κόποι, λύπαι, θλίψεις, συμφοραὶ ἐκμηδενίζονται. Τοῦτο ἐδόθη ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῖς πᾶσιν ἀνεξαιρέτως, πτωχοῖς καὶ πλουσίοις.

Ὁ θάνατος καταστρέφει τὸ πᾶν· τὰς θλίψεις, τὴν τύψιν τοῦ συνειδότος, τὸ πνεῦμα . . . Ὅσον πτωχὸς καὶ ἂν ᾖ τις, ὁ θάνατος καὶ ὁ ἔρως ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ ὑπακούσῃ. Ὅσον μέγας ἢ πλούσιος καὶ ἂν ᾖ τις, ὁ ἔρως καὶ ὁ θάνατος ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσωσιν αὐτῷ. Αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη ἰσότης, παρεχομένη ὑπὸ τῆς φύσεως, ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, ὑπὸ τῆς ζωῆς. Ἐν αὐτῇ γεννώμεθα καὶ ἐν αὐτῇ ἀποθνήσκομεν.

Ἀλλὰ τί βλέπομεν; διατί τὰ ἱερὰ ταῦτα πράγματα μετεβλήθησαν; Ἐκεῖ ὅπου ἡ φύσις διώρισε τὸ δίκαιον, ὅπου ὁ Θεὸς ἐδώρησε τὸ ἴσον, ἐκεῖ ὅπου κατὰ τὴν δημιουργίαν ὁ πλάστης ἠθέλησεν ὁ πτωχὸς νὰ ᾖ ἐπ' ἴσης εὐτυχής, ὡς ὁ πλούσιος, ὅπου ἔκρινεν ὁ πτωχὸς νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἀξίαν πρὸς τὸν πλούσιον, διατί ὑπολείπεται αὐτοῦ, παραγ-

κωνίζεται; Διότι . . . διότι οἱ μὲν πλειστηριάζουσι τὸν ἔρωτα, οἱ δὲ τιμολογοῦσιν, ὡς ἐμπόρευμα, τὸν θάνατον.

Κατὰ τὸν θάνατον διακρίνουσι κηδείας καὶ νεκρωσίμους ἀκολουθίας διαφόρους. Ὁ μὴ ἔχων χρήματα δὲν δύναται κατὰ τὴν κηδείαν αὐτοῦ, ὡς ὁ πλούσιος, νὰ ἔχῃ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἑξαπτερύγων, λαμπάδων, στεφάνων, ἱερέων, λόγους ἐπικηδείους τε καὶ ἐπιταφίους, τὰς αὐτὰς σελίδας εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν καὶ τὸν αὐτὸν καπνὸν τοῦ αὐτοῦ θυμιάματος.

Ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ὁ πλούσιος ἐν τῷ ναῷ, ἀφοῦ πρότερον πομπωδῶς περιαχθῇ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, παιανιζούσης μουσικῆς καὶ ἐκλαρυγγιζομένων τῶν ψαλτῶν, ὑφίσταται τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Ἐν τῷ μέλλοντι δὲ μετὰ ταῦτα ἐπὶ ἀποτίσει χρημάτων παρὰ τῶν κληρονόμων ἢ συγγενῶν αὐτοῦ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς συχνότατα εἰ μὴ καθ' ἑκάστην ἄνωθεν τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀναγινώσκουσιν εὐχὰς καὶ δοξολογίας καὶ δέονται τοῦ ὑψίστου καὶ μετὰ δακρύων μάλιστα, ὅπως κατατάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων· ἴσως ἂν ἐξῃρτᾶτο ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Θεοῦ θὰ ἔπεμπον αὐτὸν εἰς τὸν παραδεισον ὁρίζοντες αὐτῷ καὶ μέρος κατάλληλον ἀναλόγως τῶν χρημάτων, ἃ λαμβάνουσιν.

Ἀλλὰ διατί λέγω ἴσως; μήπως κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ Πάπας καὶ ὁ κλῆρος αὐτοῦ δὲν συνεχώρουν τοὺς ἁμαρτόντας πέμποντες αὐτοὺς μετὰ θάνατον εἰς τὸν παράδεισον διὰ τῶν ἐπὶ χάρτου ἀφέσεων, ἃς παρεῖχον αὐτοῖς ἐπὶ χρήμασι; Μήπως καὶ αὐτοὶ οἱ κακοῦργοι τότε δὲν ἐξηγόραραζον διὰ τοῦ χρυσίου τὰ πλημμελήματα αὐτῶν λαμβάνοντες παρὰ τοῦ Πάπα τοσαύτας ἀφέσεις ἁμαρτιῶν, ὅσα κακουργήματα διέπραττον καὶ οἰκοδομοῦντες αὐτοῖς μέγαρα ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ τοσοῦτον πολυτελέστερα καθ' ὅσον πλείονα χρυσὸν παρεῖχον τοῖς ἀντιπροσώποις τοῦ Χριστοῦ; Παντοδύναμον χρυσίον, τί ἔπραξας καὶ τί πράττεις! . . .

Ὁ πτωχὸς παρὰ τὸν τάφον αὐτοῦ ἢ ἔν τινι ναΐσκῳ μετ' ἀνάγνωσιν εἴκοσι μόνον γραμμῶν ἀκολουθίας ἀφανῶς καὶ σιωπηλῶς θάπτεται. Καὶ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν κηδείαν τούτου φέρει τὴν καθημερινὴν αὐτοῦ ἐνδυμασίαν ἢ ἁπλῶς μόνον πατραχήλιον φειδόμενος οὕτω καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Ἐνῷ δὲ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ πλουσίου οἱ ψάλται στεντορείᾳ τῇ φωνῇ κραυγάζουσιν «Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη», ἐπὶ τοῦ πτωχοῦ οὐδὲ ἅπαξ τοῦτο λέγεται· καὶ δικαίως διότι ἡ μνήμη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χρήματος.

Ὁ ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχής, ὁ πλούσιος θὰ ἔχῃ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ καθ' ἑκάστην στιγμὴν θυμίαμα, ἄνθη, κόλλυβα καὶ μαρμαρίνας στήλας μετ' ἀναλόγων ἐπιγραφῶν θὰ δεικνύωσι τὴν θέσιν ὅπου ἐτάφη. Ὁ πτωχὸς θάπτεται ἔν τινι ἀποκέντρῳ τοῦ νεκροταφείου γωνίᾳ καὶ σταυρός τις ξύλινος μόλις διακρινόμενος μεταξὺ τῶν ἐπὶ τοῦ τάφου ἐπιβλαστόντων χόρτων δεικνύει τὴν θέσιν, ὅπου ἐτάφη. Κοινωνικαὶ συνθῆκαι κατέστρεψαν τὴν ἐν τῷ θανάτῳ ἰσότητα λέγουσαι: «Πτωχέ, θὰ ταφῇς ὡς θνησιμαῖον· πλούσιε, ἐν ἀρώμασι καὶ εὐλογίαις».

Κατὰ τὸν ἔρωτα διακρίνουσι κοινωνικὰς τάξεις καὶ βαθμούς. Ὁ πλούσιος κατέχει τὰς ἄνω βαθμῖδας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὁ πτωχὸς τὰς κάτω· ἀδύνατον οὗτος ν' ἀτενίσῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεως τοῦ πλουσίου. Αἱ ἀρεταὶ καὶ ἡ ἀτομικὴ ἀξία παραγκωνίζονται, ὁ πλοῦτος ἐκτιμᾶται. Προκειμένου περὶ ἐκλογῆς μεταξὺ χρυσοῦ ἀνδραπόδου καὶ ἀνδρὸς ἐχέφρονος, προτιμᾶται τὸ πρῶτον.

Ἠγάπησας πλουσίου κόρην, ἠγαπήθης, συνέδεσας τὴν ζωήν σου μετὰ τῆς ἐκείνης· καλῶς. Εἶσαι πτωχός; ἀδύνατος ἡ εὐδαιμονία σου· τὸ συνοικέσιον ἀντίκειται ταῖς βουλαῖς τοῦ πατρὸς ἐπιζητοῦντος γαμβρὸν ἀριστοκράτην, εὐγενῆ, δηλαδὴ πλούσιον. Δύναται ὅμως οὗτος νὰ ᾖ καὶ ζῷον, βάρβαρος, μηδεμίαν λέξιν δυνάμενος ἐνώπιον ἀνθρώπων ν' ἀρθρώσῃ. Ἔχει χρῆμα; τοῦτο ἐξευγενίζει τὸν ἄνδρα. Καθιστᾷ αὐτὸν σοφόν, πολυμαθῆ, εὔγλωττον κατὰ τὸ «Ἔχεις γρόσσα, ἔχεις γλῶσσα, ἔχεις φλωριά, ἔχεις θωριά». Ἡ κόρη θυσιάζεται εἰς τὸν βωμὸν τοῦ χρυσίου, ἡ εὐδαιμονία αὐτῆς καταστρέφεται, ὁ δὲ νέος δυστυχεῖ, διότι ἦτο πτωχός.

Κόρη πτωχὴ ἠγάπησε νέον πλούσιον; γίνεται θῦμα τοῦ ἔρωτος αὐτῆς· ὁ πλούσιος ἐκμεταλλεύεται αὐτήν. Σύζυγος νὰ γείνῃ αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατον· εἶναι ἀγενής, ἄσημος, διότι εἶναι πτωχή. Ἡ εὐγένεια δὲν ἔγκειται ἐν τῇ ἁγνότητι τῆς καρδίας καὶ τοῖς εἰλικρινέσιν αἰσθήμασιν, ἀλλὰ κρύπτεται ἐν πολυτελέσι μεγάροις καὶ πολυταλάντοις σισύραις! Κοινωνικαὶ προλήψεις! Εὐδοκιμεῖ ὁ πλούσιος, διότι εἶναι πλούσιος· κατασυντρίβεται δὲ ζῶν καὶ παραδίδεται εἰς λήθην ἀποθανὼν ὁ πτωχός, διότι εἶναι πτωχός.

* * *

Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Γλαύκου μετέβην εἰς τὴν μονήν, ὅπως ἴδω αὐτόν. Ὁ δυστυχὴς εἶχεν ἤδη ἐντελῶς μεταβληθῆ. Ἡ ἀσθένεια ἐκοίλανε τὰς παρειὰς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐμεγεθύνθησαν. Τὸ πελιδνὸν χρῶμα αὐτοῦ, τὰ ἀναιμικὰ χείλη καὶ αἱ ἰσχναὶ χεῖρες καθίστων αὐτὸν ἀγνώριστον· ἦτο σκιὰ ἑαυτοῦ, ἦτο πολὺ τεθλιμμένος καὶ πύρινα δάκρυα κατέβρεχον τὰς παρειὰς αὐτοῦ.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκάθητο ἐγερθεὶς ἐκ τῆς κλίνης ἐπὶ παχείας ἕδρας παρὰ τὸ παράθυρον. Ὁ ἥλιος τοῦ φθινοπώρου ἐπιχαρίτως ἐπὶ τῶν δένδρων τοῦ κήπου ἐσκόρπιζε τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, τὰ δὲ ὠχρὰ καὶ μεμαραμμένα φύλλα ἔτρεμον εἰς τὰ ἄκρα τῶν κλάδων καὶ ριπιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατέπιπτον. Ἦτο κεκαλυμμένος διὰ ἐρυθρᾶς χλαίνης, ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πελιδνὴν αὐτοῦ μορφὴν ἀποτελούσης. Μὲ προσεδέξατο μετὰ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου, μοὶ ἔτεινεν ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ὡς νήπιον πρὸς τὴν μητέρα, καί με παρεκάλεσε νὰ καθίσω παρ' αὐτῷ. Ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ ἔκειτο συλλογή τις ποιημάτων τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου.

— Ἰδού, μοὶ εἶπε διακοπτόμενος ὑπὸ ἰσχυρᾶς βηχὸς καὶ διὰ σιγανῆς φωνῆς, ἰδοὺ ἀληθὴς ποιητής, ὅλως λυρισμός.

Ἤρξατο δὲ ἀπαγγέλλων τὴν ἑξῆς στροφὴν ἐκ τοῦ ποιήματος «Ὀρφέως».

Τόσαι νέαι . . . καὶ ἐκείνη
ἔπρεπε νὰ τελευτήσῃ;
ἥρμοζε παστὰς λιθίνη
εἰς τοσαύτην καλλονήν;
εἰς αὐγὴν ἐαρινὴν
διατί νὰ ἀπανθήσῃ;

Ἀπεκώλυσα αὐτὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ βλέπων ὅτι πάσχει. Ὡμίλησα αὐτῷ περὶ διαφόρων πραγμάτων καὶ φιλολογικῶν ἔργων. Μεγάλως εὐηρεστεῖτο ἀκούων τὰς ἐν τῇ φιλολογίᾳ προόδους. Ἡρμήνευσα εἶτα αὐτῷ τὰς διαφόρους περὶ ὑπνωτισμοῦ θεωρίας καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ πρὸς θεραπείαν διαφόρων ἀσθενειῶν.

— Ἐξαίρετα, εἶπεν· ἐννοῶ· μεγάλαι ἰδέαι· μεγάλα πνεύματα. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐργάζονται.

Οὐδὲν ἀνέφερε περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ· οὐδὲν παράπονον διὰ τοὺς πόνους αὐτοῦ. Σιγὴ μετὰ ταῦτα ἐπεκράτησε, καθ' ἣν ὁ τάλας ἐδάκρυεν. Ἴσως, διότι θὰ ἐγκατέλιπε μετ' ὀλίγον χρόνον τὴν γῆν· ἴσως, διότι θὰ ἐπορεύετο εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς συνάντησιν τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἣν πάντοτε εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ἐζήτησα ν' ἀπασχολήσω αὐτόν· ὅθεν ὡμίλησα αὐτῷ περὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, ἧς ἦτο κάτοχος, καὶ περὶ τῆς προτέρας συνδιατριβῆς ἡμῶν. Μοὶ ἀνέφερε τὰ ὀνόματα τότε κατὰ πρῶτον τῶν ἀποθανόντων συγγενῶν αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέφυγε καὶ τὸ ὄνομα Κόρη. Ὡς ἐν ἐκστάσει δὲ διατελῶν, ἐψιθύριζεν.

» — Ὦ πόσον με ἠγάπα, πόσον ἠγάπων τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο ἄνθος . . . ἐμαράνθη . . . . . ἐξεφυλλίσθη.

Ἀφῆκα αὐτῷ τὴν γλυκεῖαν ταύτην αὐταπάτην, μηδόλως διακόψας αὐτόν. Εἶτα ἐξηκολούθησε μετὰ ἐντονωτέρας φωνῆς οἱονεὶ διαλεγόμενός τινι.

» — Ὁ πατὴρ αὐτῆς δὲν ἔστερξε νὰ με ὀνομάσῃ γαμβρὸν αὐτοῦ . . . Πόσον θὰ μετενόησεν εἶτα! Ἀλλὰ τί ὠφέλησεν ἡ ἄκαιρος μετάνοια αὐτοῦ; . . . Ἐκείνη . . . . ἀπέθανε . . . .

» — Γλαῦκε, θ' ἀποθάνω, μοὶ ἔλεγε περιπτυσσομένη με καὶ περιλούουσα διὰ τῶν θερμῶν δακρύων κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμῶν συνάντησιν. Ὁ πατήρ μου εἶναι σκληρός . . . . Εἶδες αὐτόν . . . . παρεκάλεσας καὶ σύ . . . . Ἐφάνη καὶ εἶναι ἄκαμπτος . . . . Σὲ ἀπεδίωξε βαναύσως . . . . Σ' ἐξέλαβεν ὡς τρελλόν . . . . Παρεκάλεσα καὶ ἐγώ . . . . ἔκλαυσα καὶ ἡ μήτηρ μου . . . . ἡ καλή μου μήτηρ καθικέτευσεν αὐτόν . . . εἶναι τετυφωμένος ὑπὸ τοῦ πλούτου . . . . Οὐδὲν ἄλλο μοι μένει τώρα ἢ ν' ἀποθάνω ἐκ λύπης: . . .

» — Μή, Κόρη, ζῆθι πρὸς χάριν μου· μακράν σου θὰ ζῶ φωτιζόμενος ὑπὸ τῆς ζωῆς σου . . . . Ἐὰν ἀποθάνῃς, τετέλεσται . . . . Ἀποθνήσκω καὶ ἐγώ. . . .

» Διὰ συγκεκινημένης τότε φωνῆς μοὶ ἀπήγγειλε τὰς ἑξῆς στροφὰς ἐκ τοῦ «Ὀρφέως» τοῦ Δ Παπαρρηγοπούλου, χαρακτηριζούσας ἄριστα τὴν ἀπέλπιδα κατάστασιν, ἐν ᾗ διετέλει ἕνεκα τῆς αὐστηρότητος καὶ ματαιότητος τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

Τώρα τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα
φαίνεται χωρὶς ἀστέρας·
εἶναι τ' ἄνθη χωρὶς χρῶμα
χωρὶς ἄρωμα, ὠχρὰ
καὶ προβαίνει φοβερὰ
ἡ γαλήνη τῆς ἑσπέρας.
Καὶ ἡ ἀηδὼν ματαίως
κελαδεῖ ἐρώτων ἔπη·
μάτην προχωρεῖ ἡ ἕως
διαυγὴς καὶ ἱλαρά·
δὲν αἰσθάνεται, δὲν βλέπει,
δὲν ἀκούει ἡ νεκρά.

» Δὲν ἠδυνήθη ἡ τάλαινα νὰ ἀντίσχῃ κατὰ τῆς θελήσεως τοῦ πατρὸς αὐτῆς· τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτος αὐτῆς ἦτο πλεῖον τοῦ ἀπαιτουμένου ὑπὸ τῆς ἑστίας· κατέφλεξεν ὅθεν αὐτήν. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκ Σμύρνης ἀναχώρησίν μου ἐν Ἀθήναις ἔλαβον τηλεγράφημα παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Μὲ προσεκάλει ὅπως σώσω τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Ἔτρεξα, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. . . . Μάτην ἐζήτει συγγνώμην ὁ πατὴρ κλαίων παρ' αὐτῇ. . . . . Μάτην ἔκλαιον καὶ ἐκάλουν αὐτὴν διὰ τοῦ ὀνόματος . . . . ἡ φωνή μου δὲν ἐγαλβάνισεν αὐτήν, ὡς ἄλλοτε . . . . οἱ ὀλοφυρμοὶ τῆς μητρὸς δὲν ἀνέστησαν αὐτήν. . . . Ἦτο νεκρά. . . . Ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἀνίπτατο ἤδη ἐν τῷ οὐρανῷ. . . . Ἀπέθανε. . . . .»

Ταῦτα λέγων ἀπεκοιμήθη.

Βλέπων τὸν ἄφευκτον αὐτοῦ θάνατον προέτεινα αὐτῷ, ὅτε ἐξύπνησε, νὰ μεταφέρω αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν.

— Ἀγαπητέ, μοὶ εἶπε, διατί τοῦτο; δὲν ἐλπίζω νὰ ζήσω ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔτι· ἐπιθυμῶ ν' ἀποθάνω ἐνταῦθα ἐν μέσῳ τῶν βιβλίων μου καὶ νὰ ταφῶ ἐκεῖ ἐν τῷ κήπῳ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πεφιλημένης μου ἀκακίας. Διατί νὰ ἐμβάλωμεν εἰς τοὺς φίλους φροντίδας καὶ μερίμνας περὶ τῆς κηδείας μου; Εἰς ἱερεὺς ἐνταῦθα καὶ ὁ τάφος ἀρκεῖ. Ἐπιθυμῶ τὴν ἠρεμίαν . . . . τὴν αἰώνιον ἠρεμίαν . . .

Βῆξ σφοδρὰ διέκοψε τὸν λόγον αὐτοῦ.

Μετὰ δέκα ἡμέρας διά τινος κομιστοῦ ἐλθόντος ἐκ τῆς μονῆς ἔλαβον παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἐπιστολὴν ἐν ᾗ μοι ἔγραφεν.

«Ἀγαπητὲ ἀδελφὲ Μ.

» Μετ' ἄλγους ψυχῆς ἀναγγέλλω ὑμῖν ὅτι ὁ φίλος ὑμῶν καὶ ἀγαπητὸς ἐμοὶ Γλαῦκος παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ Κυρίῳ χθὲς τὴν ἑσπέραν καὶ σήμερον ἐτάφη ἐν τῷ μέρει ὅπερ ὑπέδειξε. Συμφώνως τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ θελήσει πέμπω ὑμῖν τὰ βιβλία καὶ τὰ χειρόγραφα αὐτοῦ. Ἀπέθανε νηφάλιος καὶ ὁμιλῶν μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ στιγμῆς. Δέεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς ὑμῶν
Παρθένιος».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Φεβρουαρίου 1892.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΗΤΗΡ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

IX.

Ὁ ἰατρὸς εἶχε διατάξει ἀπόλυτον ἡσυχίαν διὰ τὴν κυρίαν Βρίς, ἥν, ἄλλως τε, ἤλπιζε νὰ ἴδῃ ἐγειρομένην τῆς κλίνης ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Καὶ οὗτος, ὡς εἶχε καθῆκον, εἰδοποίησε τὴν κυρίαν Ριχάρδου περὶ τοῦ κινδύνου, ὃν διέτρεχεν, ἐπίσης δὲ καὶ ὅλον τὸ ἐν τῷ μεγάρῳ προσωπικόν, ἐξεπλάγη δὲ ἐπὶ τῇ τάξει καὶ ἡσυχίᾳ ἣν πέριξ αὐτῆς ἔσπειρεν ἡ σταθερὰ καὶ γενναία ἐκείνη ψυχή.

Ἐκυβέρνα ὡς πλοίαρχος τὸ πλοῖόν του, ἄνευ κρότου καὶ κλονισμῶν, μετ' εὐμενοῦς ἀξιοπρεπείας, ἥτις δὲν ἐπέτρεπεν ὅμως λάθος. Εἶχεν ἀποφασίσει ὅτι αὕτη μετὰ τοῦ Ζαφφὲ θὰ διενυκτέρευον ἐναλλὰξ παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, ὅπως ἔχωσι δυνάμεις διὰ τὴν πάλην, ἥτις ἠδύνατο νὰ παραταθῇ ἐπὶ πολύ, ὡς πρὸς τὸ παρὸν δὲ δὲν ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ προσφύγῃ εἰς τὰς ἀδελφὰς τοῦ ἐλέους, ἐπιφυλασσομένη νὰ πράξῃ τοῦτο ἐν ἀνάγκῃ. Ὁ φόβος τῆς μεταδοτικότητος τῆς ἀσθενείας, ἣν αἱ ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους θὰ περιεφρόνουν, ἣν ἀρκούντως ἐρριζωμένος ἐν τῷ πνεύματι τῆς Ὀδίλης, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν ἄλλων παρὰ μόνον τὴν ἑαυτῆς.

Ἡ μόνη καὶ μεγάλη δυσχέρεια ὑπῆρξεν ἡ μὴ ἔγκαιρος προειδοποίησις τοῦ Ριχάρδου.

Ἀδύνατος ἦν ἡ ἀπόλυτος σιγή, ἑπομένως περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ γράψῃ αὐτῷ ὅτι ὁ Ἐδμόνδος προσβληθεὶς ὑπὸ ἐξανθηματικοῦ πυρετοῦ, μετηνέχθη εἰς Πινόν, ὅπου ἔμενε καὶ αὕτη ἀναμένουσα τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ. Τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον παρουσιασθὲν εἶχε τὴν μορφὴν συνήθους γεγονότος.

Ἀληθὴς μήτηρ, δὲν ἤθελε διστάσει οὐδ' ἐπὶ στιγμήν. Ἢ ἤθελε προσκαλέσει τὸν πατέρα ἀμέσως, ἐὰν ἠσθάνετο ἑαυτὴν ἀνίσχυρον νὰ φέρῃ τοσοῦτον βάρος μόνη, ἢ ἤθελεν ἀναδεχθῆ μόνη ἅπασαν τὴν εὐθύνην γινώσκουσα ὅτι, ὅ,τιδήποτε κἂν συνέβαινε θὰ ἐδικαιολογεῖτο πρὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Ἡ Ὀδίλη δὲν εἶχεν οὔτε τὸ αἴσθημα ὅτι δύναται νὰ διακινδυνεύσῃ τὸ πᾶν, οὔτε ὅτι ἠδύνατο, χωρὶς νὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον ἐπιπλήξεως, νὰ διαταράξῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς ἐν τῇ σπουδαίᾳ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστολῇ. Σὺν τούτοις δὲν κατενόει τὴν σοβαρότητα τῆς θέσεως τοῦ Ἐδμόνδου καὶ ὅπως πάντες οἱ ἰσχυρὸν ἔχοντες τὸ πνεῦμα, ἐκ φόβου μὴ φανῇ πρὸς αὐτὴν ὑπερβολικὸς ὁ κίνδυνος προσεπάθει νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ ἀπέναντι ἑαυτῆς. Ἐπὶ πλέον, οὐδεμίαν ἔχουσα πεῖραν τῶν ἀσθενειῶν τῶν παίδων, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν νέων αὐτῆς καθηκόντων περιέπεσεν εἰς ἔκτακτον τρόμον, ἡ δὲ διαβεβαίωσις τοῦ ἰατροῦ ὅτι τὰ πρῶτα συμπτώματα δὲν εἶχον τί τὸ πράγματι ἐπίφοβον καὶ ὅτι ὁ ἀληθὴς κίνδυνος θὰ ἐξεδηλοῦτο ἀκολούθως, ἔφερεν αὐτὴν εἰς σημεῖον ὥστε νὰ ἀπολέσῃ πᾶσαν πραγματικὴν συναίσθησιν τῶν πραγμάτων.

Καὶ ὅμως τὸ κακὸν ὑπῆρξε χειρότερον παρ' ὅτι ὑπετέθη κατ' ἀρχάς. Ἦν εἶδος μαύρης εὐλογίας ἡ ὁποία παρεμόρφου ὁλοσχερῶς τὸν παῖδα καὶ προσέβαλλε τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ διὰ τοῦ τρομερωτέρου τρόπου. Διετέλει ἐν διηνεκεῖ ἐρεθισμῷ, ἄλλοτε μὲν προσκαλῶν τὴν προμήτορα αὐτοῦ διὰ παιδικοῦ ὅλως ὕφους παραπόνου, ἄλλοτε πάλιν ὡς φρενοβλαβὴς καὶ προσπαθῶν νὰ ἐγερθῇ διὰ τῆς βίας τῆς κλίνης ἐν ᾗ μόλις συνεκράτει αὐτὸν ὁ Ζαφφέ. Ἐν τούτοις πᾶσα κίνησις ἦν δι' αὐτὸν βάσανος. Τότε ἐκάλει τὸν πατέρα του, τὸν Ζαφφέ, τοὺς ἐν τῷ λυκείῳ καθηγητάς, ἄλλοτε μὲν παρακαλῶν, ἄλλοτε δὲ ἐπιτάττων αὐτοῖς νὰ λυτρώσωσιν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ὑπέβαλλον αὐτὸν εἰς τοσοῦτον ἀνυπόφορα βασανιστήρια.

Εἶτα ὁ ἐγκεφαλικὸς ἐρεθισμὸς ἐξηντλήθη διεδέχθη αὐτὸν τρομακτικὴ ἀφασία, διακοπτομένη ἐνίοτε ὑπὸ γογγυσμοῦ. Τὸ πρῶτον δὲ νῦν ἀφ' ὅτου ἀπώλεσεν αὐτὴν ὁ Ἐδμόνδος ἐκάλεσε τὴν μητέρα του.

Ἄρά γε αἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀνῆλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐν τῷ κλύδωνι ἐκείνῳ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ; Ὅτε διὰ πρώτην φορὰν ἐπρόφερε τὴν λέξιν «μαμμά», ἡ Ὀδίλη ἐρρίγησεν ὁλόκληρος.

— Μαμμά, νερό! ἔκραζεν ὁ παῖς, ὡς, ὅτε νήπιον ὄν, ἔκραζε κατὰ τὰς νύκτας ἐν τῷ λίκνῳ αὐτοῦ.

Ἡ Ὀδίλη ἔφερε τὸ ποτήριον εἰς τὰ καίοντα χείλη, ἅπερ ἔπιον ἀπλήστως.

— Μαμμὰ πονῶ! ἐξηκολούθησεν ὁ παῖς καὶ τὸ παράπονον τοῦτο ἀνῆλθε πολλάκις εἰς τὰ χείλη αὐτοῦ.

Ἡ Ὀδίλη, ὡς ἀπολελιθωμένη, ἔμενεν ἀκίνητος πρὸ τῆς κλίνης ἔνθα ἔκειτο ὁ ἐχθρὸς αὐτῆς, ὁ ἐχθρὸς τῆς εὐτυχίας αὐτῆς.

— Πόσον ἦτο ἰσχνός, μέλας, φρικαλέος τὴν ὄψιν, ὁ ὡραῖος ἐκεῖνος παῖς, ὅστις κατεφρόνει αὐτὴν ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν! Μία μόνη παρηγορία ὑπελείπετο. Διαρκούσης τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, ὁ Ἐδμόνδος οὐδέποτε ὡμίλησε περὶ αὐτῆς, οὐδέποτε, οὐδὲ κατὰ τὰς χείρονας στιγμὰς τῆς ἠλιθιότητος αὐτοῦ, ἐξήνεγκεν ὑπαινιγμόν τινα περὶ ἐκείνης, ἣν ἀπεκάλει κυρίαν.

— Μαμμά! εἶπεν ὁ ἀσθενὴς παῖς διὰ τόνου παρακλητικοῦ, τὸ κεφάλι μου καίει! ὤ! πόσον μὲ πονεῖ!

Βραδέως, ὡσεὶ ὑπὸ μαγνήτου ἑλκομένη ἡ Ὀδίλη ἔκλινε πρὸς τὴν κλίνην. Ἐλάχιστον διάστημα εἶχε μείνει λευκόν, ἄθικτον ἐν τῷ ἀγνωρίστῳ πλέον καταστάντι μετώπῳ, τὸ μέρος δ' ἐκεῖνο παρετήρει ἡ Ὀδίλη μετ' ἀπληστίας ζηλοτύπου. Ὁλόκληρος ἡ καρδία αὐτῆς ἐξεχέετο πρὸς τὸν παῖδα ἐκεῖνον, ὅστις πιθανῶς θ' ἀπέθνησκε, τότε δὲ ἐνόησε πόσον ἠγάπα αὐτόν.

Ναί, ἠγάπησε τρυφερῶς, μετὰ πάθους τὸν πρωτότοκον τοῦ συζύγου αὐτῆς, αὕτη, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἐγίνετο ποτὲ μήτηρ. Ἡ φωνὴ τῶν σπλάγχνων αὐτῆς ὑψοῦτο πρὸς αὐτόν, ὡς ἡ φωνὴ τῆς δείψης ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐνῷ ἄφωνος παρετήρει αὐτόν, ἡ καρδία αὐτῆς ἔκραζε, «τέκνον μου!».

Τότε προσκλίνουσα πάντοτε πλειότερον, ἐπλησίασε μέχρι τοσούτου βαθμοῦ ὥστε τὰ χείλη αὐτῆς ἤγγισαν τὸ λευκὸν ἀπομεῖναν διάστημα ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἔμειναν προσκεκολλημένα.

Ἦτο ὁ δεύτερος ἀσπασμός, ὃν ἐπέθετεν ἐπὶ τοῦ ἀτιθάσσου ἐκείνου μετώπου.—Τὸν πρῶτον ὁ Ἐδμόνδος τὸν εἶχε σπογγίσει διὰ τῆς περιχειρίδος αὐτοῦ.—Ἀνηγέρθη ὅμως ἐξαίφνης ἔντρομος, ἐπὶ τῇ σκέψει ὅτι πιθανὸν νὰ τὴν ἐνόησε, νὰ τὴν ἠσθάνθη καὶ ἑπομένως νὰ ἀπώθει αὐτὴν μετὰ βδελυγμίας. . . Ἐπίσης ἐσκέψατο ὅτι πιθανὸν νὰ προὐξένησεν αὐτῷ πληγήν τινα καὶ οὕτω νὰ διεγερθῶσιν αὖθις οἱ δαίμονες τῆς ἐγκεφαλικῆς ταραχῆς, οἵτινες μόλις κατηυνάσθησαν!

— Μαμμά, ἐπανέλαβεν ὁ Ἐδμόνδος, ὑψῶν μετὰ κόπου τὰς δύω χεῖρας, μαμμά, φίλησέ με ἀκόμη!

Δὲν ἠδυνήθη τότε ἐκείνη ν' ἀντιστῇ. Οἱ βραχίονες τοῦ παιδὸς κατέπεσον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, ἥτις ἔσφιξεν ἐπὶ τῆς καρδίας της τὴν καταπεπονημένην κεφαλὴν ἀσπαζομένη αὐτὴν καὶ λαμβάνουσα εἰς ἀντάλλαγμα ἀσπασμὸν τοῦ παιδός. Μετὰ τὸν δοθέντα ἀσπασμὸν ὁ παῖς ἀπέσυρε τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ ἐβυθίσθη εἰς βαθὺν ὕπνον.

— Τί ἔκαμα; ἐσκέψατο ἀμέσως ἡ Ὀδίλη ἐπανερχομένη εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς πραγματικότητος. Ἔπειτα ἔπλυνεν ἀμέσως τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπανῆλθε παρὰ τὴν κλίνην, ἔνθα ἤρξατο νὰ κλαίῃ ἀφθόνως.

Τί ἔμελλεν, ἐπὶ τέλους, αὐτῇ ἐὰν ὑπῆρχε κίνδυνος; Δὲν εἶχε δοκιμάσει μίαν τῶν θειοτέρων ἀπολαύσεων τοῦ βίου αὐτῆς ἡ δὲ σκέψις τοῦ κινδύνου δὲν καθίστα αὐτὴν τρυφερωτέραν καὶ ἡρωικωτέραν; Ὁ παῖς ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ καὶ ἀναμφιβόλως θὰ ἐλησμόνει, ἐν τούτοις ὁ ἀσπασμὸς ὁ δοθεὶς αὐτῇ ἀπηυθύνετο αὐτῇ, ἦν κτῆμα της. Ὁ ἀσπασμὸς ἐδόθη ὑπὸ τοῦ παιδὸς εἰς τὴν ἀσπασθεῖσαν αὐτόν, οἱαδήποτε κἂν ἦν, εἰς ἐκείνην, ἥτις κατὰ τὴν ὑψίστην ἐκείνην στιγμὴν ἐγένετο, μεθ' ὅλα, ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

— Κόρη μου, εἶπεν ἡ κυρία Βρίς, διεπράξατε ἀπερισκεψίαν ἡ ὁποία δύναται νὰ σᾶς στοιχίσῃ τὴν ζωήν!

Ἡ Ὀδίλη ἔστρεψεν ἀΐφνης καὶ εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτῆς, ἧς τὴν ἔλευσιν δὲν ἤκουσε καὶ ἡ ὁποία προχωρήσασα ἐλαφρῶς παρετήρησε μακρόθεν αὐτὴν ἐκ τῆς ἡμιανεῳγμένης θύρας.

— Σᾶς ἐκάλεσα καὶ δὲν μὲ ἠκούσατε, ἡ φωνή μου ἦτο τόσον ἀσθενής! Ὦ! αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἐπέτρεπον . . . καὶ ὁ Ριχάρδος δὲν θὰ τὸ ἐπέτρεπεν . . . Εἶσθε ὅμως καλὴ καὶ εὐγενὴς ψυχή. . . Ἔλα κόρη μου, φίλησέ με!

X.

Ὁ ἰατρὸς ἀφοῦ ἐξήτασε τὸν ληθαργικὸν ὕπνον, ὅμοιον θανάτῳ, ὑφ' οὗ ὁ Ἐδμόνδος κατελήφθη μετὰ τὴν κρίσιν, ἣν διῆλθεν, ἔφερε διάγνωσιν ὀλίγον εὐχάριστον. Αἱ δυνάμεις ἦσαν ὁλοσχερῶς ἐξηντλημέναι καὶ ἡ ἐπιοῦσα νὺξ πιθανὸν νὰ ἦτο ἡ τελευταία. Ἐὰν ὁ παῖς ἐξήρχετο τῆς ληθαργίας ἐκείνης θὰ ἐσώζετο πιθανῶς, οὐχ ἧττον ἦτο ἀνάγκη προσκλήσεως καταλλήλου ἰατροῦ εἰς συμβούλιον, τοῦτο τοὐλάχιστον εἶπεν ὁ ἰατρὸς τῆς οἰκογενείας ὅπως καλύψῃ ἐν μέρει τὴν εὐθύνην αὐτοῦ.

— Διατί δὲν μοὶ τὸ εἴπετε ἐνωρίτερον; ἀνέκραξεν ἡ Ὀδίλη, θὰ εἰδοποίουν τὸν σύζυγόν μου! Τώρα ὅ,τι καὶ ἂν κάμω δὲν δύναται νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως. . .

Ὁ ἰατρὸς ἀπήντησεν, ὅτι ἡ ἐπικίνδυνος φάσις, ἣν ἐτράπη ὁ ἀσθενής, ἦτο ὅλως ἀπροσδόκητος καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τούτῳ, ἀπῆλθε δὲ λίαν τεταραγμένος ὑποσχόμενος νὰ ἐπανέλθῃ τῇ πρωΐᾳ τῆς ἐπαύριον.

Ἡ Ὀδίλη ἔστειλε τηλεγραφήματα καὶ ἔδωκε διαταγάς· ἀποφασίσασα νὰ μὴ τρομάξῃ τὴν κυρίαν Βρίς, ἥτις εὐτυχῶς, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἰατροῦ ἐκοιμᾶτο, ἐκάλεσε τὸν Ζαφφὲ καὶ ἐγνωστοποίησεν αὐτῷ τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν, παρακαλοῦσα νὰ μείνῃ ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ, μὴ τυχὸν ἤθελεν ἔχει ἀνάγκην βοηθείας. Εἶτα ἐνεδύθη νυκτερινὸν ἱματισμὸν ἁπλούστατον καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς προπαρασκευασθεῖσα εἰς μακρὰν καὶ ἐπίμοχθον ἀγρυπνίαν.

Ἡ πρώτη φροντὶς τῆς Ὀδίλης ὑπῆρξε ν' ἀπομακρύνῃ τὸν παῖδα τῆς γειτονίας τῆς κ. Βρίς. Ὁ κοιτὼν ἦν εὐρύχωρον δωμάτιον ἀποτελοῦν ἰδίαν πτέρυγα τῆς παραδόξου οἰκοδομῆς τοῦ Πινόν. Τέσσαρα παράθυρα ἐκ τριῶν μερῶν ἐπλήρουν αὐτὸ φωτός, πλειστάκις δὲ τῆς ἡμέρας ἡ Ὀδίλη ἤνοιγεν ἓν παράθυρον πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ ἀέρος, ὅστις ὤφειλε νὰ ἦναι πάντοτε καθαρὸς καὶ ἐλαφρός. Κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν ἐκλείσθησαν τὰ παραθυρόφυλλα, διότι ἡ κυρία Ριχάρδου ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἡμέρα δὲν θὰ ἤρχετο οὐδέποτε ἀρκούντως ταχέως καὶ ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ τὰς πρώτας ἀκτῖνας τοῦ λυκαυγοῦς.

Τὸ πᾶν ἦν ἤρεμον ἐν τῷ οἴκῳ, οὐδέποτε δὲ θὰ ἐπήρχετο κατὰ νοῦν τινος ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἐν τῇ σιγηλῇ ἐκείνῃ ἀτμοσφαίρᾳ ἐμάχοντο μέχρι θανάτου. Ἡ Ὀδίλη προσεπάθησε νὰ κοιμηθῇ, ὁ ὕπνος ὅμως ἔφευγεν αὐτήν.

Τότε ἔμεινεν ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῆς μακρᾶς ἕδρας, γαληνιαίας φαινομενικῶς, τοὺς ὀφθαλμοὺς κεκλεισμένους ἔχουσα, διὰ νὰ μὴ κουράσῃ αὐτοὺς πλειότερον, διότι προὐξένουν αὐτῇ καυστικοὺς πόνους, ἀνεπόλει δὲ ὁλόκληρον τὸν βίον αὐτῆς, τὸν τοῦ συζύγου, τὸν τοῦ παιδός, ὅστις ἦν πιθανῶς μεμετρημένος καὶ τοῦ ὁποίου ἔβλεπε διαρρεούσας τὰς τελευταίας στιγμάς.

Τί θὰ συνέβαινεν ἐὰν ἀπέθνησκεν ὁ Ἐδμόνδος; Τί θὰ ἔλεγεν ὁ Ριχάρδος μακρὰν μείνας τῶν τελευταίων αὐτοῦ στιγμῶν; Ἠσθάνθη ὅτι ἠδύνατο ἤδη νὰ ἀτενίσῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς κατὰ πρόσωπον, διότι ὁ ἀσπασμὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀπέπλυνεν αὐτὴν ἀπὸ πάσης κατακρίσεως. Ἐὰν κακῶς ἔπραξεν, ἡ πρόθεσις ὅμως αὐτῆς ἦν νὰ πράξῃ καλῶς. Οὐδείς, οὐδ' αὐτὸς ὁ τῆς τελευταίας περιπτύξεως τοῦ τέκνου στερηθεὶς πατὴρ ἠδύνατο νὰ ἐπιπλήξῃ αὐτὴν ὅτι ἠγάπησεν ὀλίγον ἐκεῖνον ὅστις μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον.

Ἡ νὺξ ἐξηκολούθει τὸν ροῦν αὐτῆς τὸν τακτικόν. Καθ' ὡρισμένα διαστήματα ἔδιδεν εἰς τὸν Ἐδμόνδον τὸ διαταχθὲν ποτόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐλάμβανεν αὐτὸ ἄνευ ἀντιστάσεως, καθ' ὅσον ὅμως ἡ νὺξ προὐχώρει δὲν ἠθέλησε ἢ δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα. Μάτην ἀπέβησαν πᾶσαι αὐτῆς αἱ προσπάθειαι, καὶ ὁ Ζαφφὲ αὐτὸς ἐφάνη ἐν τούτῳ ἀνίσχυρος ἀπο-

τυχούσης καὶ αὐτῆς τῆς βίας. Ἀπεπέμψασα λοιπὸν τοῦ Ζαφφὲ ἔμεινε πλησίον τῆς κλίνης μετροῦσα τὰ λεπτά.

Εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ ὥρα καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ φθάσωσιν οἱ ἐκ Παρισίων ἰατροὶ ἐὰν ἐπέβαινον τῆς πρώτης ἁμαξοστοιχίας, καὶ ἡ Ὀδίλη εὑρίσκετο μόνη. Ὁ Ἐδμόνδος ἀκίνητος ἐν τῇ κλίνῃ ἐφαίνετο ὡς πτῶμα, μόνον δὲ ἡ διακεκομμένη ἀναπνοὴ αὐτοῦ ἦν δεῖγμα ὅτι ἔζη. Αἱ σκέψεις τῆς νεαρᾶς γυναικὸς ἐστείρευσαν, καθ' ἑκάστην δὲ στιγμὴν ἔλεγεν «ἀρκεῖ νὰ φθάσουν ἐγκαίρως!» χωρὶς νὰ συναισθάνηται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ παρήρχοντο αἱ ὧραι.

Ὁ οὐρανὸς πρὸς ἀνατολὰς ἤρχισε νὰ γίνηται βαθμηδὸν φαιός, δὲν ἦτο τὸ λυκαυγὲς ἔτι ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ, διότι εἰσέτι ὁ κῆπος, τὸ δάσος ἦσαν βεβυθισμένα ἐν τῷ σκότει, θὰ ἔλεγες ὅμως ὅτι ἔξωθεν τῶν παραθύρων ἐκρέμαντο σάβανα φαιόχροα παμμεγέθη, τρομακτικώτερα τοῦ πλήρους σκότους.

Ἡ Ὀδίλη μετενόησε διότι παρετήρησεν ἔξω καὶ τὸ ῥῖγος τοῦ φόβου τῆς ἑσπέρας, καθ' ἣν ἔμεινε παρὰ τῇ θνησκούσῃ μητρὶ αὐτῆς, ἐτάραξεν αὖθις τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς. Ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ παρετήρησεν ὄπισθεν αὐτῆς τὸ δωμάτιον ἔνθα ἐκοιμᾶτο—ἢ δὲν ἐκοιμᾶτο—ὁ Ζαφφέ, εἶτα δὲ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἀκατοικήτων δωματίων. Πρὸ αὐτῆς ὁ παῖς ἄφωνος καὶ ἀκίνητος . . . Ἠγέρθη ἀψοφητεί, τρέμουσα ὡσεὶ ἐκ πυρετοῦ προσβληθεῖσα καὶ μεταβᾶσα ἔκλεισε τὴν θύραν τῶν κενῶν δωματίων. Ἐπανερχομένη ἔρριψε βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τοῦ Ζαφφέ, ὅστις ἐκοιμᾶτο βαθέως . . . Ἐπανῆλθε τότε πλησίον τῆς κλίνης.

Ἡ κανδήλα ἔκαιεν ἡσύχως κρυπτομένη ἐντὸς δοχείου, οὐδεὶς κρότος, οὔτε πνοή. Ὁ Ἐδμόνδος ἀνέπνεε τόσον ὀλίγον ὥστε ἔδει νὰ κλίνῃ τις ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὅπως τὸν ἀκούσῃ. Πολλάκις ἡ Ὀδίλη ἤκουσεν αὐτόν, καθ' ἑκάστην δὲ φορὰν κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι τὰ πάντα τετέλεσται. Ἤδη ἐνεποίει αὐτῇ φόβον ὁ παῖς ἐκεῖνος ὅστις ἐν διαστήματι ὀλίγον ἡμερῶν τόσον ἐμεγάλωσεν, ὅστις ἦν ἰσχνὸς ὡς σκελετός, ἔχων πρόσωπον ἐξωδηκός, ἀποτρόπαιον ἰδεῖν, ὁ παῖς, ὃν τῇ προτεραίᾳ ἔτι εἶχεν ἀσπασθῆ.

Τὸ φαιὸν χρῶμα κατέκλυζε βαθμηδὸν τὸ στερέωμα, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποτρόπαιον. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι παμμεγέθη καὶ ἄνισα ράκη ἐκρέμαντο ἔξω, οἱ δὲ σκοτεινοὶ ὄγκοι τῶν δασῶν, χρώματος ἀπροσδιορίστου ἔτι, ὡμοίαζον ἀμυδρῶς πρὸς γιγαντείους τάφους. Τὸ ψυχρὸν καὶ ἀλγεινὸν ῥῖγος τῆς παγερᾶς ἐκείνης στιγμῆς κατέκλυζε τὸ σῶμα τῆς Ὀδίλης ἐν τῷ εὐρὺν καὶ ὑψηλὸν τὸν ὄροφον ἔχοντι δωματίῳ ἐκείνῳ . . . Ἔμενεν ὀρθή . . αἴφνης ἡ φρίκη τῆς πραγματικότητος κατεκυρίευσεν αὐτήν, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἦν πτωχή, μόνη, ἀθλία, ἐνόμισεν ὅτι τὰ πάντα ἐν αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν κατέρρεον καὶ ὅτι ἐζήτει ἄγκυραν σωτηρίας.

Παρετήρησε περὶ ἑαυτὴν τὴν κλίνην ὁμοίαν νεκροκραββάτῳ, τὴν θλιβερὰν λάμψιν τῆς κανδήλας, τὸν οὐρανὸν πελιδνὸν ἔτι, καὶ ὡσεὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ὑφίστατο σκοτοδίνην, κατέπεσε μᾶλλον ἢ ἐγονυπέτησε πρὸ σταυροῦ τοποθετημένου ἐν τῷ κέντρῳ κόγχης ἀνεῳγμένης ἐν τῷ τοίχῳ.

— Θεέ μου! εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ προεκτείνουσα τοὺς βραχίονας καὶ καταπνίγουσα τὰ δάκρυα. Θεέ μου! σῶσον τὸν υἱόν μου! Δὲν ἔφερον αὐτὸν τὰ σπλάγχνα μου, δὲν ἀνεπτύχθη ἐν τῷ κόλπῳ μου, ἀλλ' εἶναι υἱός μου! Μοὶ τὸν ἔδωσες, σὺ καὶ οἱ ἄνθρωποι, εἶναι ἄρα υἱός μου καὶ τὸν ἀγαπῶ! Καὶ ἔπειτα εἶμαι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ πατρός του! Τί θὰ εἰπῇ ἐὰν τῷ παραδώσω τὸν υἱόν του νεκρόν; Θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν τὸν ἠγάπησα ἀρκούντως, ὅτι ἡ μήτηρ του θὰ τὸν ἔσωζεν, ὅτι θὰ ἐνόει, θὰ ἐμάντευσε, θὰ ἐφεύρισκεν ὅ,τι θὰ ἔσωζεν αὐτὸν καὶ ὅτι ἐγὼ ἀμαθὴς ὅλως καὶ ἀνωφελὴς δὲν ἠδυνήθην νὰ πράξω τίποτε! Ὤ! Θεέ μου! Θεέ μου! Θεέ μου!

Κατέπεσεν ὁλόκληρος εἰς τοὺς πόδας τοῦ Σταυροῦ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ αὐτῆς, κλαίουσα ἀσυναισθήτως, καταβεβλημένη καὶ κατάκοπος, πρὸ πάντων δὲ ἐκνευρισμένη. Ἐνίοτε ἐσκέπτετο ὅτι θὰ προετίμα τὸν θάνατον ὅπως μὴ ἰδῇ πῶς θὰ ἔληγεν ἡ σκηνή. Ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ ν' ἀποφύγῃ τὰ φρικαλέα φάσματα τοῦ σκληροῦ ἐκείνου λυκαγοῦς καὶ ἔμεινεν οὕτως ἐπὶ πολὺ κατὰ γῆς, ἐν τῇ ἀσυναισθήτῳ ἐκείνῃ θέσει εὑρίσκουσα τὴν ἀνάπαυσιν καὶ σχεδὸν τὸν ὕπνον.

Καὶ εἶχε κοιμηθῇ πράγματι ὅτι αἴφνης ἀνετινάχθη.

Εἶχεν ἀκούσει ὁμιλίας!

Μόλις ἀνοίξασα ἔκλεισεν αὖθις ἐξ ἐνστίκτου τοὺς ὀφθαλμοὺς διότι ροδόχρουν φῶς ἐπλήρου τὸν θάλαμον. Μετ' ὀλίγον παρετήρησε πέριξ καὶ εἶδεν ὅτι ἦν ἡ ἠὼς εἰσερχομένη εὐθύμως καὶ διὰ τῶν τεσσάρων παραθύρων. Ἡ κανδήλα, ἥτις ἠγωνία, ἐκρότησε δὶς ἢ τρὶς καὶ εἶτα ἐσβέσθη ἀποτόμως μεθ' ὃ τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὡς πλήρη ζωῆς καὶ φωτός.

— Διψῶ! ἐπανέλαβεν ἡ φωνὴ τοῦ Ἐδμόνδου σχεδὸν καθαρῶς καὶ εὐδιακρίτως.

Τρέμουσα ὁλόκληρος καὶ τὴν χεῖρα ὡσεὶ ἀναίσθητον ἔχουσα ἡ Ὀδίλη ἔχυσεν εἰς κύαθον ὀλίγον θερμὸν ἀφέψιμα καὶ ἐπλησίασε τὸν κύαθον εἰς τὰ χείλη τοῦ παιδός. Αἴφνης ἐκεῖνος ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου διὰ νὰ πίῃ εὐκολώτερον. Ἐπαναφέρων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἐζήτησε μέρος ἥττον θερμὸν ἐν ᾧ ἐτοποθέτησεν αὐτὴν μετὰ πασιφανοῦς εὐχαριστήσεως.

— Γιαγιά;

Ἡ Ὀδίλη ἵστατο ὡς ἀπολελιθωμένη μὴ τολμῶσα νὰ πιστεύσῃ εἰς τὰ ὦτά της . . . Ὁ Ζαφφέ, ὅστις εἶχεν ἐγερθῇ ἅμα τῷ πρώτῳ ἤχῳ, ἐπλησίασε πρὸς τὴν κλίνην καὶ ἀπήντησεν ὁμιλῶν ὑψηλοφώνως, διότι ὁ Ἐδμόνδος ἦτο κωφός.

— Κοιμᾶται, παιδί μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ Ζαφφέ.

— Κοιμᾶται; καλά· ἀπεκρίθη ὁ παῖς. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν τοῖχον ἐκοιμήθη αὖθις.

Μυστική, ἀνέκφραστος χαρὰ ἐπλήρου τὴν καρδίαν τῆς Ὀδίλης καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ κινηθῇ μὴ καταρρίψῃ καὶ θραύσῃ αὐτήν. Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσα προσκεκλιμένους ἐπὶ τοῦ παιδὸς ἤκουεν ἀκόμη, ὁ δὲ ἦχος τῆς βραχνῆς καὶ πνιγομένης ἐκ τοῦ πυρετοῦ φωνῆς ἐκείνης κατέλιπεν εἰς τὰ ὦτα αὐτῆς ἦχον θείας μουσικῆς.

— Κυρία, εἶπε χαμηλοφώνως ὁ Ζαφφέ, ἐσώθη!

Ἡ Ὀδίλη ἐστράφη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ παρετήρησε τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον μετ' ἀγγελικῆς ὅλως ἐκφράσεως.

— Τὸ πιστεύω ἀπεκρίθη, μὴ τὸ λέγεις ὅμως εἰς τὴν κυρίαν Βρὶς πρὶν ἔλθουν οἱ ἰατροί.

Ὁ Ζαφφὲ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπῆλθε χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν.

Ἡ Ὀδίλη διηυθύνθη πρὸς τὸ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀπέχον τῆς κλίνης παράθυρον καὶ ἤνοιξεν αὐτὸ ὁλόκληρον, ἡ δὲ θεία δρόσος τῆς πρωίας εἰσώρμησε συνοδευομένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἀνέπνευσεν ἐπί τινας στιγμὰς τὴν πρωινὴν ἐκείνην δρόσον. Ὁ κῆπος ἦτο καλός, τὰ δὲ μεγάλα φαιόχροα ράκη τοῦ λυκαυγοῦς μετετράπησαν εἰς χρυσόχροα καὶ θελκτικὰ νέφη πλέοντα ἡσύχως ἐν τῷ ὁρίζοντι. Λευκὴ ὁμίχλη, συνήθης κατὰ τὰς πρωίας τῶν θαλπερῶν ἡμερῶν τοῦ θέρους περιίπτατο ἔτι περὶ τοὺς λόφους καὶ τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν ἐν ταῖς λόχμαις τοῦ κήπου, μία ἀκανθυλὶς πρὸ πάντων ἐφαίνετο ὡσεὶ θέλουσα νὰ ἀναλυθῇ ὁλόκληρος εἰς ἄσματα.

— Θεέ μου! σὲ εὐχαριστῶ! ἐψιθύρισεν ἡ Ὀδίλη συνενοῦσα τὰς δύο χεῖρας καὶ ἐκτείνουσα αὖθις πρὸς τὸν γελόεντα οὐρανόν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσήρχετο εἰς τὴν αὐλὴν ἡ ἅμαξα ἡ φέρουσα τοὺς ἰατρούς.

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.